

I sejrens stund

- Et speciale om retsopgørets udvikling og folkets dom, betragtet igennem mediernes dækning

Magnus Søndergaard, studienummer: 53997

Vejleder: Claus Bundgård Christensen

Samlet antal anslag: 179.617

Fag: Historie - Kursus: Speciale - Forår 2016 Sprog: Dansk - Eksamen på tværs af sprogskel: Nej

Indhold

Abstract	3
Indledning.....	4
Problemfelt	5
Problemformulering	6
Metode.....	7
Valg af kilder	11
Begrebsafklaring.....	12
Forskningsoversigt	13
Dødsstraf – Nej tak.....	16
Vendepunktet.....	18
Loven.....	22
Med dødsstraf som våben.....	23
Pressens dækning – folkets stemme?.....	24
Udrensning	30
De første henrettede.....	35
At anklage Rigsdagen – et andet perspektiv.....	51
De første benådede	54
Hvem skal leve, og hvem skal dø?	59
Diskussion	63
Konklusion	67
Perspektivering	69
Litteraturliste	70
Bilag	75
Undervisningsforslag/Formidlingssituation	110
Studieforløbsbeskrivelse.....	111

Abstract

This thesis investigates how the Danish newspapers handled the trials and the persecution of the war criminals and convicted traitors in the aftermath of the Second World War. Through the use of the most widespread and popular newspapers of the time, the thesis investigates the reports of the early trials from 1945 and all the way to the settlement in the 1950s when the last prisoners were pardoned and released from jail. Focusing on the debate about the re-introduction of the death penalty, and how it was supposed to purify the Danish society, this thesis investigates how the media and the Danish people supported this development, and how the pressure from both of these might have meant that the beginning of the trials in 1945 got such a rough start. Using the media's coverage of the matter I have investigated newspapers such as the communist paper Land og Folk, the conservative Berlingske Tidende etc. as well as local media from Viborg, the city that experienced 16 executions.

The thesis investigates the stories of some of the prisoners that were executed because of their crimes during the German occupation of Denmark, and how the Danish population in the big cities in May 1945 treated those they knew, or sometimes just suspected, had worked for the German occupying power. The thesis goes on to deal with some of the persons who criticized this development, such as Hal Koch, who was one of the few Danes that stood up to and criticized the development in the treatment of the interned and convicted people. In order to try to understand how the coverage from the media and the pressure from the people affected the development of both the trials, the demand for death penalty, and the subsequent release of the life time prisoners, the thesis discusses how the public could have affected the authorities and consequently the development of history, and how the Danes acted in the moment of victory.

Indledning

Da kuglerne i år 1950 gennemborede kroppen på den 51-årige Ib Birkedal Hansen, var det ikke blot en afsked med en af de mest forhadte skikkelser, der havde arbejdet for tyskerne i Danmark under 2. verdenskrig. Det var samtidig også et farvel til de henrettelser, som i de fem år, der var gået siden Danmarks befrielse, havde endt livet for 46 torturbøddler, stikkere og mordere.

Dette speciale fik først titlen *Hævn eller retfærdighed?*, men undervejs blev dette i højere grad en arbejdstitel, der skulle hjælpe undertegnede med at holde sig på sporet af det, jeg i virkeligheden søgte efter; et billede af retsopgørets udvikling betragtet gennem samtidens medier, og en diskussion om hvordan den danske befolkning forvaltede den position, den var endt i, da Danmark den 5. maj 1945 officielt blev befriet fra den tyske besættelsesmagt.

Pludselig stod danskerne som vinderne af en rædselsfuld krig. Ude i Europa var verdenskrigen ved at nå sin afslutning og Danmark lå, som Norge, Belgien, Frankrig mv. og skulle efter mange års besættelse genfinde sine egne demokratiske ben at stå på. Denne tid beskrives i bogen *Savage Continent* som 'Zero Hour'. Et tidspunkt hvor alt er visket rent og historien tillod at starte fra nul (Lowe, 2012: xiv).

I stedet for *Hævn eller retfærdighed*, blev titlen på dette speciale *I sejrens stund*.

Synonymet for subjektet *stund* er *øjeblik* og kan ifølge ordbogen forklares med *et (kort) stykke tid*. Det er dette relativt korte stykke tid, særligt fra tyskernes kapitulation og retsopgørets begyndelse, jeg som det første vil undersøge i dette speciale. Herefter vil jeg forfølge sporene og undersøge den retning, der blev lagt for retsopgøret allerede i de første befrielsesdage i 1945.

Hvordan handlede danskerne i sejrens stund? Hvordan reagerede befolkningen, da landet fra den ene dag til den anden ikke længere var besat? Hvordan forvaltede man sin genvundne frihed?

Historien er flygtig, det samme er dens realiteter. Historiker Bernard Eric Jensen sagde engang at historien ikke er sort og hvid, men mange forskellige nuancer af grå, og med den tilgang til historien vil jeg over de næste 107 sider forsøge at nuancere en del af danmarkshistorien, der stadig kan synes at være optegnet noget sort og hvidt: Der er de gode, og der er de onde. Heltene og skurkene. Sådan er enhver god historie skruet sammen. Men nuancerne giver os stof til eftertanke,

de giver os refleksioner og de giver os ikke mindst en lektie, der i bedste fald får os til at lære noget af historien. Og det er vel i bund og grund det, historien gerne skulle kunne.

Jeg vil i mit speciale primært fokusere på det helt centrale punkt fra det retsopgør, der udspillede sig i kølevandet på befrielsen og som endte med, at 78 dødsdomme blev stadfæstet i Højesteret. Heraf blev de 46 eksekveret. Fokus vil jeg lægge på mediernes dækning af spørgsmålet om, hvorvidt dødsstraffen skulle genindføres eller ej, og hvordan medierne videre dækkede sagerne om de dødsdømte og retsopgørets udvikling, både for de, der måtte dø, og for de, der slap med livet i behold.

Hvordan håndterede majoriteten af den danske befolkning det at være på den vindende side af en krig, der nu endelig var overstået? Det blev et opgør mellem dem, der under krigen havde stået på hver sin side, men det blev samtidig også et opgør danskerne imellem. Det var landsmænd mod landsmænd. Hvordan handlede Danmark *i sejrens stund*?

Problemfelt

”*At selve retsopgøret udviklede sig til en farce, er en anden sag. Der gik politik i sagen.*” (Bøgh, 2011: 103). Dette er et citat fra en tidligere politimand, der var med til henrettelsen af Knud Flemming Helweg-Larsen den 5. januar 1946. I fortællingen kan man læse, hvordan det var at deltage i henrettelsen af en dødsdømt. Selv siger den gamle betjent, at han ikke havde noget problem med at udføre ordren. Men hvordan kan henrettelserne være i orden, når retsopgøret i sig selv, med den pensionerede politibetjents ord, udviklede sig til en farce?

Jeg mener, at der ligger noget interessant i retsopgøret og i den beslutning, det var at genindføre dødsstraffen med tilbagevirkende kraft. Hvad var det, der gjorde, at de danske politikere måtte ty til så drastiske metoder, at ingen aktuel lov eller straf syntes hård eller retfærdig nok? Og hvordan kom det til udtryk blandt befolkningen, at Danmark i 1945 skulle videre og have gjort op med krigens forrædere?

De juridiske tiltag bag genindførelsen af dødsstraffen vil jeg ikke komme nævneværdigt ind på, ej heller de politiske debatter, der førte dertil, vil få nogen dybdegående opmærksomhed i specialet. Disse sider af retsopgøret mener jeg allerede er beskrevet ved både Jesper Nissen og Ditlev Tamms værker, *Den strengeste straf* og *Retsopgøret efter besættelsen*.

Debatterne og de endelige argumenter om at genindføre dødsstraffen må dog spille en lille rolle i mit speciale, da disse er nødvendige for helt at forstå, hvor drastisk et skridt det var, da

befrielsesregeringen i 1945 valgte at genindføre den dødsstraf, der kun 15 år forinden var afskaffet, fordi den blev anset som primitiv og uciviliseret.

Mit fokus har været på at undersøge processen *efter* dødsstraffens genindførelse; hvordan blev der argumenteret for dødsstraffen i de retssager, der endte med livsstraf, som det oprindeligt blev kaldt, og i hvilken grad, om nogen, blev disse argumenter benyttet i et konstruktivt forsøg på at genoprette et demokratisk og frit Danmark? Med folkestemningen som udgangspunkt har arbejdet med kilder derfor været med særlig opmærksomhed på mediernes ageren og den retorik og stemning, der allerede fra 5. maj 1945 og i godt og vel 10 år frem var med til at præge retsopgøret, og som nu må stå som et billede på opinionen omkring den udrensning, der med tyskernes kapitulation blev proklameret hos både politikere og i medierne.

Yderligere synes det interessant og relevant systematisk at undersøge, hvordan de dødsdømte indtil dødsstraffens afskaffelse blev enten henrettet eller benådet i takt med, at årene gik og besættelsen kom på afstand. I Jesper Nissens *Den strengeste straf* fremgår det ”At tidsfaktoren spillede en betydelig rolle i forbindelse med retsopgøret” (Nissen, 2001: 148), men hvorledes kan denne påstand ikke kun bevises, men også begrundes? Det er her, at jeg med mine kilder – de vedlagte bilag- vil forsøge at finde nogle af de svar, der kan være med til at gøre os endnu klogere på denne blodige del af danmarkshistorien. Jeg vil altså betragte retsopgøret igennem mediernes dækning for at blive klogere på, hvordan udviklingen var som den var, og om den kan siges, at være et udtryk for det danske folks ønske.

Problemformulering

Hvordan forholdt medierne sig til retsopgøret og de dødsdomme, der fandt sted efter Danmarks befrielse, og hvordan var udviklingen i mediernes dækning frem til den sidste eksekvering af dødsstraffen i 1950 - og kan denne dækning ses som et udtryk for det danske folks ønske?

Afgrænsning

Det havde været interessant at se på hele retsopgøret og på alle de skæbner, det berørte. De Østfrontsfrivillige blev straffet for noget, der på gerningstidspunktet ikke var strafbart, og de blev dermed en del af de cirka 13.500 danskere, der som følge af retsopgøret blev dømt for at have tjent tysk interesse. Samtidig kom retsopgøret også i høj grad til at omhandle de såkaldte værnemagere. Ingen af disse grupper vil dog blive omtalt i nogen særlig grad i specialet her. Mit fokus har først

og fremmest været på dem, der havde begået så grove forbrydelser, at de blev idømt dødsstraf. Da dette kun var en lille mængde af det samlede antal dømte, kan specialet ikke siges at være dækkende for retsopgørets forløb som helhed, men kun for en del af det. At dække hele retsopgøret, havde ingenlunde været muligt inden for de givne rammer.

I mine undersøgelser har jeg anvendt de trykte medier som primære kilder, men det havde også været relevant at undersøge andre medier, der havde samme rolle som de aviser, jeg har benyttet mig af. Således kunne mine kilder med fordel være blevet suppleret af for eksempel Radioavisen, der på samme måde som printaviserne behandlede og formidlede nyheder om retsopgøret, herunder naturligvis dødsstraffen. Primære kilder fra radioen har dog ikke været en del af mine undersøgelser, hvorfor det er uvist, om de havde bibragt noget nyt til specialets konklusion.

Metode

For at opnå indsigt i min problemstilling og problemformulering vil jeg undersøge argumenterne for genindførelsen af dødsstraffen i Danmark samt den udrensning, der blev proklameret med retsopgøret. Igennem allerede skreven litteratur om emnet samt medierens dækning, vil jeg belyse retsopgørets udvikling som det blev fortalt i pressen; befolkningens vej til forståelse og information.

Overordnet set vil mit formål med at undersøge både landsdækkende og lokal presse være at skabe et billede af, hvordan pressen fra 1945 først omtalte mulighederne for dødsstraf og senere dækkede de sager og henrettelser, straffen medførte. Pressens skildring vil også være min kilde til at forstå, hvordan befolkningen i Danmark blev både informeret og konfronteret med spørgsmålet om dødsstraf og de flere end 100 dødsdomme og benådnings som blev det direkte resultat af Straffelovstillæget af 1. juni 1945.

Retsopgøret, der var besluttet skulle være både strengt og hurtigt, var omfattende, og der er mange store og små særdeles interessante detaljer at tage fat på og undersøge nærmere. Jeg har valgt at lægge mit fokus på den gruppe af personer, der blev ramt af debatten og af genindførelsen af dødsstraffen.

Det interessante ved denne gruppe mennesker er blandt andet opmærksomheden i medierne og det generelle syn, der efter befrielsen blev kastet på denne gruppe, som Danmark, med samtidens retorik, burde renses for.

Aviserne, lige fra *Information* og *Socialdemokraten* til *Berlingske Tidende* og *Ekstra Bladet*, vil altså i dette speciale stå som billede på opinionen – meningsdannere. Det er disse, der med deres brede læserskare og naturlige vej til befolkningen må stå som de medier, der i samtiden havde den største rolle at spille, når det danske folk skulle informeres, og når der skulle skabes debat om dødsstraf, udrensning og senere de kommende henrettelser og benådnings. Det var i disse aviser, den brede befolkning i de første majdage efter krigens afslutning kunne læse om folkets krav om en hård og streng udrensning, og det var ligeledes her, man kunne læse om de anholdte landsforrædere.

Mediernes dækning, stemningen, retorikken og reportagerne med videre kan altså ses som et vindue tilbage i tiden og en mulighed for os til at opleve, hvordan den brede danske befolkning dengang efter befrielsen kunne opleve det retsopgør, der allerede var blevet varslet i 1943, men som nu stod til at blive langt strengere, end man i teksten fra *Naar Danmark atter er frit* havde forestillet sig.

Min søgen i 1940'ernes og 1950'ernes aviser har altså været med en ambition om, at jeg i specialet kan give et kvalificeret billede af den folkestemning, der måtte være i kølevandet på befrielsen og af retsopgørets udvikling og afvikling. Fokus ligger dermed fra årene 1945 til 1950, hvor dødsstraffen blev benyttet aktivt for sidste gang, men undersøgelsen strækker sig videre op igennem dele af 50'erne, da de danske politikere begyndte at benåde og løslade dømte livstidsforbrydere.

Tegner der sig et billede af en større tilgivelse, som besættelsen kom på afstand? Havde man nemmere ved at blive benådet, hvis man havde held til først at skulle modtage sin straf flere år efter krigens afslutning?

Ditlev Tamm efterlyser i sin litteratur en konsensus gennem retsopgøret, der mange steder anses som værende en farce og som noget, der ikke gik særlig godt. Det er denne tilgang til retsopgøret, jeg ønsker at forfølge. Det gør jeg ved at danne mig et overblik over det danske folks tilgang til retsopgøret og udviklingen igennem mediernes dækning.

Det største arbejde med at finde og skaffe de primære kilder, der står som specialets vigtigste element, er foregået på Det Kongelige Bibliotek i København, hvor det har været muligt for mig at benytte bibliotekets digitale samling af mange af de relevante, landsdækkende aviser, hvorfor jeg har kunnet søge målrettet på de datoer og navne, der er særligt interessante for min undersøgelse. Yderligere har Det Kongelige Biblioteks samling af mikrofilm givet mig mulighed for at søge efter og finde informationer og nyhedsstof fra eksempelvis avisen *Land og Folk*. I arbejdet med at

fremskaffe materiale, der har kunnet opfylde min problemformulering og give billedet af det danske folk en mere nuanceret vinkling, har jeg også af flere omgange været på Lokalhistorisk Arkiv i Viborg, der har ydet en god service og hjulpet med at fremskaffe tre af de lokale aviser, der i perioden 1945-1950 blev læst i Viborg og omegn. I denne researchfase har aviserne været i sin originale form, hvorfor der er blevet læst og ledt meget, altid med blik for historierne om dødsstraffen, henrettelserne og benådningerne.

De aviser, jeg har ledt og læst i, har været udvalgt på baggrund af en idé om, at det ville være vigtigt for specialets grundighed at have en blandet del af den danske presse repræsenteret, således der ikke kun fokuseres på de enten de borgerlige, de radikale eller måske endda de kommunistiske aviser og dermed også kun en lille del af den danske befolknings avisforbrug.

I stedet er der prioriteret således, at jeg har gennemgået en lang række aviser. Disse bliver præsenteret i et selvstændigt afsnit. Jeg har i det omfattende kildeforbrug måtte lede specifikt efter emner og navne. Det er en proces, der kan have de ulemper, at aviserne derfor ikke er blevet gennemgået minutiøst. Mit blik har vandret specifikt efter de for mig relevante artikler, og jeg har derfor ikke læst aviserne, som den danske befolkning gjorde det, da de sad med dem på morgenbordet og stadig kunne dufte tryksværten. Jeg kan dermed have overset andre pointer og historier, ligesom mit fokus på artikler om retsopgøret ikke kan ses som en objektiv læsning af samtidens nyhedsdækning.

Mit fokus har været på eksempelvis 1. juni 1945, hvor dødsstraffen blev genindført eller på dagen for den første henrettelse. Jeg har søgt efter navne som Flemming Helweg-Larsen, Frantz Toft, Ib Birkedal Hansen med flere. Dermed har det været et målrettet arbejde at finde mediernes historier om disse, velvidende at der så samtidig har været rigtig mange aviser i den pågældende periode, der *ikke* har beskæftiget sig med dødsstraffen og de dødsdømte.

Aviserne, jeg har gennemgået, er som tidligere nævnt blevet udvalgt i et forsøg på at spænde vidt og bredt og derved danne et samlet billede af pressens dækning. Dermed har jeg forsøgt at favne hele den danske befolkning. Derfor har en stribe af de landsdækkende aviser været undersøgt, ligesom jeg har forsøgt at kombinere dette ved også at benytte mig af lokale aviser, konkret repræsenteret af tre aviser fra Viborg.

At det netop er aviser i Viborg, der er blevet udvalgt til at tegne et billede af lokalpressens dækning af retsopgøret er en bevidst handling, som tager udgangspunkt i byens baggrund og historie under

retsopgøret. Alle dødsdømte vest for Storbælt skulle henrettes her, i Undallslund Plantage, og disse fanger var derfor i Viborg Arrest i døgnnet op til henrettelsen. Udvælgelsen skete derfor med en idé om, at pressen og befolkningen i Viborg havde en direkte kontakt til henrettelserne. Der havde også været en god pointe i at undersøge lokalpressen fra byer, der ikke havde denne direkte kontakt, men i dette tilfælde har jeg måttet prioritere, og jeg har valgt at lægge mine kræfter i at undersøge mediebillende i den by, hvor 16 dødsdomme blev eksekveret.

Jeg er fuldt bevidst om at man ikke nødvendigvis kan afspejle befolkningens ønsker eller meninger ved at se på, hvordan pressen skrev historierne og designede forsiderne, men med billeder af for eksempel interneringer, demonstrationer og så videre, har jeg alligevel ment, at det i det store og hele har vist sig at være en ganske god kilde til at få et indtryk af folkestemningen i Danmark. Jeg vil senere i dette speciale komme med statistikker, øjensvidneberetninger med videre, der sammenfattet med reportager fra interneringerne i de første majdage efter befrielsen har været med til at nuancere og bakke op om den stemning, jeg synes at kunne fornemme, mens jeg har læst i aviserne. Kildekritisk har jeg naturligvis været bevidst om de ofte politiske linjer, der lægger bag enhver avis, i høj grad dengang. Redaktionen på eksempelvis *Land og folk* kan have haft sine grunde til at skrue op for blusset og sætte skarpe krav til, hvordan stikkere, Hipofolk med videre skulle straffes efter krigen. Den politiske agenda i pressen vil blive en del af specialets diskussionsafsnit, der optræder til sidst i min undersøgelse.

Jeg har i mine bilag vedlagt en lang række udklip fra aviser eller andre kilder, der har været relevante for min undersøgelse. For ikke at drukne i udklip og bilag kan der fra tid til anden blive omtalt kilder, der ikke er vedlagt. Dette sker primært, hvis det er kilder, der blot understøtter i forvejen vedlagte bilag og som ikke i sig selv bringer noget nyt til min analyse eller forskning. Disse kilder vil dog naturligvis optræde på min litteraturliste under *Kilder*, ligesom jeg gør det klart i hvilken avis og fra hvilken dato, de optræder.

Ud over pressens dækning af retsopgøret har jeg benyttet mig af Ditlev Tamms store værk *Retsopgøret efter besættelsen*, der er fra 1984, og som har formået bedre end noget andet at samle oplysningerne om retsopgøret i ét.

Hvor jeg i høj grad benytter Ditlev Tamm til forståelsen af retsopgørets love og udvikling, har Frank Bøghs *De dødsdømte* fungeret som det gode opslagsværk, jeg har kunnet ty til, når det har været nødvendigt at dykke ned i personsagerne og læse om dem, der endte med at blive henrettet.

Det har været en stor hjælp, at sagerne om de 46 henrettede er beskrevet detaljeret heri og dermed sparet mig for et stort opklaringsarbejde. Bøgh selv har stået for et solidt benarbejde ved at læse rapporter fra politiet og retssager. Dermed er *De dødsdømte* baseret på en lang række primære kilder. På baggrund af hans bog har det været muligt at sammenligne mine kilder, pressens dækning, med de faktiske sager, der omtales. På samme måde har Henning N. Larsens bog om de benådede fungeret, men den har ikke i samme grad haft funktion som et slags opslagsværk, ligesom den ikke på samme måde bærer præg af at have at gøre med så mange primære kilder. Mere om dette i forskningsoversigten.

Valg af kilder

Jeg har i nærværende speciale undersøgt kilder, der så vidt muligt repræsenterer den danske befolkning. Det vil sige, at jeg, som nævnt i mit metodeafsnit, har brugt aviser, der dækker en bred del af befolkningen både geografisk og politisk. Dermed mener jeg, at jeg får de bedste forudsætninger for at kunne give et kvalificeret svar på min problemformulering.

Jeg er opmærksom på, at der i 1940'erne også var aviser som Jyllands-Posten, Nationaltidende og JyskeVestkysten, der alle havde store oplag, og som med rette kunne have været en del af mine undersøgelser. Jeg mener dog samtidig, at den geografiske og politiske spredning i mine kilder i tilstrækkelig grad dækker et bredt udsnit af befolkningen, hvorfor jeg har valgt at skære de tre førnævnte aviser fra. Arbejdet med yderligere tre aviser ville ikke kunne være blevet gjort inden for de for opgaven stillede rammer. De udvalgte aviser er:

Land og Folk: Blev etableret under krigen som et politisk månedsblad, men blev efter befrielsen til en mere traditionel avis, der fungerede som det officielle organ for kommunistpartiet, DKP (Thomsen og Søllinge, 1991: 715).

Information: startede sin udgivelse lige efter befrielsen som en forlængelse af den illegale nyhedstjeneste under samme navn, der havde fungeret under besættelsen. Den har fra starten været uafhængig af et politisk parti, og dens lederskribenter har aldrig søgt at være enige eller følge en klar partipolitisklinje (Jensen, 2000: 33).

Politiken: har som avis rødder i Det Radikale Venstre, men er siden 1970 erklæret uafhængig af partipolitik. Avisen har haft en profil som en kulturavis med et image, der gjorde den til en avis for intellektuelle (Ibid.: 32).

Socialdemokraten: har altid været en socialdemokratisk partiavis og har især siden 2. verdenskrig haft svært ved at slå igennem opslagsmæssigt, da den, modsat den øvrige presse, ikke formåede i samme grad at følge med den afpolitiserende, der fandt sted (Ibid.: 32).

Ekstra Bladet: har haft karakter af en frokost- eller populæravis, der politisk oprindeligt tilhørte Venstre, senere Det Radikale Venstre, for derefter at blive uafhængig. I tiden lige efter besættelsen var det dog stadig hos Venstre, den politiske sympati lå (Ibid.: 33).

Berlingske Tidende: var frem til 1949 en konservativ avis, selvom indholdet sjældent var særligt partifarvet. Efter 1949 erklærede Berlingske Tidende sig uafhængig konservativ (Ibid.: 31).

De tre aviser jeg har benyttet fra Viborg, er den konservative avis Viborg Stiftstidende, Viborg Amts Socialdemokrat, der er socialdemokratisk samt Viborg Stifts Folkeblad der politisk lå politisk omkring Venstre (Thomsen og Søllinge, 1991: 568).

Begrebsafklaring

Idéen bag dette speciales problemstilling og problemformulering har i høj grad været en ambition om at undersøge nye sider af det retsopgør. Med tanken om at undersøge det danske folks holdning til retsopgørets udvikling, herunder særligt genindførelsen af dødsstraffen, har det været essentielt at finde kilder, der har kunnet stå som symbol for en hel befolknings holdning. Det er naturligvis lettere sagt end gjort. Et lignende projekt har Palle Roslyng-Jensen kastet sig ud med sin bog *Danskerne og besættelsen – Holdninger og meninger 1939-1945* og i denne har forfatteren stødt på samme udfordring. Også han måtte erkende, at der ikke findes en overordnet undersøgelse, der klart kan vise, hvordan det danske folks holdninger var – og blev – i forbindelse med hverken besættelsen eller retsopgøret (Roslyng-Jensen, 2007: 7f). I sin bog har Roslyng-Jensen fokuseret på dagbøger og erindringer, som er skrevet under besættelsen, og han lader dem til en vis grad stå som svar på sit spørgsmål om det danske folks holdninger. Jeg er gået en anden vej og har som primære kilder benyttet mig af samtidens aviser. Aviserne som den primære kilde vil altså stå som opinionsdannere, der kan – og givetvis har – påvirket sine læsere. I hvor høj grad, det er sket, og

hvordan den endelige stillingstagen har været hos den enkelte borger, er svært at sige. Jeg kunne samtidig have benyttet dagbøger eller erindringer på samme måde som Roslyng-Jensen, men at finde et tilstrækkeligt antal dagbøger, der behandler retsopgøret og dødsstraffen, vil have været mere end svært, ligesom det efter en søgning i Københavns Stadsarkiv ikke har været muligt at finde egnede kilder.

Præmissen for min gennemgang og undersøgelse af udvalgte avisers dækning i årene 1945-50 er den, at aviserne i perioden var det medie, der var mest udbredt og lettest tilgængeligt at få fat på, hvorfor de har haft gode vilkår for, gennem sin dækning og fremstilling af retsopgørets udvikling, at kunne påvirke sine læsere, nøjagtig som hver avis på den tid i større eller mindre grad fulgte en vis politisk linje, der lå til baggrund for dens vinkel og retorik.

Som skrevet i metodeafsnittet ovenfor, vil det dermed være med udgangspunkt i de trykte medier som opinions- og meningsdannere at jeg vil diskutere, hvordan pressens håndtering af retsopgøret kan have været med til at påvirke udviklingen og hvordan denne kan siges at afspejle folkets ønske. Aviserne skriver og bringer de nyheder, som afspejler den politiske linje, der typisk ligger inden for hver avis, ligesom man må antage, at de bringer de nyheder, som de tror at deres målgruppe vil være interesseret i at læse om. Som nævnt i afsnittet ovenfor, vil jeg komme igennem et bredt udsnit af de dengang mest læste aviser fra hele det politiske spektrum, ligesom jeg med de forskellige aviser har fundet en bred, geografisk spredning. Dermed forsøger jeg at danne mig et billede af den generelle holdning, der blev skabt i disse medier.

Frihedsrådet og senere befrielsesregeringen benyttede sig gentagende gange af argumentet om, at det kendte til det danske folks ønske, da de skulle argumentere for en genindførelse af dødsstraffen. Hermed forsøger jeg at gå i fodsporene på netop det danske folks meninger via mediernes dækning. På den måde mener jeg bedst at kunne tegne et billede af et Danmark, der på godt og ondt nu skulle i gang med det endelige opgør mod dem, der ikke længere var plads til.

Forskningsoversigt

I dette speciale har jeg valgt at tage udgangspunkt i fire konkrete værker, der vil danne rammen om mit speciale. De fire værker afdækker på hver sin måde en side af retsopgøret, der er relevant for min problemstilling og problemformulering. Værkerne er Jesper Nissens *Den strengeste straf*, Frank Bøghs *De dødsdømte: Henrettelsen af 46 danskere efter besættelsen*, Henning N. Larsens *Benådet: 32 danskere, der slap for henrettelse* samt Ditlev Tamms *Retsopgøret efter besættelsen*.

Ud over disse værker vil der naturligvis gøres brug af adskillig andet litteratur, der dog ikke på samme måde vil danne rammen for min undersøgelse, men nærmere bidrage som supplerende materiale. Her er det tale om eksempelvis Frode Jakobsens *I Danmarks Frihedsråd*, Jesper Møllers biografi om Hal Koch, det store værk om Danmarks besættelse, *Danmark Besat*, samt Inga Flotos bog om dødsstraf, *Dødsstraffen som kulturhistorie: ritualer og metoder 1600-2000*. Alle disse værker, samt mange flere, er naturligvis listet i specialets litteraturliste.

Når jeg har udvalgt særligt fire værker som dem, der danner rammen om min undersøgelse, er det fordi, at de med deres fokusområder og forskellige tilgange til stoffet har at gøre med nogle helt centrale dele af det, jeg ønsker at beskæftige mig med, ligesom der ud fra et kildekritisk perspektiv er tale om fire bøger, der er bygget på et grundigt arbejde i arkiverne, og som bygger på en lang række primære kilder.

I Jesper Nissens bog *Den strengeste straf* undersøger han hvordan det overhovedet kom på tale at genindføre dødsstraffen i Danmark. En straf, der 15 år tidligere var afskaffet, da man fandt, at der ikke længere var brug for den type straf i et civiliseret samfund som det danske. Man dømte ikke længere kun for at straffe, men også for at hjælpe eller kurere, så de dømte med tiden kunne sluses ud i samfundet igen for at deltage i livet som nyttige samfundsborgere. *Den strengeste straf* redegør altså for, hvordan befrielsesregeringen efter tyskernes kapitulation var klar til at give domstolene mulighed for igen at idømme dødsstraf.

Hvor Jesper Nissen i sin bog primært fokuserer på processen med at genindføre dødsstraffen, bevæger Frank Bøgh og Henning N. Larsen sig over i en lidt anden boldgade og tager i stedet fat på, hvad der skete, da dødsstraffen var genindført. Dette gør Frank Bøgh, tidligere politimand og forfatter til blandt andet bogen om Petergruppen¹, ved - i sin bog *De dødsdømte* - at beskrive de 46 henrettelser, der blev det endelige resultat af dødsstraffens genindførelse.

Henning N. Larsen, der er amatørhistoriker og foredragsholder, tager med sin bog *Benådet* fat på historien om dem, der blev dømt til døden i Højesteret, men som af forskellige årsager slap med livet i behold, og som blev benådet i stedet for at blive skudt. De to forfattere har med sine to bøger grundigt beskrevet 78 af dette speciales hovedpersoner. Men samtidig skriver Frank Bøgh og Henning N. Larsen sig også op i mod hinanden, da de begge er eksplicite i sine holdninger til det stof og de sager, de beskriver. Mens Frank Bøgh i sin epilog slutter af med en anekdote fra sin

¹ Petergruppen: Himmlers hævnere: tysk terror i Danmark 1944-45 (2012)

tidligere kollega, der personligt deltog i henrettelsen af Ib Birkedal Hansen i år 1950, og her direkte giver udtryk for en modstand mod den måde, som retsopgøret forløb på, skal man ikke langt ind i Henning N. Larsens bog, før han med det samme affejer enhver tanke om dødsstraffen som et regulært hævnmotiv og i stedet virker til, modsat Frank Bøgh, at være af den overbevisning, at der blev henrettet for få. I sin bog skriver Henning N. Larsen sig desuden op imod Jesper Nissen og dennes føromtalte *Den strengeste straf*, da han kommenterer direkte på Nissens pointer og sætter værket ind under en række af bøger der ”*har harceleret over dødsstraffens midlertidige genindførelse*”. Han beskylder desuden Nissen for at dømme datiden med nutidens moralkodeks (Larsen, 2014: 2014).

Som den sidste af de fire bøger, der danner rammen om dette speciale, står Ditlev Tamms *Retsopgøret efter besættelsen*, der også blev omtalt i metodeafsnittet. *Retsopgøret efter besættelsen* fremstår som det værk, der mest fyldestgørende har afdækket retsopgøret i en lang række facetter, hvorfor det må være selvskrævet i enhver opgave eller undersøgelse om retsopgøret. Det er et gennemgribende værk, der detaljeret redegør for det juridiske bag lovene, har en lang række statistiske oversigter samt gør brug af en lang række primære kilder. Her kan nævnes originale tekster fra befrielsesregeringen, Wilhelm Buhl samt de oprindelige lovtekster. Tamm er professor i retshistorie og bogen er hans forsøg på at give et billede af retsopgørets forudsætninger og gennemførelse af den debat, det gav anledning til (Tamm, 1984: 13). Værket er skildret kronologisk, og Tamm redegøre desuden for de mange skiftende politiske konjunkturer, ligesom han – som han gør klart i værkets indledning – forsøger at gøre rede for, hvorfor retsopgøret i dag kan stå som noget, der fik et andet forløb, end det var ment, selvom det formegentlig ikke kunne være forløbet meget anderledes (Ibid.: 16).

Som baggrundsmateriale for min forståelse af besættelsen, modstandsarbejdet, det politiske spil, samarbejdspolitikken med videre, har jeg benyttet mig særligt af værket *Danmark Besat – Krig og hverdag 1940-1945*. Det er en bog, der ikke beskæftiger sig med retsopgøret som sit primære fokusområde, men i stedet fortæller om besættelsens gang i Danmark, både de markante dage og de almindelige. Det er et stort og fyldestgørende værk, der i spørgsmål om besættelsens gang har været både informativt og behjælpeligt i mit forsøg på at forstå de mange begivenheder, der ligger til grund for nødvendigheden i overhovedet at have et retsopgør. Og netop besættelsens udvikling er det sted, jeg vil begynde, når jeg nu tager fat på de forhold, der skulle være med til at tegne retsopgørets gang.

Dødsstraf – Nej tak

Da de danske politikere i år 1930 valgte at afskaffe dødsstraffen i Danmark, var det på baggrund af et progressivt og forandret syn på, hvordan man i et civiliseret samfund straffer sine forbrydere, og hvordan man fremadrettet kunne resocialisere disse, så de efter endt straf igen kunne komme tilbage i samfundet og være nyttige borgere.

Ikke siden 1892 var der udført henrettelser i Danmark og tanken om at skulle henrette forbrydere, var heller ikke noget, der fremstod som en del af det efterkrigsprogram, *Naar Danmark atter er frit*, der blev udsendt af Danmarks Frihedsråd i 1943. Pjecen havde som formål at formulere en række bestemmelser, der ifølge rådet skulle træde i kraft den dag, Danmark ikke længere var besat af Tyskland. Dermed var *Naar Danmark atter er frit* et program, der viser, hvordan Frihedsrådet, tre år inde i besættelsen, forestillede sig den første tid efter en eventuel befrielse. Det er også her, de for første gang slår fast, at der efter en eventuel befrielse må tages et opgør med besættelsens forbrydere, ligesom det blev slået fast, at et kommende opgør skal sikre, at man blandt andet undgår selvjustits (Tamm, 1984: 70f). Opgøret skulle ramme en lang række forskellige personer og forbrydelser, således man var sikker på at straffe alle, der under besættelsen havde optrådt illoyalt over for Danmark. Frihedsrådet gik blandt andet efter ”.nazister, deltagere i tysk krigstjeneste, propagandister med tysk støtte, angivere og voldsmænd”(ibid.: 71).

Interessant er det her, hvordan man på dette tidspunkt i 1943 gjorde sig overvejelser omkring hvilke konkrete straffe, man med et kommende retsopgør skulle kunne tildele kollaboratørerne og landsforræderne. Erhvervsdrivende skulle have sin gevinst konfiskeret, og de, der havde bistået tyskerne med for eksempel angiveri og voldelig optræden, skulle rammes af et strafferetsligt opgør. Et opgør, der måtte indeholde andre lovbestemmelser end den gældende straffelov fra 1930, hvorfor det altså stod klart, at man måtte tage strengere straffe i brug med tilbagevirkende kraft. Samtidig tog man dog også stilling til hårdheden af de nye straffe, man ville indføre, og man gjorde det klart, at der ”ikke kan blive tale om at gå uden for de strafarter, som gældende straffelov hjemler med fængsel på livstid som den højeste straf”(ibid.: 71). Dermed afviste Frihedsrådet i 1943 enhver diskussion om, hvorvidt dødsstraffen kunne blive en reel mulighed for dem, man ønskede at ramme, når Danmark atter blev frit.

Frode Jakobsen, medstifter af Danmarks Frihedsråd, har senere skrevet i sine erindringer, at man valgte at se bort fra dødsstraffen, da man mente, at den var barbarisk, ligesom Niels Busch-Jensen - juridisk konsulent i tilblivelsen af *Naar Danmark atter er frit* og senere landets justitsminister – på daværende tidspunkt var ”klar modstander af dødsstraf” (Nissen, 2001: 67).

I forhold til dette speciales problemstilling og problemformulering er det interessant at se på afsnittet i ”*Naar Danmark atter er frit*” om de som har:

”..har optraadt som Angivere eller har deltaget i Vold, Trusler og Frihedsberøvelse over for danske statsborgere”.

Det er i dette afsnit det præsenteres, hvordan det tænkes at gøre op med de af krigens forbrydere, der i tysk tjeneste har begået vold, angiveri og terror. Det er disse forbrydelser, der senere bliver relevant for genindførslen af dødsstraffen. I 1943 lød tankerne på et forstående retsopgør:

*”Det er overfor Personer af denne Art, at det vil være nødvendigt at tage øjeblikkelige Forholdsregler, dels for at hindre dem i at skabe Uroligheder, dels for dermed at opfylde Folkets naturlige Krav om retfærdig Straf over Landsforræderne. Det har for Raadet været en tungtvejende Begrundelse for overhovedet at gaa i Lag med den umiddelbare Efterkrigstids Problemer, at det herved kan yde et positivt Bidrag til Afgørelsen af, hvorledes Straffen skal ramme de skyldige af denne Art, og samtidig kan anvise den eneste Udvej for, at Danmark undgaar at styrtes ud i en periode af individuel Terror og personelige Repressalier, naar Besættelsen hæves. Raadet har i Kraft af sin Sammensætning et meget nøje Kendskab til de Følelser og Fortsætter, der besjæler den aktive Del af Befolkningen uanset den politiske Opfattelse iøvrigt, og det er vor faste Overbevisning, at talrige Landsmænd forestiller sig et direkte Opgør med Forræderne, saafremt disse ikke øjeblikkelig drages til Ansvar af Landets lovlige Myndigheder.
[...] Men det maa paa Forhaand fastslaas, at det ved Idømmelse af Straf ikke kan blive Tale om at gaa uden for de Strafarter, som gældende Straffelov hjemler, med Fængsel paa Livstid som den højeste straf..”*

”..Det er Raadets faste Overbevisning, at en øjeblikkelig Fængsling af alle Nazistiske Elementer og en hurtig Anklage og Domfældelse efter Regler som de her foreslaaede vil være i fuld Overensstemmelse med Folkets Retsfølelse, og at en energisk Gennemførelse af disse Foranstaltninger, ja, alene Udsigten dertil, vil kunne hindre tøjlesløse og blodige Repressalier uden Lov og Dom. ...”

(<http://www.befrielsen1945.dk/temaer/befrielsen/retsopgoer/kilder/DKatterFrit.pdf>)

Når jeg her vælger at bringe overstående citat, er det fordi, at teksten og bestemmelserne fra Frihedsrådet netop kom til at danne grundlag for det retsopgør, jeg i dette speciale belyser. Derfor er

det nødvendigt at forstå, hvordan man allerede i 1943 bestemte hvilke typer landssvigere – eller forrædere, som de også omtales ovenfor - der skulle straffes. Ligeså interessant er det at se, hvordan man i teksten allerede har påtaget sig rollen at tale på befolkningens vegne. Dette ser vi særligt i den sidste del, hvor Frihedsrådet slår fast, at det efter befrielsen vil være nødvendigt med en øjeblikkelig fængsling af alle nazistiske elementer, da dette vil være i overensstemmelse med folkets retsfølelse, ligesom det vil forhindre en ellers uundgåelig og blodig selvjustits i befolkningen, ligesom Frihedsrådet via sin sammensætning også lader vide, at den kender til folkets følelser.

Vendepunktet

”Der skal renses ud, og hvis De ved afstemningen blot så meget som undlader at stemme, så er vi en stor hær af både sabotører og frihedskæmpere, der vil sørge for Deres videre skæbne” (Bøgh, 2011: 19)

Sådan lød dele af det håndskrevne brev, der blev tilsendt folketingsmanden Oluf Petersen, dateret den 28. maj 1945. Brevet havde til hensigt at få ham til at stemme for vedtagelsen af dødsstraffens genindførelse. Truslen i sig selv er alvorlig, men frem for at se på den brutale overtalelsmetode, vil jeg i stedet se på den formulering, afsenderen har valgt at benytte sig af for at gøre klart, hvad han vil have Oluf Petersen til at stemme for. *”Der skal renses ud.”* .

At Frihedsrådets holdning til dødsstraf var ændret markant i forhold til deres udgivelse *Naar Danmark atter er frit* ses første gang i et tre sider langt dokument, der blev udsendt den 15. januar 1945. Heri oplister Frihedsrådet tre bud på de opgaver, det mener, bør stå først for, når krigen engang er vundet. Det første af disse punkter er det forestående retsopgør. Argumentationen for at indføre dødsstraf – særligt set i forhold til den komplet modsatte holdning rådet udtrykte mindre end to år tidligere – tages kun kort op i dokumentet (Nissen, 2001: 68). Det nærmeste, politikerne kommer et argument for at skulle genindføre dødsstraffen, ligger i en formulering, der vedrører den kommende regering: *”Ligeledes ønsker modstandsbevægelsen kontrol med, at landsforrædernes afstraffelse gennemføres strengt, men retfærdigt i erkendelse af, at denne proces er en ubehagelig, men for landets skyld nødvendig renselse.”* (ibid.: 69). I citatet synes to formuleringer at være særlig væsentlige, hvis vi skal forstå Frihedsrådets tanker bag dødsstraffens genindførelse. Tanker, der er vigtige at forstå, før vi kan komme nærmere dette speciales problemformulering, da disse er centrale for den start, retsopgøret fik.

Først og fremmest henvises der tydeligt til, at de straffe, man efter krigen må idømme

landsforræderne, skal være strenge – men stadig retfærdige. Det havde vel nok heller aldrig været særlig velovervejet at erklære sig parat til at idømme uretfærdige straffe, men implicit i formuleringen ligger der jo den klare idé om at en retfærdig straf over for disse landsforrædere samtidig må og skal være en streng straf. Man trækker dermed en streg i sandet og gør det klart for alle, at landsforræderne har udsigt til at blive straffet hårdt. Den anden formulering, der er værd at kommentere, er citatets budskab om en nødvendig renselse. I en krigssammenhæng bringer denne formulering tankerne hen på en udrensning. En udrensning, der tilsyneladende er nødvendig og derfor *må* gennemføres.

Frihedsrådet tegner dermed et klart billede af et Danmark efter besættelsen, der på ingen mulig måde kan komme videre, uden det er blevet rensset for sine værste forbrydere: landsforræderne.

Meget havde ændret sig siden udgivelsen af *Naar Danmark atter er frit*, hvor man fra Frihedsrådets side afviste at straffe uden for de allerede gældende strafarter, og dermed afskrev dødsstraffen som en mulighed. Men kort efter udgivelsen af *Naar Danmark atter er frit* blev der henrettet 5 modstandsfolk, ligesom den tyske modterror eskalerede i 1944 og frem til krigens afslutning. Siden udgivelsen 1943 havde man også fra Frihedsrådets side accepteret stikkerlikvideringer, og generelt var stemningen blevet mere brutal og nådeslød. At det var den opildnede stemning og den stadig hårdere behandling, som modstandsgrupperne i krigens sidste år blev udsat for, der var med til at ændre holdningen til dødsstraffen, indrømmede Mogens Fog, en af hovedforfatterne bag *Naar Danmark atter er frit*, da også:

”Når jeg blev overbevist om, at selv dette straffemiddel måtte tages i anvendelse, skyldtes det den terror, som især i 1944 og 1945 blandt andet fandt udtryk i ”clearingmord” på helt sagesløse personer, og den tortur, som frihedskæmpere blev underkastet, og som jeg i og efter Shellhusopholdet både hørte om og så følgerne af.” (Tamm, 1984: 75)

At argumentere for dødsstraf ved at henvise til en nødvendig udrensning, kan virke hårdt og kynisk. Men det var selvsagt pressede tider for modstandsgrupperne, herunder naturligvis for Frihedsrådet. Til at supplere dokumentet fra den 15. januar 1945 og den sparsomme argumentation om et retsopgør, der måtte indeholde dødsstraf, valgte Frihedsrådet kort efter at gå i dybden med hvorfor og hvordan det skulle gøres. Under overskriften *Lov om tillæg til borgerlige straffelov vedrørende forræderi og landsskadelig virksomhed i øvrigt*, kunne politikerne læse de første argumenter, der var bag kravet om dødsstraffens genindførelse. Argumenter, der i bund og grund havde rod i et krav om, at man ønskede at stille krigsforbryderne til ansvar for de grove handlinger, de i

besættelsesmagtens navn havde begået:

”Danske statsborgere, der har begået grovere forbrydelser under besættelsen i besættelsesmagtens navn eller interesse, må straffes på den eneste måde, hvorved forseelsens exorbitante størrelse kan fremhæves: Med dødsstraf.” (Nissen, 2001: 69).

I argumenterne fra *Lov om tillæg til borgerlige straffelov vedrørende forræderi og landsskadelig virksomhed i øvrigt* fremgår det at målet med retsopgøret baserede sig på to hovedprincipper: Gengældelse og generalprævention og at de *”opdragende (specialpræventive hensyn) må træde noget tilbage.”* (ibid.: 70). At der fra Frihedsrådets side har været et ønske om at dødsstraffen kunne have en præventiv effekt er forståeligt. Som nævnt udkom *Lov om tillæg til borgerlige straffelov vedrørende forræderi og landsskadelig virksomhed i øvrigt* i 1945, hvor der dagligt var kampe, likvideringer og terror i landet, hvorfor afsenderen må have håbet på, at dem, der var på tysk side, ville indse at krigen snart var tabt og dermed begynde at overveje at flygte fremfor at kæmpe, ligesom det kunne have en afskrækkende effekt på eventuelle fremtidige konflikter, hvor landsmænd ellers kunne være fristet til at kæmpe for en besættelsesmagt. At det andet princip for det kommende retsopgør derimod så eksplicit bliver forklaret med ønsket om gengældelse, kan virke mere overraskende.

I 1943 skrev Frihedsrådets i *Naar Danmark atter er frit* at baggrunden for et retsopgør bundede i *”ikke had eller hævn, men ret og sikkerhed”*. At man i 1943 ikke nærede noget ønske om at tage hævn, er altså med den nye holdning til dødsstraffen erstattet af et konkret mål om gengældelse. At kampen mellem modstandsgrupperne og de tyske tropper i Danmark med samarbejdspolitikens ophør i 1943 åbenlyst var blevet hårde og mere brutal, må dermed siges at have haft en direkte effekt på, hvad man ønsker at opnå med et retsopgør. Der kunne under ingen omstændigheder blive tale om betingede domfældelser efter krigen, og mildere strafarter som bøde og hæfte var skåret væk for i stedet at blive erstattet af kravet om en minimumsstraf på 4 års fængsel (Tamm, 1984: 80). En straf, dog blev revideret allerede i 1946.

Vi har tidligere set, hvordan der blev udtrykt en forventning om en streng, men retfærdig straf. Men hvordan hænger en retfærdig straf nødvendigvis sammen med ønsket om at gengælde det, der er foregået, siden tyskerne besatte Danmark den 9. april 1940? Et andet argument for dødsstaf, tager afsæt i tanken om, at deres forbrydelse skulle være *”grovere og langt farligere end dem, man hidtil har kendt i Danmark.”*(Nissen, 2001: 71).

At man i sin argumentation også nævner hvad man *ikke* lægger vægt på, må også kommenteres i dette afsnit. Det har andetsteds i dette speciale kort været nævnt, hvordan man i moderne retspraksis havde bevæget sig væk fra dødsstraf til en mere humanitær retning, hvor forbrydere efter endt straf igen kunne anses som værende en del af samfundet. Dette princip vælger Frihedsrådet i *Lov om tillæg til borgerlige straffelov vedrørende forræderi og landsskadelig virksomhed i øvrigt* at se stort på. Eksplicit bliver det skrevet, hvordan den opdragende straf må træde i baggrunden for retsopgørets andre principper. Når Frihedsrådet i dokumentet fra den 15. januar 1945 skrev om en nødvendig renselse af landet, kan det virke indlysende, at en opdragende straf er overflødig, når landsforræderne alligevel skal henrettes. Men også kun, hvis det vitterligt er sådan, formuleringen om en renselse skulle forstås. Det må vi antage, at den skulle, med prioriteten om ikke at vægte den opdragende straf i retsopgøret.

Retorikken var altså ganske klar fra Frihedsrådet side: Det ville genindføre dødsstraffen og dermed rens Danmark for de, der havde handlet i tysk tjeneste. Retorikken var tydelig og signalværdien i de dokumenter, der blev udsendt viste, at man var parat til at gå langt for Danmarks skyld. At tale og agere på hele det besatte Danmarks vegne kan muligvis ses som en tilsnigelse, men med den strenge censur over den landsdækkende presse i perioden, var modstandsbevægelsens illegale presse det nærmeste, man kom på en fri presse, som kunne skrive, hvad den ville. Dette er selvsagt ikke ensbetydende med, at der kunne tales på hele befolkningens vegne, men alligevel benyttede man sig af ”*folkets ønske*” som et tydeligt argument for at rens landet, ligesom man med et hurtigt og streng retsopgør ville være i stand til at forhindre en, ifølge Frihedsrådet, uundgåelig selvjustits, der ellers ville brede sig hos den danske befolkning, når Tyskland havde kapitulert, og som der allerede havde betydet voldsomme scener i det befriede Frankrig.

Med tydelig kommunikation og løfte om strenge straffe kunne man forhindre befolkningen i selv at tage affære og dermed undgå massemyrderier i befrielsesdagene, mente man (Nissen, 2001: 73).

I den illegale presse var der klare motiver for, hvad man skrev, og selvom det ikke kan anses som en specielt troværdig kilde i forhold til at levere et billede af den samlede folkestemning, viste eftertiden alligevel, at Frihedsrådet havde ret, når det antog, at store dele af befolkningen ville kræve strenge straffe, herunder dødsstraf.

På dette speciales forside ses et billede af en demonstration i Odense og på billedet, der er vedlagt som bilag 1, ser vi en demonstration i København, den 11. juni 1945. I menneskemængden, der ifølge billedet består af blandt andet en række middelaldrene mænd og kvinder, fremgår det også

tydeligt, at folket her har en række budskaber, de ønsker at levere til politikerne: ”*Rens ud*”, ”*Vi ønsker udrensning*” og ”*Hvis vores krav ikke blir gennemført tar vi selv Affære*”. Alle tre budskaber, der går i spænd med de argumenter, som Frihedsrådet bragte i sit krav om dødsstraffens genindførelse; et krav om udrensning og en frygt for en selvjustits blandt befolkningen, hvis kravet ikke blev hørt. Og kravet blev hørt, og den nyudnævnte Justitsminister, Niels Busch-Jensen, kunne den 25. maj 1945, knap 3 uger efter befrielsen, præsentere *Forslag til lov om tillæg til borgerlige straffelov angående forræderi og anden landsskadelig virksomhed*. Dermed var vejen for dødsstraffens tilbagevenden officielt lagt.

Kravet om en udrensning i samfundet, der optræder mange gange i de kilder, jeg i de sidste par måneder har arbejdet med, skal ses som noget, der gælder hele samfundet og som ikke kun har at gøre med dødsstraffen, men i stedet som et generelt krav om at rense ud, også i de offentlige institutioner og på den politiske scene. Der var ikke plads til værnemagere, stikkere og forrædere.

Loven

Den 1. juni 1945 trådte straffelovstillægget og retsplejelovstillægget så i kraft; Retsopgøret kunne for alvor begynde, og man kunne straffe dem, som havde ”*sat sig udenfor det danske samfund*”. Nu kunne de værste ”*komme til at bøde med livet*,” som Niels Busch-Jensen udtalte den 25. maj 1945 (Nissen, 2001: 90).

Straffelovstillægget var en lov, der med tilbagevirkende kraft omfattede hele besættelsestiden, og alle, der enten var danske statsborgere eller blot bosat i landet, uanset om handlingerne var begået i Danmark eller i udlandet. Særligt centralt for dette speciales omdrejningspunkt er det selvfølgelig, at dødsstraffen, eller livsstraf som det hed i lovsprog, nu officielt var tilbage i det danske retssystem som en mulig straffeart. I alt seks tilfælde af kriminalitet gav mulighed for at anvende dødsstraf, herunder blev det blandt andet muligt at idømme dødsstraf til stikkere, hvis angiveriet havde haft alvorlige følger, ligesom dødsstraffen var en mulighed i visse tilfælde af drab, ved udøvelse af vold for at fremkalde tilståelser samt for tjeneste i hipokorpsen eller lignende organisationer efter den 19. september 1944 (Tamm, 1984: 129).

I forhandlingerne bag straffelovstillægget havde der i længere tid været en uenighed mellem politikerne og Frihedsrådet, da man fra førstnævntes side havde haft en vis interesse i en skæringsdato, der gik fra den 29. august 1943, dagen for samarbejdspolitikens ophør. Frihedsrådet krævede loven gældende for forbrydelser begået allerede fra dagen for besættelsen, den 9. april 1940. I diskussionen om denne dato kan findes en lang række komplekse nuancer og forskellige

interesser. Men den 25. maj blev der enighed om loven, og vedtaget blev den. Man ønskede i befrielsesregeringen et hurtigt og strengt retsopgør (ibid.), og det skulle ske, ved at man – som en del af det retsplejelovstillæg der også blev vedtaget den 1. juni 1945 – skulle behandle særlige sager efter regler, der lå så nær som muligt på de almindelige regler om behandlingen af straffesager, dog også under visse begrænsninger. Man gik bort fra en række almindelige danske retsprincipper, eksempelvis skulle man som tiltalt holdes fængslet under hele sagen, ligesom man kun frit kunne appellere domme på over 10 års fængsel (Ibid.: 130). Det var altså ikke kun i spørgsmålet om genindførslen af den dødsstraf, der ellers var blevet afskaffet blot 15 år tidligere, man nu valgte at se bort fra den normale tilgang, man ellers i samfundet havde til retssystemet. Nu gik de ansvarlige politikere også væk fra de sædvanlige retsprincipper for i stedet at kunne imødekomme ambitionen om et hurtigt retsopgør. Således bød de usædvanlige tider også på usædvanlige tiltag i både straffelov og retsplejeloven.

Loven blev justeret allerede i 1946, noget som ikke er relevant i forbindelse med sagerne om dødsstraffen, men dog en interessant parentes i forståelsen af retsopgørets gang og de indrømmelser eller lempelser, der, som årene gik, sparede dømte forbrydere for de strenge straffe, der med loven fra 1945 ellers var bestemt.

Med dødsstraf som våben

Med modstandsbevægelsens og senere Frihedsrådets ønsker og overvejelser om at genindføre dødsstraffen med tilbagevirkende kraft, har vi altså set en række argumenter, der har rod i en række forskellige betragtninger. Dels har vi set argumentet om dødsstraffen som et nødvendigt redskab til at forhindre en lurende selvjustits i det danske folk. Yderligere har der været argumenteret for det nødvendige i at straffe de groveste af besættelsens forbrydere med den grovest tænkelige straf, livsstraf, da disse ganske simpelt har opført sig på en måde, der heller ikke mange år frem i tiden synes at kunne tilgives eller retfærdiggøres med lange fængselsstraffe. Man kunne ganske simpelt ikke se anden udvej end at befri samfundet og det nye Danmark for den slags borgere. Endelig har vi også set argumenter om dødsstraffens genindførsel som en straf, der kan have en vis præventiv effekt, som man håbede ville forhindre folk i at begå den slags forbrydelser ved en eventuel fremtidig besættelse af Danmark.

Sidstnævnte argument, afskrækkelse, er også et af de argumenter, der optræder i Inga Flotos *Dødsstraffens kulturhistorie*. Ud over den afskrækkende effekt, som en henrettelse må have, nævnes

fem andre argumenter for at benytte dødsstraffen i et moderne retssamfund (Floto, 2001: 147). De fem er; gengældelse, uskadeliggørelse, soning, det økonomiske perspektiv, der siger at det er billigere at henrette end at opbevare, samt til sidst det sjette argument: Dødsstraffens symbolværdi som udtryk for statens magt og autoritet.

Det er interessant at se på disse seks argumenter, der alle taler for dødsstraf, og sammenligne dem med den argumentation, vi har set hos Frihedsrådet, senere befrielsesregeringen, og som resulterede i, at Danmark efter 15 års fravær igen genindførte retten til at idømme en forbyrder dødsstraf. Når vi som her skal finde og undersøge den argumentation og den motivation, der helt givet har været hos Frihedsrådet til kunne komme sine fjender fra besættelsen til livs (hvorfor ellers ville kæmpe for at genindføre dødsstraffen?), så er det vigtigt at finde de rationelle og saglige bevæggrunde, og ikke kun formode at kampen om at kunne komme Ib Birkedal Hansen, Flemming Helweg-Larsen og de andre fjender til livs, har hvilet på hævnørst. Fra Frihedsrådets hovedprincipper for det forestående retsopgør og dermed genindførslen af dødsstraffen, så vi i *Lov om tillæg til borgerlige straffelov vedrørende forræderi og landsskadelig virksomhed i øvrigt* hvordan gengældelse og den præventive effekt var to af de tungeste argumenter. Hævn og gengældelse er to sider af samme sag, og Carl Madsen, der selv havde været en aktiv del af modstandskampen og været med til at udforme retsopgørets love, indrømmede da også i et senere interview, at ingen havde kunnet ”*sige sig fri for en vis hævnørst*” (Nissen, 2001: 81). Der var altså tale om et bevidst ønske om at uskadeliggøre landsforræderne, både for at opnå en gengældelse og for at afskrække eventuelle fremtidige landsforrædere. Frihedsrådet havde igennem sin argumentation for dødsstraffen gentagende gange henvist til, at denne i høj grad også var et ønske fra befolkningen. Dette var en påstand, som man med en censureret presse havde været svær enten at bevise eller modbevise, da diskussionen om dødsstraffen foregik i maj 1945. Én ting var dog sikker: Retsopgøret og spørgsmålet om dødsstraf var noget af det, den frie presse gerne kastede sig over, så snart den igen kunne skrive frit, uden at være underlagt den tyske censur.

Pressens dækning – folkets stemme?

Med den tyske kapitulation blev tid til for modstandsbevægelsen at få anholdt og interneret alle dem, som under krigen var blevet registreret i det opbyggede kartotek, eller som på baggrund af ofte impulsive og tilfældige underretninger kunne identificeres som værende mistænkt for at have haft for tæt en tilknytning til besættelsesmagten.

Allerede fra udgivelsen af *Naar Danmark atter er frit* havde det stået klart at Frihedsrådet anså det

for en stor risiko, at det skulle komme til blodig selvjustits, hvis ikke man med løfter om at idømme strenge straffe til landsforræderne, kunne garantere befolkningen, at de skyldige skulle blive straffet hårdt. Interneringerne foregik dog ikke uden blodsudgydelser, og modstandsbevægelsen tog senere ansvaret for 25 drab i forbindelse med anholdelserne omkring den 5. maj (Tamm, 1984: 161). Eksempelvis blev en 17-årig skoleelev skudt og dræbt under interneringen. Han var blevet bedt om at holde hænderne over hovedet, og da hans hænder i stedet greb fat om kanten på lastvognen han stod på, blev han skudt på stedet. Det viste sig senere, at den 17-årige var uskyldig og forvekslet med sin bror (Christensen, Lund, Olesen, Sørensen 2005: 646). Sammenlignet med lande som Frankrig og Belgien, var der dog også procentmæssigt et lavt antal dræbte i Danmark under befrielsesdagene (Tamm, 1984: 162). Der var dog ingen tvivl om, at der med befrielsen fulgte en stemning af hævntørst i pressen og befolkningen, hvorfor man i dag kan finde billeder af folkemængder i demonstrationer for dødsstraf og udrensning eller på gaderne for med egne øjne at se de anholdte landsmænd, der føres igennem gaderne på vej mod internering. I alt blev godt og vel 21.800 personer i dagene 5. – 13. maj 1945 anholdt af modstandsbevægelsen. I alt cirka 40.000 mennesker blev efter befrielsen, i enten kortere eller længere tid, frihedsberøvet (ibid.) Det store antal internerede medførte samtidig en række udfordringer, blandt andet logistisk, hvilket gjorde at mange måtte transporteres til interneringsstederne i åbne lastvogne til frit skue for den nysgerrige folkemængde (ibid.). Mange af disse, skyldige som uskyldige, blev altså udstillet for den ganske befolkning allerede før, de var dømt for noget. Skyldig eller uskyldig, skaden var sket for mange, der udstillet som stikkere, værnemagere eller værre på åbne lastvogne måtte sidde til offentligt skue og mærke folkets foragt, mens de blev transporteret igennem byen.

”Der var en egen vild undertone i de jubelråb, hvormed folkemængden uden for politistationerne og opsamlingsstationerne hilste hver ny ladning af stikkere, Hipo-mænd, værnemagere og feltmadrasser, som blev indbragt af frihedskæmpere” stod der i Berlingske Tidende den 6. maj 1945 (Christensen et al. 2005: 646f), der dermed tegner et billede af et Danmark, hvor store folkemængder i mange tilfælde havde travlt med at pege fingre og udstøde de, der under krigen stod tyskerne for nært.

Relevant er det yderligere at se på artiklens måde at beskrive de internerede på. At benytte sig af ordet *”feltmadrasser”* må siges at være præget af en ikke-objektiv holdning, hvorfor den, hvis man ser på avisen som meningsdanner, må siges at støtte den hårde medfart, de internerede fik i befolkningen. Det endda før de internerede havde været for retten. Landet over kunne det danske

folk i de første befrielsesdage opleve scener, hvor piger, der under krigen havde været kærestes med tyske soldater, blev slæbt på gaden og til stor morskab og under enorm opmærksomhed blev omringet af store menneskemængder, som klippede håret af dem. Her kan for eksempel nævnes ”Klippeaffæren på Bornholm,” hvor 21 kvinder blev filmet, mens de blev maskinklippet. Dagen efter blev de ført gennem Rønnes gader. De skyldige blev for aktionen idømt dagbøder (Tamm, 1984: 180).

At pressen i sin dækning i befrielsesdagene lod sig rive med af stemningen, skrev også Hal Koch en kommentar om. Han oplevede i de dage medierne som ”*rene sabotørorganer*” (Christensen et al. 2005.: 649). Hal Koch vender vi tilbage til senere, først et nærmere blik på, hvordan pressen faktisk agerede i disse dage, hvor den ikke længere var under tysk censur.

Den frie presse

Da den tyske besættelse af Danmark den 5. maj 1945 var ophørt, kunne aviserne igen skrive uden tysk censur. Det klare tema for aviserne i disse dage er selvsagt den tyske kapitulation og tilbagetrækningen af tropperne fra Danmark, men også retsopgøret og interneringerne bliver der fokuseret på allerede fra den 5. maj. Opgøret med værnemagerne, stikkerne og alle de andre, der under krigen var på den forkerte side, er altså et tema, der ikke får lov at drukne i jubelen over at Danmark for første gang i fem år ikke længere er besat. Vi må derfor formode, at retsopgøret fra mediernes side forstås som noget, der hurtigt skal belyses og diskuteres som et emne, der har befolkningens interesse.

Landet over kunne danskerne læse spændende reportager fra journalister, der var taget med modstandsfolkene på interneringstogter, og således kunne der i aviserne læses om modstandsfolk, der gav de internerede tørt på, og hvor retsprincippet fuldstændig blev ignoreret. Her var man skyldig, til det modsatte var bevist. Man kunne simpelthen fornemme, at pressen landet over bare havde ventet på igen at kunne skrive noget spændende (Christensen et al. 2005.: 648).

Ser vi på bilag 2, finder vi i Berlingske Tidendes avis fra den 5. maj 1945 artiklen ”*Midlertidige Bestemmelser om Dødsstraf og andre strenge Straffe for Landsforrædere*”, hvori avisen forsikrer sine læsere om, at både modstandsbevægelsen samt politikerne længe har arbejdet på en række love som utvivlsomt vil ”*..blive meget omfattende og detaljerede. De tager Sigte paa at ramme Landsforrædere og Stikkere, Mennesker der for personlig Vindings skyld er gaaet..*”.

Senere i samme artikel står der ”*I første Række vil Befolkningen spørge om Dødsstraf.*”, et krav, avisen ikke kan love dens læsere, vil blive hørt, men den giver dog udtryk for, at der er, som de

skriver: ”Grund til at tro, at der I de nu foreliggende Udkast foruden en Række meget strenge Straffe i Overensstemmelse med de allierede gældende Strafferegler findes Forslag om, at Dødsstraf midlertidigt skal indføres”.

En del af det interessante heri er ikke blot den nærmest forsikrende tone i Berlingske Tidendes artikel, men også alt det, der intet bliver skrevet noget om. Er der *virkelig* grund til at genindføre dødsstraffen? Hvorfor er den nu aktuel efter man for blot 15 år siden valgte at afskaffe den med argumenter om, at den ikke hørte hjemme i et civiliseret retssamfund? Artiklen synes på sin vis at antage, at kravet om dødsstraffens retur til det danske retssystem er almen kendt og alment accepteret af den brede danske befolkning, hvorfor artiklen ikke på nogen måde synes at lægge op til debat om, hvorvidt det er et fornuftigt skridt at tage og om det er en udvikling, befolkningen rent faktisk ønsker for dens land. Med fem års besættelse overstået, hvoraf især de sidste to år af krigen har været ganske voldsomme, er det måske heller ikke svært at se, hvorfor der kan antages at være et naturligt ønske om at rense ud i samfundet og komme af med de fjender, man nu har overvundet. Det er interessant at se på artiklens budskab og retorik. Berlingske Tidende synes den 6. maj 1945 at vurdere, at en debat om, hvorvidt dødsstraffen er den rigtige løsning, er fuldstændig overflødig. En sådan vurdering vil senere optræde i Berlingske Tidende den 15. juni 1945, men til den tid er dødsstraffen allerede blevet vedtaget.

Den 5. maj 1945, kan vi se, at også Politiken bringer nyheden om, at Hipofolk, stikkere og landsforrædere kan se frem til dødsstraf (Bilag 3). Under overskriften ”*Dødsstraf for Hipofolk, Stikkere, og Landsforrædere*” står der sort på hvidt, hvordan den slags forbrydere kan vente sig at blive straffet. Først længere nede på siden, med en skrifttype og størrelse, der ikke er ligeså markant, omtales også konfiskationen af formuer, kravet om fire års fængsel til østfronts-frivillige og andre former for forventninger og krav til de kommende straffelove.

I artiklen fra Politiken står der blandt andet: ”*Retningslinjerne for dette Forslag foreligger allerede fuldt udarbejdet; der er i Princippet hos alle politiske Partier samt hos Modstandsbevægelsen Repræsentanter fuld Enighed om Lovens Indhold*”.

Politikens artikel om dødsstraffens genindførelse forsikrer dermed avisens læsere allerede på dagen for tyskernes officielle kapitulation, at der *er* enighed blandt både de politiske partier samt hos modstandsbevægelsen om rammerne for, hvordan man skal straffe de tyske håndlangere. Det er tydeligt, at Politiken først og fremmest med sin markante overskrift, har valgt at fokusere på den groveste straf, dødsstraffen. Andre steder på siden kan man se mindre overskrifter som ”*Tab af*

borgerlige Rettigheder indføres paa ny” og *”Værnemagerne skal ogsaa rammes”*. Det er overskrifter, der indikerer, at den aftale, som tilsyneladende allerede på dagen ligger klar, er veludført, detaljeret og tager højde for mange forskellige slags forbrydelser. Retsopgøret fylder i avisen en del, og det at Politiken så hurtigt har valgt at fokusere på forbrydelserne, ligesom det faktum at lovene så hurtigt er på vej, må indikere, at der blandt befolkningen ligger et ønske og en forventning om et hurtigt og konsekvent retsopgør. Derfor er det også sigende, at det netop hos Politiken er dødsstraffen, der får mest spalteplass og stjæler de største overskrifter.

Det er det, som folk vil læse om først.

Socialdemokraten har i dagene efter befrielsen ikke de store artikler om hverken befolkningens krav om genindførslen af dødsstraf eller om retsopgøret generelt, men kan dog ikke helt sige sig fri for også at tage del i jagten på krigens syndere. Den bringer da også et meget tydeligt billede af internerede mænd, der omtales som *”En hipomand og nogle Stikkere”* (Bilag 4). Et billede, som udstiller mændene for enhver, der læser avisen, og som ikke overlader nogen tvivl om, at de har gjort sig skyldige i forbrydelser. To dage efter, den 8. maj 1945, kan man i samme avis læse artiklen *”Jagten paa Stikkerne”* (Bilag 5), hvori det fremgår, at stikkerjagten er gået godt, hvorpå de skriver:

”Vi bringer her Navnene paa dem, der blev anholdt, og som nu skal stilles for Domstolene”, efterfulgt af både navne og adresser på en lang række mennesker, der altså ifølge Socialdemokraten, må anses som stikkere. Til slut beder de, på vegne af frihedskæmperne i Lyngby, borgerne om ikke selv at ty til voldshandlinger, da det ikke er værdigt for danskere at handle sådan. At oplyse om, hvem der var blevet anholdt, ved at opgive deres fulde navn, er i øvrigt en tendens, der synes normal i denne tids mediedækning, og det er også let at finde artikler om både københavnske overlæger og dyrlæger, der meldes interneret, og som venter på at komme i retten. Der er i mediedækningen generelt en stor interesse for de internerede, og som det stod beskrevet i *Danmark Besat*, kan man, når man går de forskellige kilder igennem, fornemme en længsel hos landets aviser efter noget spændende at skrive om. Det får de nu, og de holder sig ikke tilbage. Som tidligere beskrevet kritiserede Hal Koch mediernes dækning og behandling af de internerede og beskyldte altså medierne for at optræde som sabotørorganer. Vurderet ud fra de mange billeder af internerede og pressens ofte eksplicitte og subjektive fremstilling og de, der optræder på billederne, er det ikke svært at se, hvorfor Hal Koch vurderede landets aviser til på denne tid at optræde som modstandsbevægelsens presse.

Også Mogens Fog opfordrede – i dette tilfælde Frit Danmark – til ikke at bringe billeder af internerede danskere. Der var ingen grund til at puste til den hævnngerrighed, der var i befolkningen, skrev han og henviste til DKPs aggressive retorik, ligesom han den 24. juni 1945 i Jyllands-Posten kunne berette at der ”*For Øjeblikket er der megen Blodtørst i Befolkningen*” (Møller, 2009: 175f).

Information var også hurtig til at fokusere på, hvem der var blevet anholdt og hvad de anholdte havde gjort. Faktisk fylder dette tema hele forsiden den 6. maj 1945. Her meldes der under overskriften ”*Anholdelser*” om en kendt landsforræder og voldtægtsmand, der nu sidder mellem ”*.de anholdte Stikkere og Psykopater.*” ligesom mange af de anholdte, der ifølge artiklen endnu ikke har fået rejst en sigtelse imod sig, angiveligt har måttet ansøge om beskyttelse (Bilag 6).

Hos Ekstra Bladet følger man den 5. maj 1945 trop med de øvrige aviser og den bringer ligeledes nyheden om, at det kommende retsopgør kommer til at indeholde dødsstraf. Dette gør avisen under overskriften ”*Løn som forskyldt til Hipomænd og stikkere*” og underoverskriften ”*Dødsstraf til Forræderne*”. At kalde det løn som forskyldt viser med al tydelighed, hvordan stemningen hos Ekstra Bladet har været, nu da besættelsen var ovre. Man var ikke bleg for eksplicit at fortælle, hvordan man synes, at de skyldige, forræderne, har godt af, at de nu står over for en dødsdom. Ligesom vi har set i en række andre eksempler fra mediedækningen fra de første befrielsesdage, var der i dækningen af retsopgørets spæde begyndelse, interneringerne og debatten om de nye og strengere straffemuligheder, en klar konsensus i pressen om, at dødsstraffen var både en naturlig og en velfortjent konsekvens af de mishandlinger, stikkerier og drab, der var blevet begået under besættelsen.

Mens de landsdækkende aviser allerede havde skudt gang i det tidlige retsopgør og processen om at genindføre dødsstraffen, var det ikke noget, de lokale medier i Viborg havde fokus på 5. maj 1945. I Viborg Stifts Folkeblad er forsiden på befrielsesdagen præget af et billede af Dannebrog, der flagrer stolt i toppen af en flagstang og en tekst med befrielsesbudskabet samt en længere tekst, der blandt andet takker de lokale frihedskæmpere for deres heltegerninger under besættelsen, ligesom der slutteligt optræder et ønske om, at Danmark også i tiden, der kommer, må stå sammen som ét folk. Længere inde i avisen er der artikler om både statsminister Buhls radiotale samt kongens kommende tale, ligesom der optræder en tekst fra Mogens Fog under overskriften ”*Fra første Dag stod vort Folk samlet.*”, der blandt andet fortæller om hvordan ”*Der var Tider efter det tyske*

Overfald paa Danmark, hvor det saa ud, som om vi bøjedede os for Overmagten. Men det var kun et ydre Skin.”. Faktisk skal man frem til den 8. maj 1945, før retsopgøret tager spaltepads på forsiden af Viborg Stifts Folkeblad, datidens liberale avis i byen. Hvor der indtil nu kun har været sporadiske artikler og noter om internerede og anholdte ændrede fokus sig nu i højere grad, og avisen begyndte at bringe langt voldsommere billeder og reportager. Fra den 5. maj og frem havde først og fremmest befrielsen og de mange glædelige ting, der fulgte med denne, været det primære, avisen beskæftigede sig med. Men den 8. maj 1945 sker der noget, og en del af forsiden går nu på at informere om, at en Kjeld Helweg-Larsen, bror til den senere henrettede Flemming Helweg-Larsen, er blevet anholdt for mordet på Redaktør Carl Henrik Clemmesen, der fandt sted i august 1943. Det mord vender vi tilbage til senere. I avisen optræder samtidig en række billeder fra befrielsesdagene, herunder de to billeder, der er vedlagt som bilag 8. På billederne ser vi, ifølge den medfølgende billedtekst, stikkere, der anholdes og føres igennem Viborgs gader. Særligt på et af billederne fremstår den anholdte, en påstået stikker, med tydeligt ansigt, let genkendelig for avisens læsere. Man blev altså fremstillet – og udstillet – før man overhovedet fik sin sag prøvet ved retten og dermed også før, man havde mulighed for at blive kendt uskyldig.

Viborg Amts Social Demokrat følger i fodsporene på Viborg Stift Folkeblads reportager fra interneringerne i byen, og den 12. maj 1945 bringer også Viborgs socialdemokratiske avis billeder af personer, der udstilles til frit skue. På bilag 9 kan vi se, hvordan en mand – fra et forsidebillede på avisen – ydmyges offentligt, bærende et skilt med teksten ”*SANDBÆKs PLAGEAAND*”. Avisens egen holdning til den offentlige ydmygelse er tydelig: ”*Pastor Sandbæks Bøddel eller Plageaand, som han betegnes paa dette Billede, der er taget, da han blev udstillet i København. Ingen Straf kan vist være for haard for den Slags Menneskesdyr.*”.

Ingen straf kan vist være for hård for den slags menneskedyr, fortæller Viborg Amts Social Demokrat altså sine læsere og omtaler manden i vendinger, der udstiller manden i en sådan grad, at man skulle tro, at ”dyret” omgående skulle slagtes. Der synes at ligge både en vrede og en hån i avisens holdning til, hvordan manden på billedet skal behandles og den faktiske situation hvor han, som det fortælles, udstilles i København, kan kun tolkes som en rendyrket ydmygelse, der her deles med Viborgs socialdemokratiske befolkning, så også denne kunne få glæde af hans straf.

Udrensningen kan begynde.

Udrensning

Dagen inden, at Viborg Amts Social Demokrat kunne bringe billedet af manden, der omtales som et

menneskedyr, var der i Berlingske Tidende den 11. maj 1945 en artikel med overskriften ”*Alvorlig og hurtig udrensning er en bydende nødvendighed*” (Bilag 10). I denne artikel omtales retsopgøret atter som et, der må ende med en udrensning, og artiklen slår fast, at det er folkets ønske, at der nu tyndes ud i den del af befolkningen, der under besættelsen arbejdede aktivt for at fremme tyske interesser i Danmark. Debatten, eller måske i virkeligheden kravet, om dødsstraffen floredede således allerede i den danske offentlighed. Igennem avisernes dækning var det desuden muligt for befolkningen at følge med i de tusindevis af interneringer, der har måttet synes meget voldsomme, og som muligvis dannede et billede af et samfund, der var fyldt med forrædere. At over 40.000 blev interneret er noget, der alt andet lige må have fyldt meget i tiden efter befrielsen. Det høje antal kan have øget befolkningens idé om hvor mange, der egentlig havde handlet i tysk interesse under besættelsen. Langt fra alle af disse 40.000 havde reelt gjort sig skyldige i nogen form for kriminel handling, men med billeder af ydmygede stikkere, skaldede tyskerpiger og modige frihedskæmpere, må det have været svært ikke at føle, at karma nu ramte forræderne, og at de nu, som Ekstra Bladet i sin artikel udtrykte det, fik løn som fortjent. Hævntørsten virker uomtvistelig, og de voldsomme scener med vrede menneskemængder bliver kun understøttet af den samtidige kilde, bogen *5 Aar*, der udkom i 1945, og som netop blev udgivet for at forevige besættelsen og befrielsen.

Som bilag 11 optræder et billede fra *5 Aar*, hvor vi ser en af de mange interneringer, der foregik på åben vogn og med frit udsyn til den eller de, der var blevet afhentet. Situationen i sig selv er ikke unik, dem findes der mange af fra disse dage, men billedteksten fortæller os noget om den folkestemning, der herskede:

”Mange af de Anholdte bliver transporteret bort paa aabne Lastbiler hilst af Folks kraftige Tilraab. I enkelte Tilfælde, hvor de bliver ført bort til Fods, maa Frihedskæmperne værne om de Anholdte mod den ophidsede Mængde, der ellers vil slaa og trampe dem ihjel. Det er ikke mindst Kvinderne blandt Publikum, der viser, at det Regnskab, der er at gøre op med Landsforræderne, er ud over alt, hvad vi her i Landet har kendt af Maadehold og Maalestok for Menneskeværd.”

Dødsstraffen var på dette tidspunkt endnu ikke officielt vedtaget, men kravet om at den skulle genindføres var urokkeligt. Hos Frihedsrådet blev der i processen med at genindføre dødsstraffen brugt et argument om, at man frygtede, at folket ville ty til selvjustits. Hvis ikke kravet blev hørt. Det er også det indtryk, man får, når man læser Ernst Mentzes billedtekst i *5 Aar*.

Berlingske Tidende kaldte det en bydende nødvendighed at udrensningen blev ført igennem og den 22. maj 1945 kunne Ekstra Bladet på sin forside bringe nyheden om at danskerne krævede dødsstraf, men ”*Politikerne ønsker ikke at tage Ansvar*” (Bilag 12).

I artiklen udtrykker avisen blandt andet en vis utålmodighed i befolkningen i forbindelse med den stadig igangværende høring omkring den kommende straffelov: ”*Hele Befolkningen venter med Utaalmodighed paa at erfare, hvad den nye Straffelov indeholder, men den lader stadig vente på sig.*”. På dette tidspunkt var det ikke engang tre uger siden, at Danmark stadig var besat. Denne omtalte utålmodighed blandt danskerne omkring genindførslen af dødsstraffen virker sigende for den stemning, der syntes at være i befolkningen. Folkestemningen var præget af et ønske om en udrensning og et retsopgør, der i sidste ende ville ende med dødsdomme til landsforræderne. Et ønske, der ifølge Ekstra Bladet snart burde honoreres med egentlig aktivitet fra regeringen via faktiske lovændringer. Den danske befolkning havde ventet længe nok.

Ifølge Jesper Nissens *Den strengeste straf* blev loven om dødsstraffen ”*hastet igennem*” og ”*At dømme efter stemningen i Rigsdagen, i pressen og på gaden kunne det umiddelbart efter vedtagelsen af loven om dødsstraf se ud, som om forbrydelserne ville blive hevet direkte ud af retssalene for at blive henrettet med nakkeskud foran de jublende folkemasser*” (Nissen: 113). Det er noget af en anklage, der frembringes, men netop frygten for selvjustits i befolkningen var rent faktisk et af de stærkeste argumenter for dødsstraffens genindførsel. En frygt, der måske ikke virker helt uberettiget, hvis vi ser på den stemning, der spejles i mediedækningen, som indtil nu har budt på offentlige ydmygelser af internerede samt en lang række artikler om et folk, der kræver dødsstraffen genindført, og som vil se hurtig og snarlig handling fra de ansvarlige myndigheder, hvis ikke de, ifølge eksempelvis *5 Aar*, skal trampe de internerede ihjel.

Den 22. maj 1945 kunne avisen Land og Folk bringe nyheden om, at 250.000 Københavnerne havde været på gaderne for at demonstrere. Avisen kunne blandt andet på forsiden præsentere en artikel under overskriften ”*Folkets Krav*”, der blandt andet bygger på en retfærdighed over for dem, der under krigen måtte lade livet (Bilag 13). De 250.000 københavnerne, der var på gaden og demonstreret til fordel for DKP’s program ”*Folkets vilje – landets lov*” har åbenlyst haft sine egne politiske grunde til at være på gaden den dag, og Land og Folks forside kan i den forbindelse læses som en del af det store krav, der lå hos befolkningen om en udrensning i samfundet. En udrensning, der hos Danmarks Kommunistiske Parti på dette tidspunkt også omhandlede særdomstole og et langt mere omfattende retsopgør end det, der i sidste ende blev gennemført. At 250.000 københavnerne ifølge Land og Folk kunne gå på gaden og demonstrere for DKP’s program, siger meget om den tilslutning, partiet på dette tidspunkt havde, og partiets linje, herunder dets aktive rolle i retsopgørets udvikling, blev sidenhen honoreret med 18 mandater, da der den 30.

oktober 1945 var folketingsvalg.

Den utålmodige befolkning, som Ekstra Bladet omtalte, skulle dog ikke vente meget længere, og tre dage efter Ekstra Bladets forsidehistorie om, at politikerne ikke turde tage ansvar, kunne daværende justitsminister Niels Busch-Jensen den 25. maj 1945 fremføre lovforslaget, der trådte i kraft 1. juni 1945. 20 dage var der gået fra tyskernes officielle kapitulation til at denne lov nu var klar til at blive fremlagt og vedtaget.

At dødsstraffen nu blev genindført i Danmark var noget, der gav opmærksomhed i landets aviser, og Socialdemokraten kunne under overskriften ”*Dødsstraf eller Fængsel til Forræderne*” (Bilag 14) den 25. maj 1945 sort på hvidt dokumentere udsigten for landsforræderne og dermed tilfredsstillende mange, der havde ventet på regeringens udspil. Også i lokale medier var den nye straffelov et emne, der trak overskrifter, og forsiden af Viborg Amt Social Demokrat er da også præget af lovforslaget. Under overskriften ”*Lovforslaget om Dødsstraf fremsat i Gaar*” kan man læse om den straffelov, der ”*motiveres med den dybe Harme mod dem, som under den tyske Besættelse faldt deres land og Folk i Ryggen*” (Bilag 15).

I Ekstra Bladet kunne man samme dag se en forside med teksten ”*Loven, hvorefter Forrædere kan Dømmes til Døden*” (Bilag 16). Ekstra Bladets fokus er her entydigt omhandlende dødsstraffen og de dystre udsigter for landsforræderne.

I artiklen uddyber avisen, hvorfor det netop er nødvendigt for landet atter at kunne idømme dødsstraf:

”Begrundelsen for at anvende Livsstraffen er, at Krigen og Besættelsen, der hos saa mange danske Borgere har kaldt de bedste Egenskaber frem hos et lille Mindretal har givet de forbryderiske Instinkter frit Spil og ladet dem udfolde sig i en Raahed og Hensynsløshed og Foragt for deres Lands Interesser, som hidtil har været ukendt her i Landet. Over for disse grove Forbrydelser vil den almindelige Retsbevidsthed utvivlsomt ikke finde anden Reaktion end Livsstraffen tilfredsstillende.”

Dødsstraffen beskrives altså her som ikke kun fair, den er samtidig ganske nødvendig for folkets retsbevidsthed, præcis som vi så Berlingske Tidende udtrykke det den 11. maj, da den under overskriften ”*Alvorlig og hurtig udrensning er en bydende nødvendighed*” kunne fremlægge folkets krav om en hurtig og alvorlig retfærdighed.

Folkets krav om en alvorlig straf til krigens forbrydere var også et tema i Land og Folk, da avisen den 26. maj 1945 bragte nyheden om det nye straffetillæg. Under overskriften ”*Forræderilovene*” skriver den blandt andet:

”Den almindelige Retsbevidsthed kræver, at der hurtigt og effektivt gøres op med de af vores Landsmænd, der under Besættelsens har gaaet Tyskernes Ærinde. De Danskere som siden 9. April 1940 har gjort sig skyldig i forræderiske eller paa anden Maade landskadelige Handlinger, maa straffes for disse Forbrydelser og hvis Regeringen ikke efterkommer dette Folkekrav paa fyldestgørende Maade, maa det forventes at Folket tager sig selv til Rette og udøver Selvjustits, hvilket under den Forudsætning ikke ville kunne misbilliges” (Bilag 17).

Avisen mener i overstående at kende til, hvad den almindelige retsbevidsthed kræver, ligesom Ekstra Bladet i sin artikel kunne fortælle, hvad der skulle til, for at den almindelige retsfølelse ville blive tilfredsstillet. Begge aviser mener, at der af folket kræves dødsstraf og hurtig handling, og Land og Folk går endda så langt som at kalde det et decideret folkekrav, ligesom den slutter af med en trussel om – og accept af – at folket, hvis ikke regeringen vedtager straffelovsforslaget, vil tage sagen i egen hånd.

Folkets krav

Hvad netop de landsdækkende aviser og Frihedsrådet havde antaget, viste sig den 15. juni 1945 at holde stik. På baggrund af en undersøgelse foretaget af Gallup, kan både Berlingske Tidende og Information bringe nyheden om at regeringen havde valgt rigtigt, da den to uger forinden havde vedtaget loven om ”*Lov Nr. 259 af 1. Juni 1945 om Tillæg til Borgerlig Straffelov angaaende Forræderi og anden landsskadelig Virksomhed*”. Berlingske Tidende skrev om ”*Meget stærk Folkestemming bag Dødsstraf til Stikkere, Hipoer og Gestapofolk*” (Bilag 18).

Netop disse tre kategorier af forbrydere var dem, der ifølge Gallups undersøgelse var størst opbakning blandt befolkningen til at straffe med døden. ”*Stikkere betragtes af den danske Befolkning som den værste og mest modbydelige Slags Forbrydere, der findes.*” skriver den blandt andet, ligesom avisen kan berette om forskellige bemærkninger, den har mødt ude blandt befolkningen: ”*De skal gennemgaa nøjagtigt de samme Pinsler, som de, de har angivet, har lidt, og tilsidst skydes eller hænges, hvis de maaske overlever Rædslerne, hvad jeg ikke haaber*”, lød det i en kommentar til avisen.

Også avisen Information havde den 15. juni taget Gallups undersøgelse til sig og resultatet af den blev bragt i artiklen *"Kravet om Dødsstraf"* på avisens forside (Bilag 19). Her skriver bladet blandt andet, at mere end 91 % af befolkningen ønsker dødsstraf for stikkere, men at også adskillige af de adspurgte mente at dødsstraffen var for mild en straf. Videre skriver Information i sin artikel, at *"Der er Grund til at takke for Initiativet til denne Undersøgelse, som siger adskilligt om Stemningen ude i Befolkningen,"* og at regeringen dermed, med den nye straffelov, har formået at ramme rigtigt og opfylde, hvad det danske folk ønskede af den. Der udtrykkes et håb om at der mere end nogensinde, med undersøgelsen in mente, gennemføres en udrensning, da *"Der er ikke Plads til Øllebrødsbarmhjertighed."*

"De danske Nazister ligger, som de har redet.." fortsætter avisen, der til sidst runder af og beskriver hvordan retsopgøret fra nu af bør udvikle sig, og hvordan det danske folk snart vil have udrensningen gennemført: *"Der er ingen nåde i det danske folk efter fem års krig, kun et ønske om at få skadedyrsudryddelsen overstået snarest muligt, så lejligheden atter bliver beboelig."*

Retorikken i Information den 15. juni 1945 er meget hård og aggressiv, og den bliver da også i *Danmark Besat* sammenlignet med nazistisk retorik. (Christensen et al, 2005: 681)

Indtil nu har vi i pressen kunne se et stort antal artikler, der alle mener at kende til stemningen hos det danske folk, og som alle har været klare fortalere for dødsstraffen som en hård og hurtig måde at sætte retsopgøret i gang og gennemføre en udrensning hos de danskere, der under krigen gjorde sig skyldig i landsskadelig virksomhed. Igennem Gallups undersøgelse får vi endelig et reelt billede af den stemning, som pressen, lige fra Land og Folk til Berlingske Tidende, har været med til at berette om og måske, ved at udstille de internerede og skabe et billede af et hævntørstigt folk, også har været med til at skabe. I hvert fald er det interessant, at befolkningen så enstemmigt, ifølge undersøgelsen fra Gallup, ønskede dødsstraffen tilbage, når den ellers var blevet afskaffet 15 år tidligere. Til at vende folkestemningen og ændre straffeloven skulle der to års terror til, Frihedsrådet havde afskrevet muligheden for dødsstraf i 1943, og man var nu, både hos politikerne og befolkningen enige om, at dødsstraffen var den rigtige vej at gå. På bilag 19, en artikel fra Berlingske Tidende, gøres der klart fra politikernes side, at man må forvente at dødsstraffen bliver genindført og der *"... kun er faa Røster og Stemmer, der vil hæve sig imod Dødsstraffen."*, som i øvrigt er *".. sikker paa at blive gennemført med et Flertal, der ligger nært op ad Enstemmighed."*

De første henrettede

”Alt det, jeg har været med til, har jeg ikke gjort af lyst, men fordi jeg blev tvunget, og havde jeg vidst at jeg ville blive dømt til døden for det, havde jeg ikke gjort det.” (Bøgh, 2011: 266)

Sådan lød ordene fra Peter Karl Brinkmand, da han den 31. januar 1947 fik behandlet sin sag i landsretten. Men lige lidt hjalp beklagelsen, og godt og vel syv måneder senere, den 27. august, blev dødsdommen stadfæstet i Højesteret. Brinkmand havde under krigen været medlem af Schalburgkorpset og deltaget i både tortur og drab. De alvorlige forbrydelser, som Brinkmand havde begået, var med dødsstraffens tilbagevenden nok til at give ham dødsstraf.

Dommen blev eksekveret kl 01.30, den 11. oktober 1947, da han blev skudt i Undallslund ved Viborg.

Peter Karl Brinkmand havde været tiltalt for hele 80 forhold og med det lange synderegister og de meget grove forbrydelser, han beviseligt havde deltaget i, var det oplagt, at det måtte koste ham livet. Før henrettelsen af Brinkmand var 20 andre blevet henrettet siden 5. januar 1946, hvor den første henrettelse fandt sted. Mange af disse henrettede havde mildere forbrydelser på samvittigheden, hvis man da kan sammenligne den slags. Alligevel er det interessant i denne del af processen at se på de udtalelser, Brinkmand kom med, dengang han sad i landsretten og skulle forsvare sig og forsøge at tale sig uden om en dødsstraf. To argumenter fremgår af overstående citat, dels blev han tvunget, dels ville han ikke have gjort det, hvis han havde vidst, han kunne blive dødsdømt. Det første argument kan der ikke her kommenteres meget på. Måske blev han tvunget, måske blev han ikke. Men at han på tidspunktet for sine gerninger ikke vidste, at det senere ville koste ham en dødsdom, må anses som sandt. Som det tidligere er beskrevet var dødsstraffen afskaffet i 1930, og der var ikke siden 1892 henrettet en forbryder i Danmark. De eneste gisninger, Brinkmand kunne have haft omkring risikoen for en dødsstraf, skulle han have fået fra de illegale aviser, der i krigens sidste år var begyndt at skrive om dødsstraf med tilbagevirkende kraft. Og det blev han altså blevet et offer for nu, denne oktober-nat i Undallslund i 1947, da skuddene fra den opstillede peleton endte hans liv.

En nødvendig udslettelse

Samme sted, cirka et år forinden, var livet endt på den samme måde for den dødsdømte Frantz Erik Toft.

Efter ordre - og på det danske folks vegne - blev den kun 20-årige Frantz Toft den første person, der efter krigen blev henrettet på det dertil indrettede område i skoven Undallslund, der dengang

fungerede som militært område. Henrettelsen fandt sted om natten den 8. oktober 1946 efter Frantz Toft dagen inden havde fået afslået sin appel (Bøgh, 2011.: 132). Han var dømt for en lang række forseelser, hovedsageligt grov tortur under afhøringer, og der var enighed om, da sagen skulle behandles i Højesteret, at han skulle idømmes en streng straf. To dommere ønskede at idømme Toft fængsel på livstid med hensyn til hans unge alder, men afgørelsen blev i sidste ende en stadfæstelse af dommen fra Vestre Landsret: Frantz Toft skulle henrettes. En dom, der ifølge statsadvokaten faldt i god jord ude i befolkningen:

”Byens befolkning tog den afsagte dødsdom med lettelse, nu var da endelig retfærdigheden sket fyldest” (Ibid.: 130)

Netop folkestemningen var også et af de elementer sagens anklager, Erik Jensen, henviste til, da han skulle overbevise retten om, at Frantz Toft fortjente en dødsdom, så både land og folk igen kunne føle sig trygge.

”Den mand, der i dag skal dømmes, er en mand, der i lang tid har spredt rædsel og skræk over Aalborg, som alle frygtede og hvis gerninger aldrig vil blive glemt. Det må betegnes som et nødvendigt led i enhver national selvhævdelse, at man udsletter de individer, der groft svigter deres land og kun ønsker at gå fjendens ærinde.” (Ibid.: 128)

Hvad angår udtrykket *”udslette”* synes der tale om et ordvalg, der meget stærkt udtrykker et behov for at komme den anklagede til livs, og som ligeledes passer godt ind i det store ønske om en egentlig udrensning, der indtil nu har floreret i pressen og befolkningen.

Det vil ikke være nok blot at fjerne Frantz Toft ved at låse ham inde i resten af hans liv, ej heller synes det nok at henrette ham og hans ligesindede, de skal simpelthen *udslettes*. Et voldsomt ordvalg og retorik, der måske kan fortælle os noget om den følelsesmæssige tilstand, der herskede på denne tid i den tidlige fase af retsopgøret.

Vi har tidligere læst hvordan blandt andet Information i sine artikler, sort på hvidt, sammenlignede situationen med skadedyrsudryddelse, ligesom vi har set en mand i Viborg Amts Socialdemokrat blive omtalt som et menneskedyr. Retorikken i pressen har fra begyndelsen været hård og eksplicit i sin fremstilling af krigens forbrydere, og nu anvendes retorikken i praksis, endda i en retssag hvor tiltalte kræves straffes med døden. Skadedyrsudryddelsen, der blev varslet i medierne og tilsyneladende ønsket i befolkningen, var altså i fuld gang.

Frantz Toft forsvarer, landsretssagfører Alfred Sørensen, forsøgte ellers at forsvare sin klient ved at

henvise til det livsforløb, der uundgåeligt havde placeret Toft på den forkerte side under krigen, og han forklarede, hvordan Toft allerede som 13-årig blev meldt ind i nazistpartiet og siden da var blevet ”bombarderet med nazistisk propaganda”. Med argumenter, der i høj grad beskyldte Frantz Tofts forældre og det selskab, Toft var havnet i via sit tidlige medlemskab af NSU og på Højskolehotellet i Aalborg, hvor Gestapo havde sit lokale hovedkvarter, forsøgte Alfred Sørensen at søge en mildere dom for sin klient:

”..jeg henstiller alligevel, at man ikke dømmes ham til døden, da hans gode anlæg og evner sikkert vil bevirke, at han efter en lang fængselsstraf vil kunne blive fuldstændig rensset for nazistiske idéer. Jeg kan i den forbindelse henvise til en modermorder, som efter at være blevet benådet blev en god samfundsborger.” (ibid.: 129).

At henvise til en modermorder, der efter sin løsladelse var blevet en god samfundsborger, skulle altså overbevise retten om, at også Frantz Toft kunne komme ud som en bedre mand og senere hen være i stand til at være til nytte for samfundet. Frantz Toft var ikke anklaget for at have myrdet nogen, men de grove mishandlinger, han stod anklaget for at have begået, burde resultere i en lang fængselsdom og modsat anklageren, der krævede Frantz Toft – og folk som ham – udslettet, mente forsvareren at det ville være nok at udslette de nazistiske idéer, der havde påvirket Frantz siden han var 13 år gammel. Når blot disse var fjernet, var der ikke noget til hindrer for, at man kunne lukke ham ud i samfundet igen: ”Frantz er ikke nogen forbrydernatur” som Alfred Sørensen formulerede det (ibid.: 130).

Men at Frantz Toft fra naturens side ikke var af forbrydernatur, men i stedet endt som et produkt af sine forældres politiske overbevisning, og af det dårlige selskab, han var havnet i, var ikke et argument, der kunne ændre på det faktum, at han havde aggeret som landsforræder og måtte henrettes. Man havde fra Frihedsrådet side i den tidlige optakt til retsopgørets begyndelse gjort klart, at det kommende retsopgørs to hovedprincipper skulle hvile på gengældelse og afskrækkelse, hvorimod den opdragende straf, som vi så i dette speciales kapitel *Vendepunktet*, ”må træde noget tilbage”. Dermed var det ikke relevant, hvorvidt Frantz Toft i fremtiden kunne blive rensset for sine nazistiske tanker og fremadrettet blive en god samfundsborger. Det var ikke det, man med retsopgøret ville opnå, og forsvarstalen fra landsretssagfører Alfred Sørensen ændrede dermed ingenting.

Krigen og krigsbegivenhederne havde ifølge konklusionen på den obligatoriske mentalundersøgelse ødelagt Frantz Toft, der samtidig blev anset for at have været fuldstændig klar over ”de eventuelle

følger, hans handlinger kunne få for ham i fremtiden.”(ibid.: 121). En beskrivelse, der vel kan anses som værende stærkt tvivlsom, eftersom dødsstraffen på gerningstidspunktet ikke var en del af de strafferetslige sanktioner, der forelå som egentlige muligheder, ligesom Frantz Tofts ageren omkring befrielsen, ifølge Frank Bøgh, tydede på en ung mand, der netop ikke var klar over, hvad hans handlinger kunne få af følger for ham. I stedet for med det samme at være bange og flygte, havde Frantz Toft i stedet virket fjollet og nærmest glad, og først senere på aftenen den 4. maj 1945 var han sammen med en ven flygtet (ibid.: 120).

Der appelleres altså i retssagen til to vidt forskellige syn, på hvad det danske retssystem og de straffe, man idømmer forbrydere, skulle kunne udrette. Hos anklageren er der en klar appel om at vise hensyn til det danske folk, der ikke kan komme videre med landsmænd som Frantz Toft i live. Der var i befolkningen, ifølge de kilder, der indtil nu er undersøgt og analyseret, en stærk trang til at rense ud og forbrydere som Frantz Toft med døden, og det var denne trang, anklageren ønskede at tilgodese. Hos retssagens forsvarer var der modsat en appel om, at så længe man kunne rense den anklagede for de tanker og idealer, der har resulteret i de grove forbrydelser, han havde begået, kunne man sluse vedkommende ud i samfundet, hvor han kunne få sig et normalt liv igen og deltage som en god og nyttig samfundsborger. Sidstnævnte holdning til retssystemet og den funktion, en fængslestraf kan have, er vel det, vi i dag forstår som det mest moderne syn på straffenes egentlige formål, ligesom det også synes at have været det syn, som det danske samfund havde bevæget sig henimod, da man i 1930 endegyldigt afskaffede dødsstraffen. Kun 16 år senere blev Frantz Erik Toft som 20-årig, og nummer 2 efter befrielsen, henrettet.

Det er selvsagt svært fuldstændig at sætte sig ind i den følelsesmæssige position, som både dommere og anklagere måtte have været i ved disse sager, der lå ikke engang et år efter tyskernes kapitulation, og man skal altid forsøge at sætte sig ind samtiden, når man her mange år senere forsøger at analysere sig frem til bevæggrundene for de handlinger, der blev foretaget. Men når jeg i dette speciale forsøger at redegøre for danskernes ageren, da de pludselig den 5. maj 1945 stod som sejrsherrer i en krig, kun meget få havde kæmpet i, slår det mig, at der mellem mange af de, der stod på den rigtige side under krigen, måtte have været en forfærdelig trang til også efterfølgende at vise det og hævde sig over for dem, der havde valgt den nazistiske vej. Der var i retsopgøret ingen, der blev straffet blot fordi de havde været nazister, og Frantz Toft og de 45 andre henrettede efter krigen havde utvivlsomt begået de forbrydelser, de blev dømt for. De blev dømt efter loven, og der var på ingen måde tale om justitsmord på nogen af dem, men de argumenter, vi i tilfældet med

Frantz Toft så fremført fra sagens anklager, leder tankerne hen på en folkedomstol, der vil have sin retsbevidsthed tilgodeset. Præcis som vi har set det beskrevet i en lang række artikler fra de landsdækkende artikler, der flere gange har appelleret om hårde og strenge straffe som et folkekrav. Frantz skal dømmes til døden, primært for at tilfredsstille befolkningen, der vil se ham henrettet og ikke fængslet. Det er ikke tid til øllebrødsbarmhjertighed.

De 40.000 interneringen og den ydmygelse, der fandt sted af mange af de, der som resultat af den nazistiske kapitulation nu stod på tabernes side, var noget, der havde konsekvens for både de internerede og deres familier. Det er noget man flere steder i historiker Claus Brylds forfatterskab kan blive vidne til, men som også de efterladte til Frantz Toft fik at føle da hans søster den 8. november, dagen hvor Frantz Toft var blevet henrettet, skulle møde ind på Aalborg Politigård. Her blev hun konfronteret af to politibetjente, der i det, der for storesøsteren måtte have været et ekstremt tung og svært øjeblik, sagde: *"Nu er der sket det samme med Frantz, som tyskerne gjorde ved frihedskæmperne!"* (Bøgh, 2011: 138). Beskeden var klar, og Frantz havde fået som fortjent, blev hun bekendt med. I Frank Bøghs beskrivelse af Frantz Toft sidste dage, fremgår det desuden at han, ifølge ham selv, tilsyneladende var blevet mishandlet under overførslen til arresten og således lykkedes det heller ikke her at undgå den selvjustits, man ellers forsøgte at komme i møde ved at love strenge straffe.

Lokalt i Viborg, hvor man den 8. oktober 1946 for første gang havde benyttet Undallslund til at eksekvere en dødsdom, var henrettelsen af Frantz Toft ikke noget, der trak store overskrifter. Samtidig med, at viborgenserne i aviserne kunne læse om det danske fodboldlandsholds nederlag til Sverige, fremgår det blot i en mindre note inde i avisen, at dødsdommen af Frantz Toft i medfør af straffelovstillægget af 1. juni 1945 nu var blevet fuldbyrdet.

Ligeledes er overskrifterne om henrettelsen af Frantz Toft bemærkelsesværdigt sparsomme, og i forhold til, hvordan det fra anklagerens side var gjort klart, at man for folkets skyld måtte udslutte individer som Frantz Toft, var det ikke meget, befolkningen efterfølgende fik af vide. De fik informationen om, at han nu var død, og måske har det været nok. Ingen blodige beretninger eller spændende reportager, en metode der går igen hos både Information, Berlingske Tidende, Socialdemokraten og så videre.

Den danske befolkning, for hvis skyld man havde genindført dødsstraffen, kunne fra Justitsministeriet notits i aviserne se, at Frantz Erik Toft var blevet henrettet for sine gerninger. Dermed kunne Informations forside den 8. oktober 1946 fortælle:

”Ved Højesterets Dom af 6. september i Aar blev Frants Erik Toft, Aalborg, i Medfør af Straffelovstillæget af 1. Juni 1945 for Forsøg paa Mandrab, Angiveri, Tjeneste hos Gestapo i Aalborg, Medvirken ved Anholdelser af fanske Statsborgere og Deltagelse i Tortur under Afhøringer, Deltagelse i Sprængninger og Ildpaasættelse i tysk Interesse m.v. dømt til Døden. Denne Dom er blevet fuldbyrdet Natten til den 8. Oktober 1945” (Bilag 21)

Den første henrettelse

Mens Frantz Erik Toft var den første, der efter krigen blev henrettet ved Viborg, var den dengang 35-årige Knud Flemming Helweg-Larsen den første overhovedet, der blev henrettet. Det skete på det sted, vi i dag kender som Christiania, 5. januar 1946.

Sagen mod Flemming Helweg-Larsen havde været nem og ligetil. Han blev dømt for mordet på Carl Henrik Clemmensen, der dengang var chefredaktør på Berlingske Tidende. Helweg-Larsen blev anholdt kort efter befrielsen, 8. maj 1945, og som vi kan se på bilag 22, foregik det under stor opmærksomhed fra befolkningen. I bogen *5 Aar* optræder et billede af Helweg-Larsen, der føres igennem Korsørs gader med armene over hovedet og blikket solidt plantet mod jorden. I baggrunden er det tydeligt, at en større menneskemængde har samlet sig og ser meget interesseret på den anholdte mand, der altså skulle blive den første henrettede efter krigen. Som det tidligere er beskrevet hos blandt andre Ditlev Tamm, så medførte det store antal af interneringer et logistisk problem, hvorfor mange måtte føres til arresten eller interneringsstederne til fods og til frit skue for den nysgerrige folkemængde.

Opklaringsarbejdet af sagen foregik hurtigt og ukompliceret da det meste allerede var blevet efterforsket umiddelbart efter mordet på Clemmensen i 1943, ligesom Flemming Helweg-Larsen var behjælpelig over for politiet ved beredvilligt at svare på alle spørgsmål (Bøgh, 2011: 85). Han blev idømt dødsstraf – eller livsstraf – på trods af forsvarerens argumenter om, at mordet var sket i hidsighed og ikke var noget politisk drab, ligesom han, da sagen kom i Østre Landsret, måtte påpege, at det aldrig havde været meningen, at dødsstraffen med tilbagevirkende kraft skulle bruges i sager, hvor der ikke havde været tysk interesse bag (ibid.: 88).

Hvordan Flemming Helweg-Larsen i første omgang endte i stald hos tyskerne kan forekomme som lidt af en gåde, da vi i Frank Bøghs beskrivelse af hans livsforløb får af vide, at han nærmest i krigens første tid var engelsk orienteret, samt at Helweg-Larsen havde været rasende over den manglende modstand den 9. april, og at han overvejede at drage til England for at kæmpe imod

nazisterne. Dette skete dog ikke, og med hans egen forklaring var det derfor, at han i stedet i 1941 meldte sig til Waffen SS, hvor han kunne få lov at rejse til østfronten og gøre en aktiv indsats mod bolsjevismen. En medvirkende årsag til dette havde ifølge ham selv været opfordringen til at melde sig til frivillig tjeneste fra både kongen og regeringen (ibid.: 80). Det særlige ved sagen imod Flemming Helweg-Larsen var, udover det faktum at dette var den første sag, der førte til en henrettelse, at der reelt kun var begået én forbrydelse, der kunne betegnes som grov nok til, at den kunne medføre dødsstraf. At Helweg-Larsen havde deltaget i mordet på Clemmesen stod klart, men om det var gjort for at fremme tyske interesser var sværere at fastslå. En ikke ubetydelig faktor, der i realiteten kunne afgøre, om mordet skulle straffes med fængsel eller med døden for tiltalte (Tamm, 1984: 322).

I Højesteret var der, som noget ganske usædvanligt, et næsten lige antal stemmer for og imod benådning, og netop her spiller tidspunktet for sagen og stemningen hos den danske befolkning en vigtig rolle. I den endelige afgørelse om, hvorvidt Flemming Helweg-Larsen skulle straffes med døden, blev det i argumentationen for en stadfæstelse af dødsdommen bemærket, at en benådning ville være imod folkestemningen:

”..en benådning i det første dødsdomstilfælde om end uberettiget meget let kunne opfattes som en opgivelse af de principper for retsopgøret, der i sin tid blev lagt til grund for loven og derfor føre til en kraftig reaktion i befolkningen.” (Ibid.: 323).

Sagen, der lå inden Frantz Tofts dødsdom, har altså, ligesom vi så i hans retssag, en anklager, der benytter sig af folkestemningen til at argumentere for dødsstraf. Anklageren lægger i denne sag op til, at man bør idømme Helweg-Larsen livsstraf, således at den danske befolkning ved, at man mener det, når man lover, at man er villig til at gennemføre et strengt opgør og en hurtig udrensning.

I mediedækningen af sagen om Flemming Helweg-Larsen er det blandt andet muligt at finde detaljerede artikler fra selve retssagen, hvori der tegnes et billede af en mand, der med sit *”saa iskolde Ansigt”* ellers gør et *”intelligent Indtryk”*. I artiklen udtaler Helweg-Larsen selv: *”Jeg haaber, fortsatte Helweg-Larsen, at de Mennesker, som nu lader sig hverve til den engelske Hær, bliver advaret, at der ikke om to Aar bliver lavet en Lov, som de kan straffes efter.”* (Bilag 23).

Også i landets andre aviser trak dødsdommen overskrifter, og i både Socialdemokraten, Land og Folk og Viborg Stiftstidende blev nyheden placeret på forsiden af avisen (Bilag 24).

Efter henrettelsen af Flemming Helweg-Larsen blev der af hans forældre opsat et stort trækors på hans grav. Et trækors lavet af et stykke mahognitræ, de havde tænkt sig at benytte til deres egen grav. Dette blev, sammen med gravstedet, fuldstændig raseret, efter Billed-Bladet havde bragt et foto af gravstedet for den nu henrettede landsforræder (Bøgh, 2011.: 104). På den måde var Frantz Tofts storesøsters senere oplevelse på politigården ikke en enlig svale af nedværdigende og usympatiske handlinger over for de efterladte familier. At Flemming Helweg-Larsen nu var blevet henrettet fyldte meget i de landsdækkende medier og både Information, Berlingske Tidende og Socialdemokraten bragte nyheden på forsiden. Dog også her kun med den officielle meddelelse fra justitsministeriet.

Som proceduren også var omkring henrettelsen af Toft og de efterfølgende 44 henrettelser, var der i mediedækningen af disse, ikke andet end en officiel meddelelse i aviserne, eksemplificeret ved bilag 25, der viser, forsiden af Land og Folk den 5. januar 1945 og overskriften: ”*Knud Helweg-Larsen henrettet*”. Senere vil det vise sig, at den sparsomme information om henrettelserne ikke skal ses som et billede på avisernes respektfulde måde at tackle sagerne på, men snarere som et resultat af, at de fra myndighedernes side var blevet forbudt at bringe andre informationer end den officielle meddelelse, der blev udsendt fra Justitsministeriet.

Den første dødsdom

Sagen om den unge journalist, Torben Wulff, der havde angivet sin kollega og kammerat, Jørgen Arboe-Rasmussen, trak store overskrifter og megen opmærksomhed, da den onsdag den 4. juli 1945 begyndte ved Københavns Byret. På trods af byrettens ringe størrelse, der var kun plads til 20 tilhørere, var der troppet folk op i massevis, og flere timer før dørene overheadet blev åbnet, var der lang kø (Bøgh, 2011.: 176). Torben Wulffs angiveri havde medført en tysk aktion, der blandt andet havde kostet Jørgen Arboe-Rasmussen livet. Tilsyneladende havde motivationen for Wulff været en beskeden dusør på 100 kroner.

Allerede efter det første retsmøde, og inden retssagen endnu var begyndt, var Torben Wulff blevet kendt og udstillet i de danske medier, særligt i en erklæring fra Ekstra Bladets redaktør, Erik Arboe-Rasmussen, blev Wulff udstillet. Her lød det blandt andet:

”For at værne om min døde drengs minde skal jeg oplyst, at journalist Jørgen Arboe-Rasmussen

aldrig har været ven med sin stikker, journalist Torben Wulff.” og fortsatte ”Min dreng havde medlidenhed med Torben og beholdt ham derfor i det perifere arbejde. Torbens tak herfor var at sælge Jørgens liv til tyskerne for 100kr.”. (Ibid.: 173).

Et par dage forinden det første retsmøde og Erik Arboe-Rasmussens erklæring, var Torben Wulff ligeledes blevet udstillet, da han var blevet kørt ned til gerningsstedet for tyskernes drab på Jørgen Arboe-Rasmussen, hvorefter Wulff var blevet placeret med et stort skilt om halsen og fotograferet. På skiltet stod der *”Han solgte sin Kammerats Liv for 100kr”*.

Så sagen om Torben Wulffs angiveri, der skulle indledes i Københavns Byret den 4. juli 1945, havde på sin vis været i gang i befolkningens bevidsthed uger forinden, hvorfor den store interesse og den lange kø foran byrettens lukkede døre, giver god mening. I Ekstra Bladet kunne man på avisens forside den 15. maj 1945 under overskriften *”Stikkeren Wulff i nyt Forhør i dag”* læse om en mand, der presset af Gestapo havde angivet sin egen kammerat. Da Torben Wulffs sag kom for retten – og dødsstaffen var genindført – var den historiske dom da ikke overraskende noget, der prægede forsiderne både nationalt og lokalt. Socialdemokraten kunne meddele at *”Stikkeren Torben Wulff blev dømt til Døden”* mens Berlingske Tidende skrev *”Første Døds-Dom i Byretten i Gaar”* og Viborg Stiftstidende skrev *”Den første Dødsdom.”* (Bilag 26).

I byretten havde de mange tilhører kunne opleve en anklager, der ifølge sin procedure ikke var i tvivl om, at de personer, der har begået meget grove forbrydelser, alle er psykopater. Samtidig var han overbevist om, at der bag kravet om dødsstraf står *”...størstedelen af landets befolkning.”*. Yderligere kunne man høre anklageren argumentere for, at hvis ikke feje og gemene handlinger som disse skulle straffes med døden, så var det svært at sige, hvad der ellers skulle til (Ibid.: 179). Den genindførte dødsstraf skulle altså stå sin prøve, og det var nu, man kunne vise, at man var villig til at slå hurtigt, hårdt og retfærdigt ned. Det tog kun dommerne et tre timers retsmøde og en halv time at votere, herefter blev Torben Wulff, som den første i retsopgøret efter besættelsen, dømt til døden. En dom, der blev eksekveret et år og ti måneder efter. Den 8. maj 1947 klokken 01 blev han henrettet på Christianhavns Vold. Den 9. maj 1947 kunne Socialdemokraten på sin forside berette at *”To Dødsdomme fuldbyrder”*, da også Svend Lundorff Rasmussen blev henrettet samme nat.

Sagen om ’Smukke Hans’

En anden dødsdømt, der har været værd at tage med som eksempel for danskernes dom efter krigen, er historien om Hans Kristian Kristensen, der også gik under navnet *”Smukke Hans”*.

Hans Kristian Kristensen havde under besættelsen ikke spillet nogen stor rolle for Gestapo, først den 18. oktober 1944 var han begyndt at arbejde for dem, selvom han dog tidligere havde ansøgt om job som tolk. Dette job fik han afslag på, men fik dog tilbudt jobbet som stikker, hvilket han selv afviste (Bøgh, 2011: 258). Nu, den 18. oktober 1944, kom han dog officielt på lønningslisten hos Gestapo som medhjælper, hvilket førte til, at han resten af besættelsen deltog i mange aktioner, herunder anholdelserne af mindst 48 personer, ligesom han deltog i afhøringer og mishandlinger, men ingen drab (ibid.: 260).

Efter at være blevet anholdt kort tid efter befrielsen, blev Hans Kristian Kristensen i første omgang dømt til livsvarigt fængsel, ligesom han mistede sine borgelige rettigheder for bestandigt. Denne dom blev dog anket og ændret til dødsstraf i først Vestre Landsret og herefter Højesteret, som stadfæstede denne dom den 29. maj 1946. Herefter var det givet, at henrettelsen hurtigt ville finde sted, men sagen var den, at Hans Kristian Kristensen var i familie med ”forholdsvis højtstående medlemmer af modstandsbevægelsen”, der alle forsøgte at ændre dommen (ibid.: 261), hvorfor der skulle gå over to måneder, før ”Smukke Hans” fik sin dom eksekveret.

Den 1. august 1947 blev Hans orienteret om, at hans appel var blevet afvist, og den 2. august 1947 blev han således henrettet i Undallslund. I en kortfattet erklæring i landets aviser kunne man, som vi også har set det fra de tidligere henrettelser, meddele på vegne af Justitsministeriet, at dødsdommen var blevet eksekveret.

Farvet forsvarer

Den 22. januar 1948 blev William Carl Møller Rasmussen henrettet, dømt for det mord, der også havde fået tidligere omtalte Torben Wulff dømt til døden.

William Rasmussen var medlem af Hipo-korpset, og det var igennem sit virke her, at han havde samarbejdet med Torben Wulff, der havde angivet sin ven Arboe-Rasmussen. Det var dette mord, som William Rasmussen den 8. maj 1947 blev idømt dødsstraf i Højesteret for.

Tidligere var William Carl Møller Rasmussen ellers først blevet idømt fængsel på livstid, en straf, der ifølge anklagermyndigheden i Østre Landsret var for lav. Her blev der krævet dødsstraf til tiltalte.

William Rasmussens forsvarer gik officielt efter at frifinde sin klient for drabet, men sagde alligevel i retten:

”Jeg slutter mig i øvrigt fuldt ud til anklagerens udtalelser om, hvordan man må se på de tiltalte,

der havde meldt sig til tysk tjeneste. Jeg finder, at dette også bør siges af mig som forsvarer, og jeg vil tilføje, at jeg finder det ganske forkasteligt, og for denne virksomhed må der idømmes en passende straf.” (Bøgh, 2011: 277)

Som sagt så gjort, og da det var muligt for politiets efterforskere at bevise, at det var tiltalte, der stod bag mordet på Arboe-Rasmussen, kunne dommeren opfylde, hvad der lignede både anklager og forsvarers ønske og idømme William Carl Møller Rasmussen livsstraf.

Ifølge Rasmussens egne erindringer om sin tid som arrestant hos frihedsbevægelsen, var han her blevet tortureret på det grusomste. En påstand, der viste sig at være sand (ibid.: 278).

Efter henrettelsen af Møller Rasmussen er det desuden værd at bemærke, at mediedækningen omkring hans død adskiller sig en smule fra, hvad vi tidligere har set. Hvor der typisk har været kortfattede meddelelser fra Justitsministeriet, optræder der her længere tekster, som blandt andet kan fortælle, at Møller Rasmussen ”*tømte sin Pistol mod Journalisten, da han la saaret inde paa Kafeens Gulv.*” (Bilag 27). Information bringer nyheden om henrettelsen som forsidestof under overskriften ”*Arboe-Rasmussens ene Morder blev benaadet*”, og fokuserer dermed i højere grad på at kun én af de to, der var dømt for mordet, var blevet henrettet. I de artikler om henrettelser, der tidligere var blevet bragt, blev der ikke givet detaljerede beskrivelser af, hvad den dømte havde begået af forbrydelser, men kun hvad han i retten var blevet dømt for. Her får læserne i Information en langt mere detaljeret forklaring på, hvordan mordet på Arboe-Rasmussen havde fundet sted og hvilken rolle, den nu henrettede, havde haft heri. Til sammenligning optræder nyheden om eksekveringen af Møller Rasmussens dødsdom først på side 7 i Berlingske Tidende under overskriften ”*Dødsdom fuldbyrdes*”, ligesom historien optræder på Socialdemokratens side tre.

Birkedal

Den sidste person, jeg i dette afsnit vil fokusere på er Niels Rasmus Ib Birkedal Hansen. For dem, der har læst Peter Øvig Knudsens bog, *Birkedal – en torturbøddel og hans kvinder*, er yderligere præsentation overflødig, men jeg tillader mig alligevel at knytte et par ord til Birkedals virke hos tyskerne og de forbrydelser, han blev dømt og senere henrettet for.

Ib Birkedal Hansen fik under krigen organiseret et stort net af stikkere, ligesom han selv gik under navne som ”Tæve Hansen” og ”Stikkernes Konge”, der begge udmærket viser hvilket ry, han havde. Hans gruppe, Birkedal Hansen-gruppen, udviklede sig igennem besættelsen til en ren terrorgruppe som begik både drab og mishandlinger. Birkedal selv deltog blandt andet i mordet på

de 11 fanger, der blev begået på landevejen mellem Roskilde og Ringsted den 8. august 1944 (Bøgh, 2011: 452).

Når Ib Birkedal Hansen i dette afsnit nævnes, er det fordi, at henrettelsen af ham er den sidste af de i alt 46 henrettelser, der fandt sted som et resultat af straffelovstillæget af 1. juni 1945. Overstående er eksempler på skæbnerne for fem af de, der efter krigen blev henrettet. Ved at se på udviklingen af retsopgøret og den opmærksomhed sagerne har fået fra mediernes side, har jeg kunnet skabe et indtryk af i hvilken grad befolkningens opmærksomhed udviklede sig over de fem år, der ved Birkedals død var gået, siden Danmark atter blev frit.

Anholdelsen af Birkedal Hansen fandt sted den 9. april 1947, men allerede kort efter befrielsen er hans navn et, der går igen og igen i mediebildet. I en artikel fra Socialdemokraten den 18. oktober 1945 kan man under overskriften ”*Politiet uden Spor af Riis Lassens Morder*” efterlyse Ib Birkedal Hansen, og den 20. oktober 1945 skriver avisen, at ”*Hipomanden Ib Birkedal jages over hele landet*”. Den 9. oktober 1946 berettes der i samme avis, at der er rygter om, at han nu er blevet set i Tyskland. Opmærksomheden omkring Ib Birkedal står altså ved, og jagten på den berygtede mand fortsætter i et utal af artikler landet over. Den 4. maj 1947, efter Birkedal er blevet fængslet i Danmark, tilstår han ”*at have været med, da de 11 Patrioter fra Shellhuset dræbtes i Roskilde*”.

Ikke kun jagten på Birkedal, men også retssagen omkring ham, fører til et utal af artikler. Under sin fængsling opførte han sig som en sindssyg, og han både tilsmurte sin celle i afføring, ligesom han også spiste den. Disse anfald, hvor han mentalt opførte sig fraværende og sær, var noget, der forlængede retssagen i mod ham, og den stod på i flere år. Han blev af retslægen ikke erklæret sindssyg, men egnet til straf (Bøgh, 2011: 453f). Alt dette kunne det danske folk følge med i og Berlingske Tidende kunne den 4. maj 1948 fortælle at ”*Ib Birkedal Hansen simulerer Hukommelsestab*”, ligesom avisen den 16. marts 1949 under overskriften ”*Ib Birkedal Hansen i Spændetrøje som sindssyg*” skrev at ”*Det er nu tvivlsomt hvorvidt han kan henrettes*”. Den 18. oktober 1949 kunne Berlingske Tidende dog erklære, at ”*Ib Birkedal Hansen simulerer sindssyg*” og Information kunne den 17. oktober 1949 skrive på sin forside, at ”*Sagen mod Birkedal Hansen gennemføres*” (Bilag 28). Den 20. juli 1950 blev Ib Birkedal Hansen således henrettet. Med Justitsministeriets sædvanlige, officielle meddelelse i avisen som følge.

Folkets dom

Vi har i overstående set, hvordan man fra både Frihedsrådets, mediernes, politikernes og folkets

side gik ind for, at Danmark skulle kunne straffe sine landsforrædere med dødsstraf. Hos Frihedsrådet var det lige efter befrielsen et absolut vigtigt element i genoprejsningen af Danmark, og det syntes ikke muligt at komme videre med den slags forbrydere i live. Pressen støttede op om kravet, og både i Politiken og i Berlingske Tidende var der allerede den 5. maj 1945 skrevet artikler, der støttede sagen. Samtlige landsdækkende aviser, jeg har været igennem i perioden fra lige efter Danmarks befrielse, har på hver sin måde haft et tydeligt opgør med de sider af den danske befolkning, der under besættelsen havde gået tyskernes ærinde, og lige fra Information til Berlingske Tidende har vi set eksempler på en opinion, der med meget tydelig retorik var enige i Frihedsrådets krav om, at dødsstraffen og et generelt hårdt retsopgør var den rette vej at gå. Ifølge Frode Jakobsens egne tanker, nedskrevet i *I Danmarks Frihedsråd*, var der ingen forskel at finde imellem frihedsbevægelsen og politikernes krav om hårdheden i et forestående retsopgør. Kravet om dødsstraf anså begge parter som nødvendigt og uundgåeligt, og således var genindførslen begge parters overbevisning fra starten (Jakobsen, 1975: 79).

Det har i mine undersøgelser af tiden lige efter befrielsen ikke været muligt at finde mange kilder, der går imod lovforslaget om dødsstraf, og det synes slående, hvordan en så markant ændring af den danske straffelov kunne blive diskuteret og senere vedtaget uden synderlig uenighed mellem hverken politikerne eller medierne. Der var selvfølgelig enkelte, der både turde og ville stille spørgsmålstejn ved kravet om en genindførsel af dødsstraf, men ikke nok til. Disse blev ret hurtigt tussset ned og afvist eller i værste fald truet til tavshed, som vi så det i det brev, der blev sendt til folketingets Oluf Petersen. Senere så vi, med resultatet af Gallups undersøgelse den 15. juni 1945, at også den danske befolkning i stor stil var tilhængere af dødsstraffen. Udrensningen, som langt hen ad vejen er det udtryk, der blev benyttet hyppigst om det retsopgør, der kunne begynde med tyskernes kapitulation og de 40.000 interneringer landet over, blev over de næste fem år fulgt tæt i medierne, men dog alligevel i højere grad i begyndelsen end ved enden. Via spændende og dramatiske reportager fra diverse landsdækkende og lokale aviser kunne man i de første majdage i 1945 læse om beretninger om, hvordan stikkere, hipofolk med videre blev interneret, og der blev lystigt bragt billeder af disse, mens de blev ført igennem byernes gader med armene over hovedet og et gevær i ryggen, ligesom navne og sågar adresser på internerede er blevet trykt og udgivet.

”Tidsfaktoren synes at have spillet en rolle, således at der i begyndelsen var en tendens til udmåling af strengere straffe end senere” (Tamm, 1984: 337). Sådan skriver Ditlev Tamm i sin *Retsopgøret*

efter Besættelsen, og han synes at have en pointe.

Lovene blev hurtig ændret, bedst eksemplificeret ved at minimumsstraffen ved vedtagelsen af straffelovstillæget den 1. juni 1945 var på fire års fængsel til frivillige i tysk tjeneste, mens den allerede i sommeren 1946 blev reduceret to år og i særlige tilfælde kun et år (Birkelund, 2013: 235). Skulle denne ændring ses som en indrømmelse af en fejltagtig eller unødvendig hård begyndelse på retsopgøret?

Man kan med rette efterlyse konsensus og stille spørgsmålstejn ved fremgangsmåden, og om hvorvidt retsopgøret således forløb som det burde, eller om det, som vi ser det omtalt flere steder, gik hen og blev en farce.

For specialets primære fokus – dødsstraffen – er det nærliggende at rette opmærksomheden på de første dødsdomme, der i overstående afsnit er gennemgået ved beskrivelsen af Frantz Erik Toft, Flemming Helweg-Larsen og Torben Wulff. I alle tre sager var der en tydelig opmærksomhed på de tre personer og deres sager. Dette er ganske naturligt, tiden taget i betragtning, ligesom det er ganske klart, at der nødvendigvis følger en massiv opmærksomhed på en række dødsdomme, der er de første, som landet har set i over et halvt århundrede. Pointen her er dog videre at se på, hvordan opmærksomheden på de førnævnte tre skæbner måske samtidig betød, at de kom til at stå alene som symbol på den udrensning, det danske folk af både medier og politikere var blevet lovet. Frantz Toft og Flemming Helweg-Larsen blev begge dømt til døden efter anklageren i de to sager havde argumenteret for at idømme dødsstraf for folkets skyld, ligesom der blev argumenteret ud fra det givne tidspunkt i retsopgørets proces, hvor deres dødsdomme skulle stå som et tegn på et strengt og hurtigt opgør med krigens forbrydere. Ganske som det var blevet lovet. Havde man ikke idømt Torben Wulff, som hele landet nu kendte som "*Stikkeren Wulff*", dødsstraf, havde hele processen jo været spildt, og politikerne ville have fremstået som både svage og utroværdige, og også i hans sag fremgik der argumenter om, at det var netop i tilfælde som det pågældende, at de nye love måtte bringes i spil.

Følger vi årene frem er det tydeligt, at der sker et skred i hårdheden af dommene og i den retorik, der fremføres. De uoplagede tider er for så vidt forbi, frygten for de lange knives nat er overstået, og man havde dømt cirka 13.500 personer for forbrydelser under besættelsen. Sagen omkring Hans Kristian Kristensen, der måtte sidde længere end normalt for at få sin dødsdom eksekveret, er slående, da det her rent faktisk er folk fra selve modstandsbevægelsen, der forsøger at benåde en mand, som er dømt for sin rolle som torturbøddel.

I det hele taget synes dødsdommene særligt i de sidste år at være en noget akavet sag, der bare skal

overstås. Jeg skal senere komme ind på udviklingen af dødsstrafssagerne og de benådninger, der som årene gik stadig hyppigere blev udstedt. Men først må jeg igen runde retsopgørets sidste henrettede, Ib Birkedal Hansen.

Som vi så i de vedlagte bilag, havde Birkedal i mange år været en person, der var efterlyst i medierne, ligesom retssagen om hans skæbne trak ud i meget lang tid. Hans navn, person og synderegister var altså et, der var kendt i både medier og befolkning, ligesom han var en meget foragtet mand hos modstandsbevægelsen. I Peter Øvig Knudsen biografi om Birkedal fremgår det da også, hvordan Birkedal nødvendigvis *måtte* henrettes. Da Birkedal har fået sin dødsdom stadfæstet i Højesteret, og der kun er muligheden for benådning tilbage for ham, hvis han vil redde sit liv, er det op til den nytiltrådte justitsminister, den 70-årige K.K. Steincke, at afgøre skæbnen for den dømte torturbøddel. I Peter Øvig Knudsens beskrivelse af omstændighederne omkring Steinckes tiltræden får man indtrykket af, at han er blevet tildelt posten på grund af et hårdt pres på den nu tidligere justitsminister Niels Busch-Jensen, hvorfor vi altså må forstå, at retsopgøret i 1950 stadig er en sprængfarlig bombe for landets politikere at rode rundt i. Særligt når man, som Niels Busch-Jensen, i højere grad end tidligere i retsopgøret, var begyndt at udstede benådninger. Der var brug for en ”*stærk mand*” (Knudsen, 2004: 514f). Steincke gennemførte i sin periode som justitsminister en række tiltag, der skulle forbedre de dømte landsforræderes forhold i fængslerne. På tidspunktet for K. K. Steincke tiltræden som justitsminister er der blevet gennemført 45 henrettelser og 26 benådninger af dødsdømte. Selv kommer Steincke til at tage stilling til otte personer, der alle har søgt om benådning for deres dødsdom. De syv benåder han (officielt er det Kongen, der benåder, men det er ministerens afgørelse). Kun Ib Birkedal Hansen får afslag og skal dermed henrettes. Blandt dem, der blev benådet her, er den dømte morder fra Birkedals gruppe, Finn Prehn, der beviseligt har stået bag mindst et såkaldt clearings-drab. Benådningen af Prehn sker blandt andet med appel om visse omstændigheder i hans opvækst, ligesom der argumenteres for, at han under krigen simpelthen havnede i dårligt selskab. Argumenter, der minder en hel del om dem, man kunne finde i forsvaret af Frantz Toft tilbage i den tidlige fase af retsopgøret. Sagen var bare den, at tiden var en anden. Årene var gået og ”*En mildere stemning omkring de dømte fra retsopgøret breder sig efterhånden*”, og ”*Da justitsminister Steincke læser papirerne i de to benådningssager, har han imidlertid efter alt at dømme ledt efter argumenter for at kunne benåde..*” (Ibid.: 519).

Finn Prehn fik sammen med en række andre dødsdømte sin benådning, efter det blev offentliggjort, at Ib Birkedal Hansen fik sin anmodning afslået. Som Peter Øvig Knudsen skriver:

”Meget tyder på, at Prehn, og især Kolling (en anden fra Birkedalsgruppe, red.) mest af alt overlever, fordi de ikke i offentligheden er så kendte som gruppelederen..” (Ibid.: 520)

Helt generelt var selve fuldbyrdelsen af dødsdommene ikke noget, der fyldte meget i hverken de landsdækkende eller i de lokale medier. Henrettelsen af Aksel Godfred Nielsen og Peter Karl Brinkmand, 8. oktober 1947 i Undallslund, fik i Viborg Stift Folkeblad ikke andet omtale end en note på avisens side tre, lige under nyheden om, at Sovjetunionen har aftalt at sælge 1.500.000 tons hvede til Frankrig. Sagerne om dommene, anholdelserne med videre fyldte i langt højere grad end selve eksekveringerne af dem. Der synes at have været en vis enighed om fra mediernes side, at den officielle meddelelse fra justitsministerens side har været rigelig information, ligesom det siden er kommet frem, at pressen var pålagt forbud mod at gengive andet end den officielle meddelelse. I bilag 29 er vedlagt et udklip fra en artikel i Information den 29. december 1945, før den første henrettelse er fundet sted, som netop gør det klart, at man fra avisens side ikke behøver andet end en notits om, at henrettelserne er fundet sted, ligesom de samtidig opfordrer BT til at agere anderledes for at undgå, at folk vil stå ved henrettelsesstederne.

Opmærksomheden omkring henrettelserne, særligt i de første år, var dog stadig til stede. Det fik typisk plads på avisernes forside, ligesom der lokalt i Viborg aldrig var tvivl om, hvornår en henrettelse ville finde sted, da der natten op til en henrettelse altid var lys i den del af arresten hvor de dødsdømte sad (Nielsen, 2012: 134). Der var dog også taget visse forholdsregler fra myndighedernes side for at få gennemført henrettelserne så problemfrit som muligt, og således havde man pålagt alle implicerede en streng tavshedspligt. De nøjagtige henrettelsessteder var hemmelige, og det blev pålagt aviserne at de faktisk kun *måtte* bringe en kort notits efter at henrettelserne var fuldbyrdet (Bøgh, 2011: 7f). Nyhederne var dog, på trods af den sparsomme information, stadig interessant for folket at få, og således kan der i selv små notitser, ligger en stor nyhedsværdi, der kan skabe overskrifter: *”Da vi på et tidspunkt underkørslen passerede Rådhuspladsen, så vi begge to, at der på enten Politiken- eller på BT.hjørnet var opsat en stor plakat, hvor der stod ”Lille Jørgen-banden henrettet i nat”.*” (ibid.: 449).

At anklage Rigsdagen – et andet perspektiv

Jeg har tidligere i specialet nævnt den danske teolog og debattør, Hal Koch, da jeg i et af de forgående afsnit undersøgte pressens ageren i de første majdage efter befrielsen og fandt at Hal

Koch var fremme og betegne måden, denne agerede på, som ”*rene sabotørorganer*” (Christensen et al.: 649). Når jeg igen bringer Hal Koch på banen, er det fordi, han som en af de få offentlige personer, ville – eller turde – stille sig frem og kritisere den måde, retsopgørets havde udviklet sig på.

Indtil nu har det ikke været mange avisartikler, undersøgelser eller andre kilder, der har støttet en anden udvikling end den, der hidtil var fundet sted, og som havde fået op mod 40.000 mennesker interneret, mange udstillet offentligt og nogle henrettet. Hal Koch symboliserer dermed en anden – og på dette tidspunkt ganske sjælden – side af retsopgøret, og denne bør også belyses, selvom den i sin samtid ikke umiddelbart vandt meget indpas hos den danske befolkning eller hos beslutningstagerne på Christiansborg. Men heri ligger netop også en pointe.

I sin bog om Hal Koch giver forfatter og historiker Jes Fabricius Møller et eksempel på de konsekvenser, det kunne have, hvis man omkring befrielsen ikke var på god fod med modstandsbevægelsen. Det fik Hartvig Frisch at føle, da han i et radiointerview sammenlignede stikkerlikvideringerne med mord. Frisch havde før interviewet været favorit til den kommende post som udenrigsminister, men denne blev umulig for ham at få, da hans udtalelser førte ham ud i et stormvejr, der fulgte ham resten af hans politiske karriere (Møller, 2009: 193).

Omkostningerne ved at stille sig op i mod Frihedsrådet var altså synlige og måske kan netop denne klare deroute for Frisch politiske karriere give os en idé om, hvorfor det er så vanskeligt for alle andre fremtrædende politikere og aviser at finde en lyst til at debattere dødsstraffen kritisk - og hvorfor så mange var så enige om den hårde start, der fulgte retsopgøret, og den markante retorik, der beskrev udrensningen i medierne.

Hal Koch selv var dog ikke bange for at tage bladet fra munden, og ad flere omgange offentligt kritiserer både de handlinger, der blev foretaget, og den måde, de blev foretaget på. ”*Man faar ogsaa undertiden det Indtryk, at det for nogle er det vigtigste, at der straffes strengt og hurtigt*” udtalte han med henvisning til sagerne om de dømte Frikorpsmænd og værnemagere og de udtalelser, regeringen var kommet med ved besættelsens begyndelse (Ibid.: 202). Hal Kochs store anke var, at det ikke var muligt at gennemføre en udrensning i hele samfundet uden at det også måtte ramme regeringen og selv Kongehuset, da disse institutioner i lige så høj grad som alle de såkaldte små fisk også var ansvarlige for det samarbejde med besættelsesmagten, der havde fundet sted, og som nogle nu blev straffet for. ”*I den sidste Tid har man Gang på Gang maattet spørge sig selv, om vi virkelig lever i et Retssamfund*” protesterede Hal Koch videre. Hermed må det ikke

forstås på den måde, at Hal Koch på nogen måde billigede de mange grove forbrydelser, der var begået af stikkere, hipo-folk eller lignende (ibid.: 202f). Kritikpunkterne i Kochs syn på retsopgøret gik i store træk på, at politikerne ikke turde stå ved sine handlinger, som for eksempel godkendelsen af Frikorps Danmark eller opfordringerne til dansk-tysk samarbejde. Nu var disse politikere med til at skabe et andet billede af besættelsens gang, et billede hvor de selv fremstod mere heltemodige og modstandsivrige. En historie, der i stor stil nu blev fortalt af aviser som Land og Folk og Information, og som altså fik lov at danne grundlag for retsopgøret (ibid.: 205)

Hal Koch var på ingen måde modstander af den samarbejdspolitik, der havde fungeret i de første tre år af besættelsen, og som havde skånet Danmark for mange grusomheder. Tværtimod var han stor tilhænger af den, og det var netop i forsvar for samarbejdspolitikken, at han efter befrielsen kritiserede de tilstande, der nu tillod politikerne at fralægge sig ethvert ansvar og skrive en usand historie om dem selv og om politikken, de førte. Derfor var det nødvendigt for Hal Koch at stå frem og forsvare den politik, der var ført under den tyske okkupation:

”Jeg er fuldkommen overbevist om, at baade Kongemagt, Regering og Rigsdag baade efter deres Hensigt og rent faktisk øvede en god dansk Gerning gennem den Politik, man førte. Men jeg har meget svært ved at anlægge de samme Synspunkter paa den Politik, der førtes efter Befrielsen, paa en Tid, hvor vi var os selv, en Politik, som ikke førstes for at redde Menneskeliv og skaane for ulykker, men som tværtimod kom til at betyde Ulykke og Forlis for mange Tusinde Mennesker.”
(ibid.: 206)

Kritikken, som Hal Koch fremførte dengang, var naturligvis ikke den eneste kritiske røst, som opgøret og dødsstraffene bragte med sig. Af andre eksempler kan nævnes Pastor Niels Christian Møgelvang Nielsen, der bistod ved flere henrettelser, og som konsekvent spolerede den plan, der var lagt for, hvordan en henrettelse skulle finde sted. For hver gang præsten velsignede den dødsdømte, som den sidste handling før skuddene ville falde, tilføjede han sætningen *”Herre, tilregn ikke de danske myndigheder denne synd, der her begås”* (Bøgh, 2011: 69) og gav dermed på åstedet for henrettelserne sin uforbeholdne mening om den henrettelse, der skulle til at finde sted. Men stemningen var i befolkningen langt overvejende pro et hurtigt og strengt retsopgør, hvor Hal Koch positionerede sig som en skarp kritiker af den måde, som opgøret fik lov at forløbe på. At Hal Koch havde et andet syn på, hvordan et retsopgør skulle forløbe, får man blandt andet en idé om, når man læser Frank Bøghs beskrivelse af Flemming Helweg-Larsens anholdelse. Her fremgår det, hvordan Helweg-Larsen selv var på vej igennem Danmark for netop at opsøge Hal Koch og forklare

ham baggrunden for, at han i sin tid havde meldt sig til Waffen SS. Han håbede dermed på at kunne få hjælp i en kommende retssag (ibid.: 85).

Et andet eksempel på en kritik af ikke kun retsopgøret, men også af hele folkestemningen omkring retsopgøret, stod samfundsdebattør Poul Henningsen for, da han i Socialdemokraten den 20. september 1945 skrev en kronik, hvori han retorisk spurgte om, hvem der ikke ved lejlighed havde godtet sig over andres ulykke, hvorefter han kritiserer den form, som retsopgøret havde fået. Han skriver blandt andet, at man med minimumsstraffen på fire år tvinger dommerne til enten at lade de helt små forbrydere slippe, en mulighed der reelt ikke eksisterede grundet den folkestemning, som herskede i landet, hvorfor dommerne i stedet blev tvunget til at idømme fire års fængsel for meget små forbrydelser. Poul Henningsen mente ikke, at man med udrensning og straffe skulle opbygge det land og det demokrati, man ønskede at Danmark skulle symbolisere, for som han skriver:

”Jeg ved med vished at det kun er for sagens skyld og i demokratiets navn ministeriet har opfordret enhver som kan til at angi enhver han kan. Men hvis man nu alligevel har overvurderet udrensningens værdi baade faktisk og som symbol? ... Ja saa har vi uden større gevinst forvandlet Danmark til et land af angivere og skadefro som med kongemærket i knaphullet skubber til hældende læs og slaar paa folk der ligger ned...”

(<http://www.befrielsen1945.dk/temaer/befrielsen/retsopgoer/kilder/HaeldendeLaes.pdf>)

Som åbenlyse og offentlige kritikere af retsopgørets udvikling bør ud over nævnte Hal Koch, Pastor Møgelvang og Poul Henningsen desuden nævnes Oluf Pedersen fra det daværende parti Danmarks Retsforbund, som var offer for det trusselsbrev, der truede med vrede sabotører og frihedskæmpere. Oluf Petersen var den eneste, som i folketinget åbenlyst talte imod en genindførsel af dødsstraffen, som han mente var uciviliseret, ligesom han udtalte, at Frihedsrådets med sin trang til at henrette forbrydere var blevet smittet af tyskerne (Nissen, 2001: 98f). Det var, som vi blandt andet skal læse mere om i det næste afsnit, ikke noget, der faldt i god jord.

De første benådede

Den samme Poul Henningsen, der i overstående blev nævnt som en kritiker af retsopgørets gang, og som blandt andet skrev kritisk om det i Socialdemokraten, blev i 1947 udfordret af Politiken til under overskriften *”Bør Dødsstraffen afskaffes?”* at tage stilling til, hvorvidt man på tidspunktet burde trække en streg i sandet og stoppe henrettelserne. Til spørgsmålet svarede Poul Henningsen,

at det ikke kunne være rigtigt, at bare fordi man havde sagt A og påbegyndt henrettelserne, absolut også skulle sige B og fortsætte dem. På det tidspunkt, to år efter befrielsen, var der så småt begyndt at komme flere og mere nuancerede stemmer ind i debatten om dødsstraffens berettigelse i det danske retssystem (Nissen, 2001: 161). Der var nye tider på vej, og som vi skal se neden for, var det da også i denne tid, at man fra justitsministeriets side i stadigt stigende grad begyndte at benåde de dødsdømte. Men spørgsmålet om benådningen af de dødsdømte skal samtidig ses i en større kontekst, hvor man fra ankenævnets side helt overordnet var begyndt at benåde og nedsætte en lang række straffe, og således var der i 1947 prøveløsladt mere end 5000 af de cirka 13.500 personer, der efter befrielsen var blevet idømt straffe i forbindelse med retsopgøret. I udgangen af 1948 var alle med en straf på seks års fængsel blevet løsladt. Tilbage sad nu kun omkring 1000 dømte landsforrædere tilbage i fængslerne (Birkelund, 2013: 236).

Det kom altså i virkeligheden til et skred i synet på og i behandlingen af de dømte landsforrædere efter blot to år af retsopgøret, og denne udvikling fortsatte med høj fart, således at stort set alle, der var idømt 12-14 år lange fængselsstraffe, var løsladt i år 1950, ligesom enkelte med livstidsstraffe også blev benådet blot fem år efter befrielsen (ibid.).

I problemformuleringen til dette speciale fremgår det, at mit primære fokus vil være på retsopgørets gang og på det danske folks holdning hertil frem til år 1950, hvor den sidste henrettelse fandt sted ved eksekveringen af Ib Birkedal Hansens dødsdom. Men før det for alvor er muligt at sætte de fem år fra 1945 til 1950 i perspektiv, er det nødvendigt også at se på, hvordan tiden efter år 1950 forløb. Det er tydeligt at der sker et markant skred i retsopgørets forløb i forbindelse med benådningerne af de mange, der sad fængslet for forskellige forbrydelser begået under besættelsen.

Med de forskellige justitsministre og regeringer igennem årene bliver det muligt at betragte retsopgøret behandlet under politikere, der enten ikke selv havde været en del af samlingsregeringen og dødsstraffens genindførsel, ligesom det med årenes afstand til besættelsen nu i højere grad er tilladt at komme med mere nuancerede meninger om, hvordan og hvorvidt dødsstraffen skal være med til at bringe Danmark som demokrati videre fra fem års besættelse. Fortællingen om Hartvig Frisch og måden, hvorpå hans politiske karriere blev alvorligt plettet efter han kom med kritiske udtalelser om stikkerlikvideringerne, har helt sikkert været en stopklods for mange andre politikere, der måske dengang følte trang til at argumentere imod dødsstraffens genindførsel. Ligeledes fik også Oluf Pedersen at mærke på egen krop, hvordan det var at sætte sig op imod majoriteten, og således måtte han, grundet sine udtalelser, finde sig i at modtage trusselsbreve fra modstandsfolk,

der blandt andet lovede ham, at hvis ikke han stemte for en vedtagelse af dødsstraffen ville ”en stor hær af både sabotører og frihedskæmpere, sørge for hans videre skæbne” (Nissen, 2001: 103).

Truslerne blev omtalt i medierne, men det var ikke noget, der skæmmede debatten om dødsstraffen mere, end at Land og Folk alligevel bragte en illustration, hvori man påstod, at kun nazister kunne være imod dødsstraffen (ibid.: 102) Det danske folk *ville* have dødsstraffen tilbage og som Carl Madsen udtrykte det:

”Hvis enkelte af politikerne i Rigsdagen er i tvivl om, at den almindelige danske retsbevidsthed kræver indført adgang til dødsstraf for disse forbrydelser, har de tabt enhver kontakt med det danske folk og dermed retten til at betegne sig som folkets repræsentanter” (ibid.: 95).

At der i befolkningen og i pressen var et ønske om strenge straffe bliver yderligere bekræftet, hvis man ser på sagen om den dømte stikker Oluf Klagenberg, der meget tidligt i retsopgøret var blevet idømt dødsstraf for et angiveri, der havde resulteret i henrettelsen af en række modstandsfolk. Da Klagenbergs sag skulle for landsretten, blev den overraskende omstødt til en dom på 10 års fængsel. Det var en dom, der trak stor opmærksomhed i både medier og dele af befolkningen. Den dødsdom, som Klagenberg havde modtaget, havde været nummer to i rækken af dødsdomme, og således var der stadig stor opmærksomhed om sagerne. Efter landsrettens dom skrev Politiken blandt andet på forsiden at *”Trods mange beviser turde Landsretten ikke dømme for stikkeri”*, ligesom Land og Folk kaldte den nye dom for *”foruroligende”* (Nissen, 2001: 141). Landsrettens dom betød desuden, at man på Helsingør Skibsværft, hvor to af de Klagenbergs ofre havde arbejdet, nedlagde arbejdet, og således gik 2500 arbejdere i strejke efter at være blevet bekendt med den nye dom. En strejke, der senere blev bakket op af resten af Helsingørs arbejdere samt af ansatte på B&W i København (ibid.). Klagenberg endte med at få livsvarigt fængsel.

Nye ministre, nye tider

Fra tyskernes kapitulation til den sidste henrettelse fandt sted i Danmark gik der fem år. 103 dødsdomme blev afsagt, 78 af disse blev stadsfæstet i Højesteret, resulterende i 46 henrettelser og 32 benådnings.

Flere forskellige justitsministre nåede i denne tid at have det endelige ansvar for at acceptere eller afvise de anmodninger om benådnings, der oftest fulgte Højesterets dom. Niels Busch-Jensen, der havde været medlem af Frihedsrådet og en af hovedarkitekterne bag *Naar Danmark atter er frit*, havde ansvaret ad to omgange, hvor han blandt andet, som vi tidligere har set, præsenterede retsopgørets love for Rigsdagen den 25. maj 1945.

Aage Elmquist, fra partiet Venstre, blev justitsminister ved valget i oktober 1945, og i sin tid som minister havde han at gøre med 23 benådningssøgninger. To af disse søgninger blev accepteret, 21 blev afvist.

Niels Busch-Jensen fik igen ansvaret i november 1947, og frem til 1950 nåede han som ansvarlig at have at gøre med 55 sager. Af disse blev 25 dødsdomme eksekveret. I 1950 overtog Helga Petersen, Venstre, justitsministeriet og her stillede hun som betingelse, at der ikke skulle ske flere henrettelser. Ib Birkedal Hansens dødsstraf var forinden blevet eksekveret og den ene dødsdom, der blev afsagt efter Helga Petersens tiltræden, blev således ændret til en fængselsstaf ved kongelig benådning (Nissen, 2001: 148).

Der var fra år 1945 til 1950 altså en stor forskel på, hvordan retsopgørets dødsdomme blev håndteret fra politisk side. Statistisk er det muligt at drage en del konklusioner bedømt kun på de nøgne tal. Men sandheden er, at der bag tallene kan ligge mange faktorer, der kan være afgørende for, hvorfor netop én minister ender med at benåde flere end en anden. Tiderne skifter, mediernes fokus blev ændret, folkestemningen, hævnlysten, grovheden i de enkelte forbrydelser med videre kan alt sammen have spillet ind, og det ligger uden for dette speciales sidemæssige rækkevide at dykke dybdegående ned i den ellers interessante periode, der rent politisk også var en omtumlet tid. Jeg vil dog i det følgende kaste et blik på enkelte af de sager, der er relevante for specialets omdrejningspunkt at tage fat på, således der inden længe kan sammenfattes en konklusion på problemformuleringen.

Jeg vil i nedstående ikke benytte mig af den fremgangsmåde, der ellers har fulgt min undersøgelse af dem, der blev dødsdømt og henrettet. At finde og analysere mediernes dækning af yderligere retssager vil blive for omfattende i forhold til, hvad jeg har at gøre med af sider, og de enkeltsager, jeg om lidt vil bringe frem, vil derfor tage for megen plads i forhold til dette speciales problemformulering. Derfor vil det i højere grad være relevant at se på det større billede i forbindelse med diskussionen af retsopgørets fortsatte ud- eller afvikling og de benådninger, der på dette tidspunkt i stigende grad begyndte at omhandle de personer, der i første omgang var blevet dødsdømt. Men først vil jeg, ved hjælp af Henning N. Larsens *Benådet*, fremhæve enkelte sager, der må stå som symbol på de problemstillinger, retsopgøret på dette tidspunkt skulle håndtere.

Reddet af lempelser

Mishandlinger og drab. Sådan lød beskyldningerne mod Georg Albert Olsson, da Højesteret den 28. maj 1948 stadfæstede landrettens dom og slog fast, at den 45-årige hipomand skulle straffes med døden. Men henrettet blev Olsson aldrig. Han modtog den 2. august 1948 en benådningserklæring, der omstødte dødsstraffen til fængsel på livstid (Larsen, 2014: 92f).

På dette tidspunkt var Niels Buch-Jensen igen blevet justitsminister, og benådningen kom som en del af en generel lempelse, der syntes indført med ministerens indtrædelse i 1947. Dette betød i praksis, at man på dette tidspunkt udelukkende kunne komme i betragtning til en henrettelse, hvis man havde begået mord, og skønt Georg Albert Olsson beviseligt havde deltaget i et såkaldt clearingsdrab, var det ikke bevist, at han selv aktivt havde udført den dræbende handling. Dermed kunne Olsson, der havde været over 40 år, da han indtrådte i Hipokorpset, og dermed været fuldt ud bevist om sine handlinger, formentlig takke tidens lempelser for, at hans deltagelse i mordet på byretspræsident Myrdahl, i stedet for en henrettelse nu blev ændret til fængsel på livstid. Georg Albert Olsson blev løsladt fra fængslet den 19. maj 1958 (ibid.: 93)

Schalburgmand og torturist

Schalburgmanden Henning Bjernekturt Thomsen havde i to år tilhørt Waffen-SS, ligesom han fungerede i vagttjeneste ved Frimurerlogen i København og deltog i flere mishandlinger i forbindelse med afhøringer. Bjernekturt Thomsen var kendt som en særdeles temperamentsfuld mand, hvilket bliver bekræftet ved flere detaljerede beskrivelser af de skader, han forvoldte sine ofre i fortællingen om ham i *Benådet*, hvor det blandt andet fortælles, hvordan han bankede løs på en tilfangetagen modstandsmands hoved, indtil det ene øje fløj ud på modstandsmanden, der desuden pådrog sig kraniebrud (Larsen, 2014: 76f).

I byretten lød dommen enstemmigt på dødsstraf, da Bjernekturt Thomsen den 19. september 1946 var for retten. Denne dom blev, også enstemmigt, stadfæstet i Østrelandsret i 1947 og først i Højesteret var der enkelte, der stemte for fængsel på livstid. Dog ikke flere, end at dødsstraffen også her blev stadfæstet. Henning Bjernekturt Thomsen var en ud af elleve med tilknytning til Schalburgkorpset, der under retsopgøret blev dødsdømt. I 1948 modtog han dog en benådning, og dermed var han samtidig den eneste af de elleve, der slap med livet i behold. Benådningen skyldte primært, at de ellers brutale mishandlinger, som Bjernekturt havde stået bag, ikke var endt med dødsfald (ibid.: 77). Bag lempelserne, der gav reddet livet for Olsson, Bjernekturt mv., kan der ligge mange faktorer. Henning N. Larsen skriver selv, at den nye praksis, der blev indført med justitsminister Niels Busch-Jensen, var i uoverensstemmelse med både domstolene og

Straffelovstillæget, ligesom han undrer sig over de mange benådnings, der kom netop under Busch-Jensens periode som minister, da det også var på denne tid, at de groveste forbrydelser, eksempelvis sagerne om Schiølergruppen og Lorentzengruppen, kom for retten (ibid.: 17).

Ud i friheden

Den første, der, efter først at være blevet dødsdømt, senere benådet, kom ud i friheden igen, var den dømte stikker Johannes Nielsen. Går man sagen efter i Henning N. Larsens beskrivelse af de omkringliggende begivenheder, der førte frem til den endelige løsladelse, var det bestemt ikke nogen nem sag for de ansvarlige politikere at håndtere. I årene 1950 til 1953 var de forsat i gang med at benåde dømte fra retsopgøret, og som tiden gik nærmede de sig de sager, der for alvor var betændte: opgøret med dem, der engang var dømt til døden, men som nu sad med omstødte dødsdømme og fængsel på livstid.

Som en konsekvens af det uundgåelige møde med fortidens forbrydere blev der programsat en debat om emnet, hvilket ifølge *Benådet* endte som et tilløbsstykke. Der blev indkaldt ekstra politi i frygt for uro og protester foran det sted, hvor mødet skulle finde afholdes, og formanden for Foreningen af danske gestapofanger afleverede en skriftlig protest, der udtrykte ”*harme over politikernes ageren*” (Larsen, 2014: 27). Som konsekvens af den uro som debatten om benådningerne skabte, blev sagerne trukket i langdrag, og i næsten halvlandet år endte de med at ligge stille. Den 14. december 1955 blev Johannes Nielsen løsladt, benådet for sin reststraf. Næsten to år senere end man fra Johannes Nielsens side havde forestillet sig, da han i januar 1954 havde regnet med snart at kunne blive løsladt. Som embedsmandsværket skrev om sagen:

”*For dem, der i januar 1954 mente at stå for tur, var det naturligvis en ubehagelig udvikling; efter nogle blandt bilagene værende breve fra Johannes Nielsen, synes han dengang at have regnet med snarlig løsladelse.*” (ibid: 28)

Hvem skal leve, og hvem skal dø?

Før retsopgørets sidste henrettelse den 20. juli 1950 havde der været skriveri om, hvorvidt Danmark havde henrettet nok, og om ikke snart denne blodige del af retsopgøret skulle have en ende. Man var begyndt at benåde dømte forbrydere, der ellers sad med lange fængselsstraffe, så hvad så med dem, der stadig sad fængslet? Til det spørgsmål lød det i Berlingske Tidende, at man fra statens side måtte føre den valgte linje til ende og færdiggøre, hvad man i 1945 havde startet (Bilag 30). Særligt lægges der i artiklen vægt på den præventive effekt, det kunne have på fremtidige landsforrædere, at

man nu gør arbejdet færdigt, ligesom man afskriver motiver som hævnfølelse og en humanistisk tankegang fra ældre tider. På den måde skriver artiklen sig direkte ind i den kritik, vi så Poul Henningsen bringe i forbindelse med sin kritik af retsopgørets udvikling i Politiken, hvori han netop italesatte denne trang til partout at måtte henrette, blot fordi man var startet på det i retsopgøret første fase.

Få dage inden Berlingske Tidendes artikel havde Information bragt en leder, der også var enig i, at man måtte fortsætte, hvad man havde startet. I lederen beskriver forfatteren blandt andet, hvordan han synes, at benådningerne efterhånden har fået et islæt af hasard over sig, og han advarer mod at fortsætte den linje, der på det sidste har været med til at løslade mange, der er dømt for grove forbrydelser. ”*Vi lever i et demokratisk land, og justitsministeren er ikke enevældig, selv om det undertiden kan se saadan ud.*” skriver avisen blandt andet og fortsætter:

”*Vi andre, som krævede linien fulgt, og rigsdagen som gav lovene, hvilket igen til en vis grad vil sige de vælgere, som valgte rigsdagen kan ikke løbe fra ansvaret, blot fordi det er blevet for pinagtigt.*”.

Budskabet fra Information er altså, at sagerne om retsopgørets dødsdømte efterhånden er nået til et pinagtigt stadie, eftersom alt for mange i stedet for at blive henrettet nu er blevet benådet. På den måde sidder de stadig i fængslet som en konstant påmindelse om besættelsen, befrielsen og de efterfølgende henrettelser. Var også de benådede forbrydere blevet henrettet, havde man nu været af med dem (Bilag 31). Men på trods af Informations bøn om at henrette de sidste for hurtigere at kunne vende tilbage til fredeligere tider, blev der stadig i højere grad benådet end henrettet forbrydere, og det er netop den udvikling, der skulle føre til sagen om Johannes Nissens besværlige løsladelse. Forinden havde Information, 6. januar 1954, bragt et længere læserbrev fra den tidligere justitsminister, Elmquist, der, som overskriften ”*Stop benaadningerne!*” hentyder, kræver en ændret fremgangsmåde end den, der på daværende tidspunkt var med til at benåde og løslade mange af de dømte fanger. Elmquist henviser til det særprægede i, at man fra starten af retsopgøret var enige om at dømme hårdt og strengt, hvorfor det undrer ham, at man nu går så blødt til værks. Han henviser til den mistillid, den nuværende praksis må smitte det danske folks retsbevidsthed med (Bilag 32).

I december 1953 var fire fanger med livstidsstraffe blevet benådet og løsladt, hvilket førte til kritik i pressen, og der blev dannet en protestbevægelse med flere end 50.000 underskrifter (Birkelund, 2013: 235). Ifølge ministeren skyldtes de mange negative reaktioner i høj grad, at der ikke tidligere i opgøret var informeret til befolkningen når grove forbrydelser blev benådet, hvorfor de ikke var

indstillet på, at det var en igangværende proces (ibid.). Det ledte til en debat i Folketinget, der på baggrund af den massive kritik, skulle blive enig om en retningslinje for benådningen af de livstidsfanger, der stadig sad fængslet. Som man kan se, var denne proces noget, der trak overskrifter, og således kunne Politiken den 16. januar 1954 fylde forsiden med nyheden om, at ankenævnet ophæves (Bilag 33). På dette tidspunkt sad der 60 fanger fra retsopgøret tilbage i de danske fængsler og disse sager skulle nu i stedet behandles efter den normale benådningspraksis, der også gjaldt for almindelige fanger. Benådningerne skulle altså ikke længere foregå på ”transportbånd”, som kommunisten Aksel Larsen havde formuleret den hidtidige praksis (ibid.: 238).

Dagen før Politikens forside, og nyheden om at landssvigere ikke længere skulle have særbenådning, bragte Berlingske Tidende en artikel under overskriften ”*Krav om ændret Benaadningspraksis*”, der informerer om debatten bag det nye tiltag. I artiklen fremkommer der skarpe beskyldninger mod den på dette tidspunkt tidligere minister Niels Busch-Jensen, fra Arboe-Rasmussen - faderen til den unge mand, der døde som resultat af Torben Wulffs angiveri. Han tilskriver Busch-Jensen en stor del af skylden for den skævhed, der nu er i retsopgøret. Selv argumenterer Busch-Jensen for, at dødsstraffen på daværende tidspunkt primært blev indført for at forhindre selvtægt i befrielsesdagene og afviser samtidig, at han på noget tidspunkt har udstedt benådninger, han nu fortryder, selvom han på intet tidspunkt har ønsket at have denne magt over liv eller død. En anden folketingsmand supplerer:

”Opgøret trak for langt ud, thi der blev alt for stor en Forskel paa dem, der blev dømt først og dem, der blev dømt sidst. Hertil er saa kommet at medens man eksekverede de første Dødsdomme, benaadede man de sidste, hvoriblandt var nogle af de værste”.

Også det specielle ankenævn, der hidtil har været ansvarlig for en vurdering i forbindelse med benådningsforespørgsler, og som nu bliver afskaffet som et resultat af Folketingets debat, kommer til orde: *”Siden 1950 har vi været spurgt om Benaadning, men vi har naturligvis aldrig indstillet Massemordere og Torturister til Benaadning. Vi, der sidder i Ankenævnet, har ikke nogen anden Indstilling end den danske Befolkning i Almindelighed.”* (Bilag 34).

Debatten om ankenævnet og de fremskridende benådninger af retsopgørets sidste fanger tog altså til, og det skulle vise sig, at den, trods de mange fordømmelser, ikke for alvor blev bremsset, og i alt blev 32 tidligere dødsdømte livstidsfanger benådet og løsladt. Den sidste af disse, Harry Egon

Ibsen, tidligere medlem af Schiølergruppen, blev således igen en fri mand, da han den 5. februar 1960 kunne forlade fængslet efter at have siddet inde i 14 år (Larsen, 2014: 240).

Udvikling og afvikling

Ifølge Informations redaktør i 1947, Børge Outze, blev der under retsopgøret ”*skudt for få*” (Larsen, 2014: 241). Om dette er tilfældet, vil jeg lade op til den enkelte at bedømme, men faktum er, at der i årene 1945-1950 i alt blev henrettet 46 personer.

Som vi så det i Gallups undersøgelse, der blev bragt i både Information og Berlingske Tidende den 15. juni 1945, var der på daværende tidspunkt i den danske befolkning en markant tilslutning til spørgsmålet om dødsstraf. Undersøgelsen blev fem år senere suppleret med en lignende og bragt i Berlingske Tidende den 29. januar 1950. Af denne undersøgelse fremgik det, at der nu var 56 % af befolkningen, der gik ind for dødsstraf for forbrydelser begået under krig, mens 23 % var imod (Nissen, 2001: 161). Denne undersøgelse gav dermed tegn på, at der også i den danske befolkning var ændret holdning. På trods af at 56 % af de adspurgte stadig gik ind for dødsstraffen, var der langt op til de 91 %, der ved retsopgørets begyndelse havde været for, og som havde givet politikerne en indikation om, at de med Straffelovstillæget havde set rigtigt og opfyldt et stort ønske hos det danske folk.

Som årene skred frem forekom benådningerne stadig hyppigere, og forbrydere med strenge straffe blev løsladt, dog i starten med en minimal oplysning til befolkningen. Dette skete af hensyn til de løsladte, så de ville få en lettere start på tilværelsen. Men medierne og befolkningen bevægede sig også hen imod en mere nuanceret debat om retsopgørets straffe, eksemplificeret ved blandt andet Politikens debat ”*Bør dødsstraffen afskaffes?*” fra 1947, som jeg tidligere har behandlet, da jeg kommenterede Poul Henningsens bidrag heri.

Den 29. maj 1952 blev den såkaldte femtekolonne lov vedtaget. Den trak på de erfaringer, politikerne havde gjort sig i forbindelse med retsopgørets udvikling. Nu blev loven blandt andet ændret, så der kun kunne dømmes dødsstraf til personer over 21 år – og kun under krig eller eventuel besættelse (Bøgh, 2011: 457). Hvad der præcis var med til at skabe denne ændring er svært at sige, men det er værd at bemærke, at man i 1952 finder det uegnet at henrette folk under 21 år. Seks år tidligere havde man henrettet den 20-årige Frantz Toft.

Dødsstraffen blev sidste gang anvendt i år 1950, men først i år 1993 blev den endelig afskaffet (Nissen, 2001: 163). På vej mod retsopgørets endelige afvikling så vi i afsnittet ovenfor, hvordan politikerne i 1954 måtte igennem en stor debat, da det blev den danske befolkning bevidst, at der allerede var udstedt benådninger til mange af de dømte. Det fik benådningsprocessen til at gå i stå, men der blev ikke trukket mere i håndbremsen end at der ved udgangen af år 1960 ikke sad flere af de tidligere dødsdømte i fængsel. Udviklingen, eller afviklingen om man vil, kom derfor til at sætte et underligt perspektiv op for hele retsopgøret, fordi benådningerne af mange grove forbrydere udefra kunne ligne, at politikerne nu var trætte af dette spøgelse fra besættelsen og gerne ville af med det. I 1955 kunne Viborg Stiftstidende på sin forside bringe teksten ”*Landsforræderi er billigt i Danmark*” (Bilag 35), og nogle vil måske erklære sig enige heri. Dette vil jeg undlade at gøre mig til dommer over.

Frantz Toft og Torben Wulff er eksempler på nogle af de personer, der efter befrielsen blev idømt livsstraf og fik denne eksekveret. Ingen af disse havde selv slået nogen ihjel eller stået bag tortur, der resulterede i død. Modsat blev der senere benådet en række forbrydere, der var dømt for både flere og grovere forbrydelser end de to, men som et resultat af, at besættelsen, kom på afstand, fik de lov at leve – og de fik en chance for igen at blive en del af det danske samfund, de ellers under krigen havde sat sig uden for. Jeg vil ikke, modsat Henning N. Larsen, vurdere det rimelige i, at nogen blev dødsdømt og henrettet, andre dødsdømt og benådet. Jeg vil dog i stedet, når dette speciale om lidt når sin konklusion, forsøge at opsummere udviklingen i retsopgøret gennem de danske medier og den danske befolkning, og på baggrund af disse give et bud på, hvorfor historien forløb som den gjorde. Kun sådan kan vi se, at historien ikke er sort og hvid, men mange nuancer af grå.

Diskussion

”Men jeg ser tydeligt forskellen mellem dem, der har gennemlevet noget... og dem, der bare har læst om noget, som ikke kan formidles gennem papirer.” (Tamm, 1984: 714). Sådan udtrykker Frode Jakobsen sig om eftertidens behandling af retsopgøret, og selvfølgelig er der en forskel på faktisk at have gennemlevet historien, og på kun at have læst om den. Men historien er flygtig, og der kan lægges mange tolkninger over de historiske begivenheder - også fra dem, der faktisk har gennemlevet netop den periode, der undersøges. Frode Jakobsen har i en samtale med Ditlev Tamm bedømt retsopgøret som et opgør, der ”..lykkedes bedre i Danmark end i noget andet land, herunder

Norge”. Kommunisten Carl Madsen havde modsat den holdning at ”*Udrensningen var en fiasko i forhold til intentionerne fra 1944.*” og Hal Kochs dom var at ”...*retsopgøret blev en skandale og en plet på det danske samfund.*” (Tamm, 1984: 716f). Disse tre personer har alle gennemlevet noget, som Frode Jakobsen udtrykte det, og alligevel er de ikke enige om, hvordan man senere kunne bedømme retsopgøret. Lige så forskellige meninger, som vi møder hos Frode Jakobsen og Carl Madsen, møder vi også hos forfattere, der senere har bearbejdet retsopgøret på afstand. Særligt mellem Jesper Nissen og Henning N. Larsen viser det sig, at der helt fundamentalt er forskellige forståelser for, hvordan opgøret gik, og hvordan det *burde* være gået. Også hos Frank Bøgh møder man tilkendegivelsen af, fra de betjente, der var med til at eksekvere dødsdommene, at retsopgøret ikke gik, som det skulle have gjort.

At fælde disse domme over retsopgøret har aldrig været min intention. Ambitionen har i højere grad været at finde og undersøge nogle af de kilder, der kan give ny og vigtig viden til et emne, der stadig mangler at blive bearbejdet. At det forløb, som det gjorde, er et faktum, men *hvorfor*, er stadig relevant at undersøge. Mine undersøgelser har derfor lagt vægt på pressens og den offentlige debats betydning og rolle, da netop den danske befolkning ad flere omgange er blevet nævnt som den aktør, hvis ønske der blev handlet efter. Det var den danske befolkning, der tilsyneladende krævede dødsstaf. Det var samtidig den danske befolkning, politikerne frygtede, ville ty til selvtægt, hvis ikke man genindførte dødsstraffen, ligesom det var for befolkningens skyld, at man idømte og eksekverede især de første dødsdomme.

Mine kilder, billeder fra samtidige medier, der dække de forskellige politiske linjer og dermed også en bred del af befolkningen, har altså været et billede på den retorik og den tilgang, der ved både retsopgørets begyndelse og afslutning kendetegnede den agenda og intention, der lå bag.

Når Carl Madsen i Land og Folk skriver, at hipofolk, stikkere og mordere i tysk tjeneste er ”...*skadedyr, som må fjernes fra samfundet på samme måde som rotter.*” (Nissen, 2001: 93) er det en retorik, der blev læst og diskuteret i de danske hjem, der holdt denne avis. ”*Sådan var stemningen jo*” angiver Jesper Nissen i sin konklusion (ibid.: 166) som en af de mest almindelige reaktioner, når man skal forsøge at forklare den udrensning, der førte til 46 henrettelser. Netop stemningen, er den, der med et blik tilbage i tidens nyheder er forsøgt genskabt gennem blandt andet de 35 bilag, der er vedlagt specialet. Nissen selv spekulerer i, at debatten om dødsstraffen kunne have været en selvopfyldt profeti, da de mange samtaler om dødsstraffen kan have overbevist endnu flere om, at de også var for en udrensning af de landsforrædere, der havde gået i tysk tjeneste, ligesom disse nødtigt ville blive anset for en af de (tilsyneladende) få, der i stedet for strenge straffe var villige til

at gå blødsødent til værks (ibid.: 173). Er dette tilfældet, viser de vedlagte bilag, der blot er et uddrag af datidens artikler om emnet, tydeligt, hvad det var for en stemning, der blev skabt igennem de danske medier. Samtidig blev de få stemmer, der forsøgte at komme med andre budskaber i de første måneder efter befrielsen, enten truet til tavshed eller også fik de ødelagt deres politiske karriere. Fra Frihedsrådet var der en klar enighed om, at dødsstraffen og udrensningen var strengt nødvendig, og den store majoritet hos politikerne synes ikke at have nogen interesse i at diskutere emnet i særlig høj grad.

Retsopgøret, henrettelserne, udrensningen. Alle disse emner er blevet bearbejdet igennem årene, dog er ikke alle sider af dem blevet undersøgt i en så dybdegående grad som emnet fortjener. Dette kan der være mange grunde til. Dels har henrettelserne i stor grad været mørklagt, idet der blev udstedt streng tavshedspligt til alle involverede og medierne – til min store overraskelse – ikke måtte bringe andet end en notits om henrettelserne. På den måde blev de 46 henrettelser tysses ned, ligesom det kom frem at man fra politisk side valgte at benåde de dømte landsforrædere i al hemmelighed, så disse kunne få en lettere start på tilværelsen.

Når så mange centrale aktører omkring retsopgørets forløb sidenhen kan have så forskellige meninger om, hvordan man bør dømme opgøret, skal det naturligvis ses i lyset af, at der blandt aktørerne var en række forskellige succeskriterier og ambitioner. Langt fra alle disse blev opfyldt, hvorfor man på den yderste venstrefløj, hos kommunisterne i Land og Folk og med Carl Madsen som central figur, kan opleve en stemning af nederlag og fiasko omkring retsopgørets endelige dom. Kommunisterne havde under besættelsen været jagtet vildt og mange var under samarbejdspolitikken blevet anholdt for sine politiske overbevisninger. Dette havde medført et håb om en gennemgående udrensning i retsopgøret, der også skulle ramme domstolene og de dengang ansvarlige politikere. Andetsteds på den politiske scene kunne man opleve Niels Busch-Jensen, der ved benådningsdebatten kunne fortælle, at han ikke fortrød nogle af sine benådnings, fordi dødsstraffen først og fremmest var blevet genindført for at forhindre en blodig selvtægt lige efter befrielsen. Denne blev til en vis grænse forhindret, hvorfor den del af retsopgøret for Busch-Jensen og også Frode Jakobsen, måtte have været en succes. ”*Ingen skulle straffes, fordi de havde ført en forkert politik. Ingen skulle retsforfølges, som havde handlet i god tro*” (Jakobsen, 1975: 46) skrev Frode Jakobsen senere i sine erindringer.

Den lange række af sager, der for nogle kan virke for milde og for andre kan virke for hårde, kan sammen med de mange benådnings, der fulgte i kølevandet på den hårde start retsopgøret fik, kan

alt sammen være med til at skabe diskussionen om en manglende konsensus. 26 % af de dømte sad straffen ud, det var dem, der blev dømt først (Birkelund, 2013: 241).

Jeg har forsøgt at danne et billede af det forløb som retsopgøret fik landet over i både den landsdækkende og den lokale presse og jeg spørger i min problemformulering om hvorvidt denne kan ses som et udtryk for det danske folks ønske. Allerede fra retsopgørets start blev der rapporteret om en hadsk stemning blandt befolkningen. Pressen selv bringer artikler, billeder og reportager fra interneringerne og i retssagerne argumenteres der for dødsstraf med folkets vilje som argument. Det er selvsagt umuligt at vide, hvordan det danske folk præcist følte og tænkte, men ikke desto mindre har det danske folks ønske, ifølge både politikere og mediers, i høj grad været et hårdt opgør med landsforræderne, dødsstraf til de værste. Enkelte dagbøger eller erindringer havde ikke været repræsentative for én samlet befolknings ønske. Gallup-undersøgelsen er det nærmeste vi kommer et samlet billede med lille statistisk usikkerhed, der kan fortælle os om danskernes dom i 1945. Ved at se på de danske mediers dækning fra en tid, hvor aviserne typisk var tæt knyttet til politiske partier, har jeg forsøgt så godt som muligt at afspejle den stemning og agenda, der lå hos brede dele af befolkningen. Havde den ene avis eksempelvis skrevet om en stærk modstands mod dødsstraffen, kunne der argumenteres for at avisens læsere i en højere grad kunne tænkes at være i mod retsopgørets udvikling. Dette har dog ikke været tilfældet blandt de undersøgte kilder. Den politiske dagsorden i pressen har været klar og tydelig allerede fra den 5. maj 1945. Land og Folk, Information, Berlingske Tidende, Ekstra Bladet med videre har alle haft artikler, der har rapporteret om en dansk befolkning, der ligesom i resten af Europa, ville gøre op med de forbrydere, der under besættelsen kæmpede for Tyskland.

Selv en avis som Socialdemokraten, partiavis for et parti, der ellers i 1930 stod som fortalere for at afskaffe dødsstraffen, har vist sig som støtter af den linje, der blev lagt for retsopgøret. Også de har stået som meningsdannere for et strengt opgør og brugt en retorik, der f.eks. i Viborgs socialdemokratiske avis beskrev en interneret som et ”*menneskedyr*”. Dermed er det ikke sagt, at enhver socialdemokrat i Viborg eller resten af landet havde det på den måde, men mine kilder har gennemgående vist sig at være ensidige i sin dækning af retsopgøret og dødsstraffen, hvorfor der er grund til at tro, at der i den overvejende del af befolkning har været en lignende holdning. Hvis ikke, er der i hvert fald ikke mange, der har råbt højt om det.

Konklusion

Allerede fra den 5. maj 1945 så vi hvordan de landsdækkende medier beskrev det forestående retsopgør. Med artikler i både Berlingske Tidende og i Politiken var straffene til stikkere, hipofolk med videre et tema, der blev diskuteret og beskrevet. Den folkestemning som blev skildret i medierne var hadsk og ophidset, og særligt omkring de mange interneringer landet over, var retorikken barsk. Et kig tilbage i tidens aviser har resulteret i talrige artikler og billeder, der udstiller personer og for offentligheden dømmes dem, allerede før disse personer har haft mulighed for at blive stillet for en eventuel domstol.

Jeg har i specialets metodeafsnit beskrevet hvordan jeg igennem pressens dækning vil diskutere, om den kan ses som et billede på den generelle folkestemning. Det er naturligvis ikke muligt at dokumentere igennem artikler og reportager hvordan den brede danske befolkning tænkte på denne tid. Ikke desto mindre var folkestemningen også hos politikerne og i landets aviser, netop det, der kom til at stå som et af de vigtigste argumenter for, at retsopgøret fik den start som det gjorde. I analysen af artiklerne fra retsopgørs begyndelse kan vi blandt andet se hvordan det berettes at ”*I første Række vil Befolkningen spørge om Dødsstraf.*” (Bilag 2). Dette er et af mange eksempler på, hvordan folkestemningen drages ind og i pressen kommer til at stå som et billede på hvordan Danmark skal komme videre efter fem års besættelse.

Med Straffelovstillæget af 1. juni og dødsstraffens genindførelse er det samtidig vist, hvordan også politikerne synes at vide, at dødsstraffen er et generelt krav hos befolkningen. Gallups undersøgelse den 15. juni 1945 viste at 91 % af danskerne gik ind for dødsstraf, og dermed kunne befrielsesregeringen få bekræftet, at de kendte til folkets ønske. I argumentationen for at genindføre dødsstraffen var der ud over ønsket om retfærdighed også et ønske om at undgå en blodig selvjustits hos det danske folk. Det var en risiko for en selvjustits, der landet over ligeledes blev beskrevet i medierne, og som kommunisten Carl Madsen skrev ville være i orden, såfremt folkets ønske om dødsstraf ikke blev hørt. Pressen forholdt sig altså til retsopgøret på en måde, så den intet gjorde for at nuancere debatten om eksempelvis dødsstraffens tilbagevenden, men bragte ufortrødent artikler, billeder og aggressive opfordringer, der alt sammen var med til at puste til den i forvejen voldsomme stemning. I 1945 lå Danmark som en del af et Europa, der som sejrsherrer skulle håndtere krigens forbrydere, og med udviklingen i de andre tidligere okkuperede lande, havde der været grund til at frygte blodige massakrer, som man blandt andet havde kunnet opleve i Frankrig.

Fra interneringerne og dødsstraffens genindførsel til de første dødsdomme, så vi ligeledes hvordan der herskede en stor opmærksomhed i pressen samt store dele af befolkningen. Ved sagen om Torben Wulff havde der dage op til hans retssag været overskrifter i aviserne, der alle havde dømt ham på forhånd som ”Stikkeren Wulff”. Dette resulterede i lange køer foran byretten hvor sagen første gang skulle stå. Også i de næste sager i retsopgøret var pressen og befolkningen optaget af hvad der foregik: F.eks. strejkede Helsingør, da en stikker fik mildnet sin dom og sagerne om Flemming Helweg-Larsen og Frantz Toft, der var de to første, der blev henrettet, bar begge præg af at foregå tidligt i retsopgøret.

I Helweg-Larsens tilfælde blev der fra anklageren appelleret om at det var nu, den nye straffelov skulle vise sit værd, ligesom han advarede om en kraftig reaktion i befolkningen, hvis ikke man idømte anklagede dødsstraf. Ved sagen om Frantz Toft, blev der argumenteret for en dødsstraf ved at inddrage befolkningens tryghed og retfærdighedssans. Således var det danske folks holdninger, et centralt punkt i nogle af retsopgørets skelsættende øjeblikke.

Når dødsdomme var blevet eksekveret, var der altid skriveri om det i de undersøgte kilder, men dog var der, ikke overraskende, større fokus på det i retsopgørets begyndelse, end til sidst. Således kan man også se hvordan de officielle meddelelser fra justitsministeriet, der skal informere om de eksekverede dødsdomme, med tiden rykker fra forsiderne og ind i selve aviserne. En henrettelse er efter nogle år ikke længere nødvendigvis forsidestof.

I sagen om Ib Birkedal Hansen kan det dog konkluderes, at opmærksomheden på retsopgøret ikke var mere nedadgående, end at den landsdækkende presse med stor interesse fulgte den spektakulære og langtrukne retssag. På grund af den store interesse for Birkedal Hansen beskrives det også i biografien om ham, hvordan man kan få det indtryk at han i år 1950 fik sin appel afvist i en tid hvor eksekveringerne af dødsdomme ellers var aftagende. Birkedal var for berygtet i offentligheden og skulle henrettes. Dermed kan mediernes dækning af retsopgøret også siges at dække folkets ønske, eller i hvert fald det, de mente folkets ønske var: Frantz Toft, Torben Wulff, Helweg-Larsen og Ib Birkedal Hansen blev alle henrettet for deres kriminelle handlinger; præcis som det danske folk, ifølge pressen, ønskede det.

Det er tydeligt hvordan tilgangen til retsopgøret forandres over tid. Der fastholdes dog en vis tilgang til retsopgøret i medierne og da benådningsprocessen i 1950'erne når til de tidligere dødsdømte, får emnet igen masser af spalteplads. Modsat vedtagelsen af dødsstraffen, stod politikerne ikke sammen om fremgangsmåden. Debatten i pressen og offentlighedens fokus gjorde, at benådningsprocessen

gik i stå og fanger, der havde håbet snart at blive løsladt, måtte blive i fængslet i længere tid end de havde håbet på. Igennem pressen har jeg analyseret en længere debat mellem de politikere der var for og de der var imod at benåde de sidste af retsopgørets forbrydere. Særligt Information og Berlingske Tidende var meget optaget af denne diskussion: ”*For hver dag, der gaar, bliver det sværere og sværere. Lad os faa det overstaaet*” blev der skrevet i Information den 25. januar 1950 (Bilag 31). Her bad avisen om at få henrettet de grove forbrydere hurtigst muligt, så man igen kunne komme af med den dødsstraf, der efterhånden virkede så pinagtig og forkert i forhold til den fredsmentalitet, det danske folk normalt besidder. Dette blev dog ikke ført ud i praksis, da ”*skadedyrsudryddelsen*” (Christensen et al, 2005: 681), der var proklameret ca. 10 år tidligere, nu ikke længere skulle resultere i en udrensning. Stemningen var en anden end den var i sejrens stund.

Perspektivering

Med min behandling af retsopgøret betragtet igennem samtidens medier og med en diskussion af folkestemningen efter den tyske kapitulation, lægges der naturligvis op til at også andre sider af retsopgøret og folkestemningen kan og bør blive behandlet.

I sit bidrag til bogen *Danske tilstande - Norske tilstande 1940-45* spørger Ditlev Tamm: ”*Var (rets)opgøret i virkeligheden bare et opgør med en outsidergruppe, som i det væsentlige havde handlet efter retningslinjer, som var udstukket af magthaverne under besættelsen, men som man ikke ville vedkende sig efter besættelsen?*” (Dahl et al, 2010: 345). Her kan diskussionen omkring folkestemningen i landet drages ind i en diskussion om, hvordan det kan være, at de første der blev dømt, var de eneste, der reelt fik lov at sidde hele straffen ud. Dømte forbrydere som Otto Schwerdt og Otto Bovensiepen fik til sammenligning en benådning og blev udvist til Tyskland i 1953. De mange forskellige holdninger til hvorvidt retsopgøret var en succes eller ej, kan ligeledes undersøges nærmere, da befrielsesregeringen i forbindelse med genindførslen af dødsstraffen havde forskellige holdninger til, hvad et retsopgør skulle betyde for Danmark. Dette endte særligt for de danske kommunister som et antiklimaks. I forbindelse med mit speciale er jeg blevet yderligere nysgerrig på en personlighed som Mogens Fog og hans rolle i retsopgørets opbygning, og den historie, der blev skabt da han den 5. maj 1945 talte til det danske folk i radioen. Her undlod han at kritisere samarbejdspolitikernes politikere. Kunne retsopgøret have forløbet anderledes, hvis der var lagt et større pres på de ansvarlige politikere?

Det havde desuden været interessant at analysere på de politiske nuancer i medierens udvikling af dækningen igennem retsopgøret. Her er det interessant hvordan f.eks. den radikale avis, Politiken,

allerede i 1947 åbnede op for en debat om dødsstraffen og gav spaltepads til Poul Henningsens kritik. En dybdegående undersøgelse af dette havde taget for meget plads i forhold til specialets problemformulering, hvorfor jeg undlod den i analysen. At analysere på avisernes politiske holdninger har gennemgående i opgaven været en af mange overvejelser, ligesom jeg kildekritisk er klar over, at aviserne har forskellige holdninger. En egentlig analyse med formålet om at analysere avisernes udvikling igennem retsopgøret, og altså ikke retsopgøret selv, var dermed blevet et helt andet speciale.

Et andet interessant perspektiv kan lægges på diskussionen om folkestemningen og hævnthørsten, der befandt sig blandt store dele af det danske folk i maj 1945. Med krigens afslutning fulgte store flygtningestrømme fra Tyskland. Ligesom jeg i specialet har betragtet folkestemningen i forhold til retsopgøret og den genindførte dødsstraf igennem medierne, har Havrehed set på mediedækningen i forbindelse med de tyske flygtningelejre samt den behandling som tyskerne fik. Ca. 200.000 flygtninge sad i 1945 i danske flygtningelejre. Responsen herpå var kritik, harme, forargelse og had. En opførsel, der blev advaret i mod: ”*Den historiker, der om nogle årtier vil beskæftige sig med Danmark umiddelbart efter befrielsen, vil ikke tro sine egne øjne, når han ser hvor dybt danskerne fornægter det menneskelige i disse fredens første måneder.*” (Havrehed, 1987, 72).

Retsopgøret var som bekendt ikke kun et dansk fænomen. Det meste af verden havde været i krig og særligt i Europa var landende i gang med at genfinde sig selv og gøre op med sine forbrydere. Det er dette tidspunkt, der i mit speciales indledning bliver omtalt som ’Zero hour’. Norge, Italien, Belgien, Frankrig med videre. Alle havde de deres opgør de skulle igennem. Et bredere perspektiv og et udkig til resten af Europa, kunne med fordel belyse hvordan ikke kun danskerne, men europæerne generelt, handlede i sejrens stund.

Litteraturliste

Kilder

- Berlingske Tidende, 5. maj 1945
- Berlingske Tidende 11. maj 1945
- Berlingske Tidende 25. maj 1945
- Berlingske Tidende 15. juni 1945
- Berlingske Tidende 11. september 1945

Berlingske Tidende 5. juli 1946
Berlingske Tidende 22. januar 1948
Berlingske Tidende 4. maj 1948
Berlingske Tidende 16. marts 1949
Berlingske Tidende 18. oktober 1949
Berlingske Tidende 30. januar 1950
Berlingske Tidende 15. januar 1954
Ekstra Bladet 5. maj 1945
Ekstra Bladet 15. maj 1945
Ekstra Bladet 22. maj 1945
Ekstra Bladet 25. maj 1945
Information, 6. maj 1945
Information 15. juni 1945
Information 29. december 1945
Information 8. oktober 1946
Information 22. januar 1948
Information 17. oktober 1949
Information 25. januar 1950
Information 6. januar 1954
Land og Folk 22. maj 1945
Land og Folk 26. maj 1945
Land og Folk 11. september 1945
Land og Folk 5. januar 1946
Politiken, 5. maj 1945
Politiken 16. januar 1954
Socialdemokraten, 6. maj 1945
Socialdemokraten 8. maj 1945
Socialdemokraten 25. maj 1945
Socialdemokraten 5. juli 1945
Socialdemokraten 11. september 1945
Socialdemokraten 18. oktober 1945
Socialdemokraten 20. oktober 1945

Socialdemokraten 9. oktober 1946
Socialdemokraten 4. maj 1947
Socialdemokraten 9. maj 1947
Socialdemokraten 23. januar 1948
Viborg Amts Social Demokrat 12. maj 1945
Viborg Amts Social Demokrat 26. maj 1945
Viborg Stifts Folkeblad, 5. maj 1945
Viborg Stifts Folkeblad 8. maj 1945
Viborg Stiftstidende 5. juli 1945
Viborg Stiftstidende 11. september 1945
Viborg Stiftstidende 8. december 1955

Værker

Birkelund, Peter (2013): *Retsopgørets benåbninger: Visdom og gamle arkivalier: Festskrift til Svend Ahrensbach*. red. / Adam Jon Kronegh; Michael Dupont. København, 2013. s. 223-261

Bøgh, Frank (2005): *De dødsdømte: henrettelsen af 46 danskere efter besættelsen*, People's Press, 3. rev. udgave, 1. oplag

Christensen, Claus Bundgård & Lund, Joachim & Olesen, Niels Wium & Sørensen, Jakob (2005): *Danmark Besat, Krig og hverdag 1940-45*, Informations Forlag, 4. reviderede udgave, 1. oplag, København 2015

Dahl, Hans Frederik & Kirchoff, Hans & Lund, Joachim & Vaale, Lars-Erik (2010): *Danske tilstande – Norske tilstande 1940-45*, Gyldendal, 1. udgave, 1. oplag

Floto, Inga (2001): *Dødsstraffens kulturhistorie – Ritualer og metoder 1600-2000*, Museum Tusulanums Forlag

Harder, Thomas (2015): *Besættelsen i Billeder – Danmark 1940-45*, Lindhardt og Ringhof, 1. udgave, 1. oplag

Havrehed, Henrik (1987): *De tyske flygtninge i Danmark 1945-1949*, Odense Universitetsforlag, 2. oplag

Jakobsen, Frode (1975): *I Danmarks Frihedsråd. Andet bind*, Gyldendal

Jensen, Bent (2000): *De fremmede i dansk avisdebat fra 1870'erne til 1990'erne*, Spektrum

Knudsen, Peter Øvig (2004): *Birkedal – en torturbøddel og hans kvinder*, Gyldendal, 1. udgave, 3. oplag

Larsen, Henning N (2014): *Benådet: 32 dødsdømte danskere, der slap for henrettelse*, Nyt Nordisk Forlag, 1. udgave, 1. oplag

Lowe, Keith (2012): *Savage Continent*, Picador

Mentze, Ernst (1945): *5 Aar – Besættelsen i billeder*, Berlingske Forlag

Møller, Morten (2009): *Mogens Fog – Fra modstandshelt til landsforræder. Bind 1*, Gyldendal

Nielsen, Henrik Gjøde (2012): *En by i krig – Viborg*, Forlaget Uhrskov, 1. udgave, 1. oplag

Nissen, Jesper (2001): *Den strengeste straf – dødsstraffens genindførelse i Danmark 1945*, Roskilde Universitetsforlag, 1. udgave

Roslyng-Jensen (2007): *Danskerne og besættelsen – Holdninger og meninger 1939-1945*, Gads Forlag, 1. udgave, 1. oplag

Tamm, Ditlev (1984): *Retsopgøret efter besættelsen*, Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Thomsen, Niels og Søllinge, Jette D. (1991): *De danske aviser 1634-1991 Bind 3 1918-1991*, Odense Universitetsforlag

Web

Frihedsrådet: *Naar Danmark atter er frit*, <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/frihedsraadets-pjece-naar-danmark-atter-er-frit-november-1943/>

Frihedsrådet: *Naar Danmark atter er frit*,

<http://www.befrielsen1945.dk/temaer/befrielsen/retsopgoer/kilder/DKatterFrit.pdf> - pr. 22/3 2016

Lov om Tillæg til Lov Nr. 259 af 1. Juni 1945 om Tillæg til Borgerlig Straffelov angaaende

Forræderi og anden landsskadelig Virksomhed,

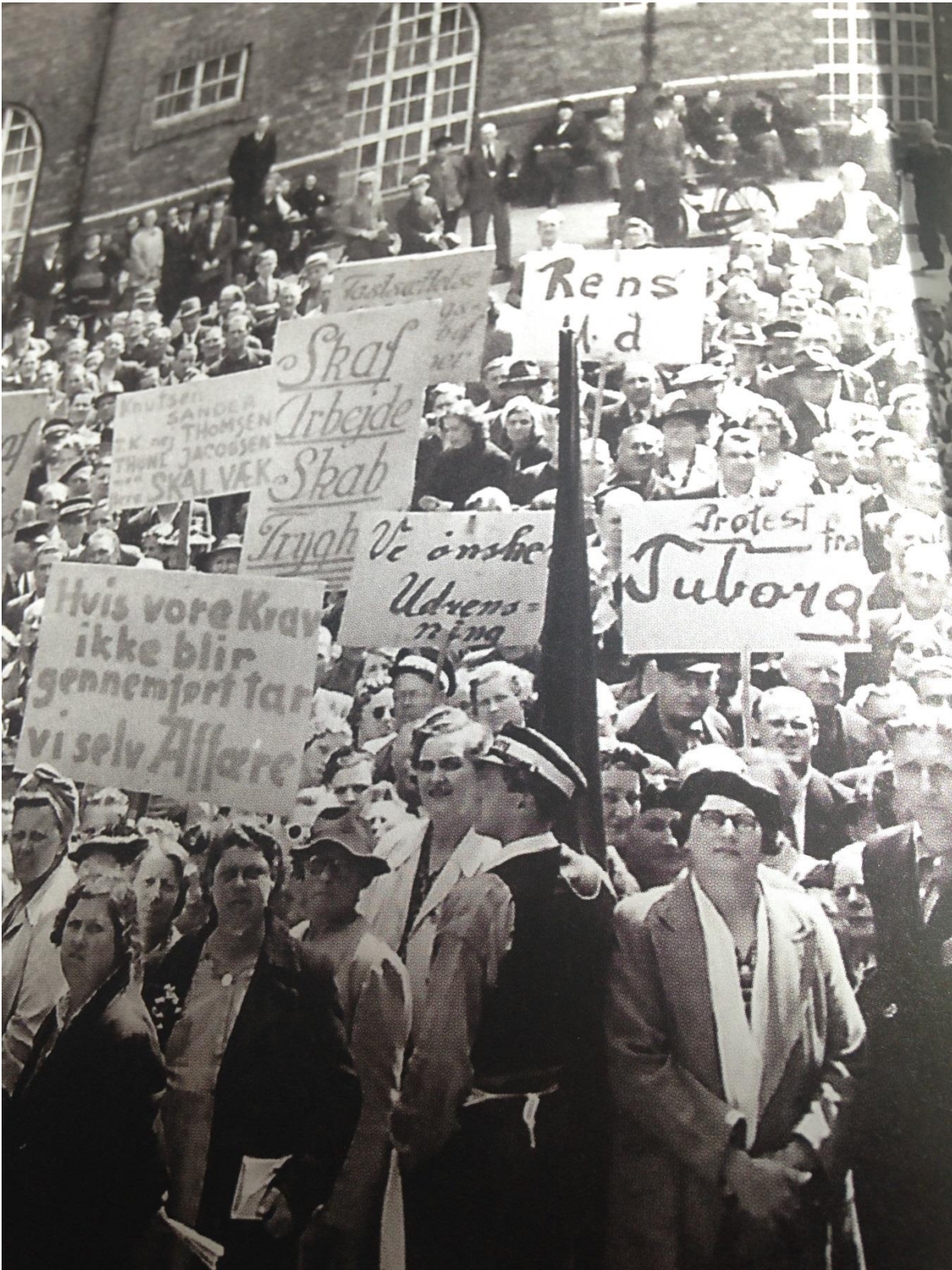
<https://www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=59457> – pr. 23/3 2016

Poul Henningsens kronik i Socialdemokraten 29. september 1945,

<http://www.befrielsen1945.dk/temaer/befrielsen/retsopgoer/kilder/HaeldendeLaes.pdf>

Bilag

Bilag 1: Demonstration i Rigsdagsgården 11. juni 1945

Bilag 2: Berlingske Tidende 5. maj 1945

Midlertidige Bestemmelser om Dødsstraf og andre strenge Straffe for Landsforrædere

Næsteefter Godkendelsen af de provisoriske Love, der saaledes kan ventes udstedt, vil nogle af de første Forslag, Rigsdagen faar forelagt, blive Forslag til en Række midlertidige Straffelovsbestemmelser og Forslag til midlertidige Procesbestemmelser i Tilslutning hertil.

Medens Regeringen naturligvis paa de fleste Omraader først skal have Tid til forberedende Arbejder, er Forberedelser allerede truffet med Hensyn til Straffeloven og Procesloven. Saavel fra Modstandsbevægelsens Side som fra Politikernes er der gennem længere Tid arbejdet med Udkast til midlertidige Straffebestemmelser under Medvirken af fremtrædende Jurister, fra Modstandsbevægelsen, bl. a. den nye Justitsminister. Naturligvis skal Regeringen nu tage Stilling til de Forslag, der er fremgaet heraf, men dens Overvejelser vil formentlig hurtigt kunne afsluttes, saaledes at Forslagene kan forelægges for Rigsdagen, og det bliver til syvende og sidst den, der skal udforme Bestemmelserne.

De Straffebestemmelser, der her er Tale om, vil utvivlsomt blive meget omfattende og detaljerede. De tager sigte paa at ramme Landsforrædere og Stalkere, Mennesker, der for personlig Vindinge Skyld er gaaet i Raad med Modstandens Soldater og

stimmelserne vil faa tilbagevirkende Kraft.

I første Række vil Befolkningen spørge om Dødsstraf. Saalænge Lovene ikke er vedtaget, kan der selvfølgelig intet siges med Sikkerhed herom, men vi har Grund til at tro, at der i de nu foreliggende Udkast foruden en Række meget strenge Straffe i Overensstemmelse med de allerede gældende Strafferegler findes Forslag om, at Dødsstraf midlertidigt skal indføres.

Fra visse Sider har man ønsket, at denne Midlertidighed skulde være af meget kortvarig Karakter, fra andre, at den skulde gælde i nogle Aar, og et Forlydende vil vide, at der skal være Tale om Indførelse af Dødsstraf for en Periode af 2 Aar, saaledes at denne Straf derefter automatisk bortfalder.

Særdomstole af

Jurister og Lægmand

Ogsaa Proceslovsbestemmelserne har i længere Tid været under Forberedelse. Man er paa Grundlag af de særlige Rådberetninger, der forelægges

Bilag 3: Politiken 5. maj 1945

Den nye Straffelov:

Dødsstraf for Hipofolk, Stikkere og Landsforrædere

Den nye Straffelov, som omgaaende bliver vedtaget

Konfiskation af Formuer, 4 Aars Fængsel som normalt Minimum, Tab af borgerlige Rettigheder for bestandigt

Særdomstole af Jurister og Lægmænd bliver omgaaende nedsat

EN af Rigsdagens allerførste Opgaver bliver at vedtage et Tillæg til Straffeloven, saaledes at man kan faa straffet de danske Statsborgere, som under Besættelsen har gjort sig skyldige i landsforræderiske eller landskadelige Handlinger. Retningslinjerne for dette Forslag foreligger allerede fuldt udarbejdet; der er i Princippet hos alle politiske Partier samt hos Modstandsbevægelsens Repræsentanter fuld Enighed om Lovens Indhold.

Det kan allerede nu anses for givet, at Loven kommer til at omfatte de landskadelige og forræderiske Handlinger, som danske Statsborgere har gjort sig skyldige i i Tiden efter 9. April 1940, ja, ogsaa de Personer, som før dette Tidspunkt har gjort sig skyldige i en Medvirken til Gennemførelsen af Besættelsen vil kunne rammes af det nye Lovtillæg. Man har altsaa ikke villet nøjes med at sætte den 29. August 1943 som Skæringsdag.

Dødsstraffen bliver gendansket i Danmark. Det er mere end 50 Aar siden, at den sidste Dødsdom blev eksekveret her i Landet, men man maa nu med Sikkerhed forudsætte, at Domstolene paa ny kommer til at idømme Dødsstraf, en Straf, som efter Forslaget skal eksekveres ved Skydning. Forslaget kender kun tre Straffe: Dødsstraf, Fængselsstraf og Formuekonfiskation.

Loven i Overensstemmelse med dansk Retsopfattelse

Til en vis Grad kan man sige, at Loven faar tilbagevirkende Kraft. Men det er kun i den forløbende del af Lovens Indhold, at den har tilbagevirkende Kraft. Men det er kun i den forløbende del af Lovens Indhold, at den har tilbagevirkende Kraft. Men det er kun i den forløbende del af Lovens Indhold, at den har tilbagevirkende Kraft.

skærpe eller paa lignende landskadelige Maade, men ogsaa Forbryderens svære Formuer. Ogsaa Aktieselskaber og lignende Organisationer vil kunne rammes af den indførte Formuebeslaglagt.

Tab af borgerlige Rettigheder indføres paa ny

Som bekendt afskaffede man for snart seks Aar siden den Bestemmelse, vi i 1933 havde læst om Tab af de borgerlige Rettigheder. Men nu gendannes denne Bestemmelse; man har fundet det rimeligt at statuere, at de Personer, som skal dømmes efter den nye Lov, bliver sat uden for det danske Samfund, og at de derfor, normalt for bestandigt skal miste de borgerlige Rettigheder.

Værnemagterne skal ogsaa rammes

Den nye Lov vil utvivlsomt blive særdeles omfattende i den Forstand, at ingen af de grovere Forbrydere, som har udnyttet Landets Nødsituation, skal kunne gaa Ram forbi. Ogsaa Tjenestemænd vil kunne rammes, for saa vidt de har ydet Besættelsesmagten en ikke uvæsentlig Hjælp ud over, hvad de har været forpligtet til i Henshold til ufravigelig Instruks.

Det er en Selvfølge, at ogsaa Værnemagterne skal rammes af den nye Straffelov, saaledes at de maa være belavet paa ikke alene en langvarig Fængselsstraf, men ogsaa Konfiskation af hele deres Formue.

Straf for at have modarbejdet de Allierede i Presse og Radio

Som sagt bliver Lovforslaget særdeles vidtgaaende. Der vil utvivlsomt blive Enighed om ogsaa at indføre en Mulighed for at straffe de Personer, som for at gavne Tyskerne har modarbejdet de Allieredes Krigsforanstaltninger, eller som paa utilberøgt Vis har modarbejdet den danske Modstandsbevægelse eller dennes Organer. Man vil saaledes under de givne Omstændigheder kunne straffe de Personer, som har udnyttet Besættelsestiden til gennem Presse, Radio eller paa anden lignende Maade har drevet tysk Propaganda.

De nye hastigt arbejdende Særdomstole, som skal dømmes i Forræderi-Sagerne

Man maa regne med, at Særdomsrettingerne med alle de mange Hundrede Personer, som skal stilles, vil ligge Sted særdeles hurtigt. Der vil derfor Landet over blive nedsat en hel Del Særdomstole, som utvivlsomt skal sætte sig Dom i disse Sager om Forræderi og landskadelig Virksomhed. Ved Behandlingen af disse Sager skal der sættes Lægtok. Domstolen i første Instans kommer til at bestaa af en Jurist som Rettsrådgiver og to Lægtommere. Der bliver ikke fri Adgang til at indbringe de Domme, som Særdomsretterne afsiger, for højere Instans. Hvis den Danske Lovgæver at indbringe sin Dom for en overordnet Domstol, maa han ogsaa sætte Tilfælde her til et Ankenævnt, bestaaende af Jurister. Hvis dette Nævnt gaaer med til Appellen, vil Regn kunne indbringes for en Appelret, bestaaende af tre Jurister og tre Lægtommere. De Jurister, der skal bekræfte Særdomsretternes Domme, behøver ikke tidligere at have fungeret som Dommere, ja, man maa endda regne med, at de Dommere, vi i Gjældelighed har, ikke vil kunne fungere som Medlemmer af de nye Særdomsretter, for saa vidt de under deres hidtidige Gerning har afsagt Domme efter 4. af Tyskerne dikterede Undtagelseslove.

For at undgaae at de Skyldige skal lidenes at unddrage sig fra Straf vil Fængslingerne straks begrunde. Afholdelse i Nat blev de første Arrestationer foretaget.

Danmark og de allierede

Ved Aabningen af Udstillingen "Det kæmpende Danmark" den 16. November i Fjor udtalte de britiske Værneminiister Atlee:

— Naar det frie Danmark en Dag kommer, en fri Regering og en fri Rigsdag udtrykker Danmarks Glæde om at slutte sig til de færene Nationer og faa samme Stilling som de øvrige Medlemmer, skal vi alle hylde et velkommen til det Danmark, hvis Folk kæmper saa tappert med Tyskerne.

Bilag 4: Socialdemokraten 6. maj 1945

6. Maj 1945

En flok af de tyske fanger, der er taget til fange af Fælleshæren, og som er ankommet til et lejr i København. Billedet er taget af J. J. Jensen.

2000 Arrestationer af Tyskernes danske Haandlangere

Alene i København 260 Ansødere
Kartotek over 7000 Personer, der skal stilles for Retten

N Uvædske Lov og Ret alene i Landet, og det skæbne med tilbageværende Kraft. Hver, Stakkels, Næsten, Væsenet og hvad de nu kalder, de mange stier og smalle Færdveje og Læsevejene, der bærer de danske Landske Afveje og Fjendske Beskyttere til at være deres Færdveje, stilles for Ret.

Der er alene i København 260 Ansødere, der skal stilles for Retten. Der er alene i København 260 Ansødere, der skal stilles for Retten. Der er alene i København 260 Ansødere, der skal stilles for Retten.

Kælling paa Domsuset

Der er alene i København 260 Ansødere, der skal stilles for Retten. Der er alene i København 260 Ansødere, der skal stilles for Retten. Der er alene i København 260 Ansødere, der skal stilles for Retten.

Der ventes en Lov om

Embedsmænd, som ventes udskiftet

Politiinspektør i København som udskiftet. Vedtaget af Regeringen i København.

Shal Regeringen internere Dr. Best?

MILKEM de danske Regjer. Ministeren skal være indvundet, ved en Overenskomst om den tyske Besættelsesmagt, Dr. Werner Best, som er blevet taget under Regeringens Beskyttelse i Tysklands af Regeringen. Det kan være en mulighed for Besten og hans med. Formentlig bliver Dr. Best som Indvander, som langt mere end som en af Tysklands, der vil overflytte deres Rjendene til Danmarksbesættelsen paa Kastellet.

Den nye Politidirektor: Politimester Saldorff

Den nye Politidirektor i København er blevet udvalgt til at være den nye Politidirektor i København. Den nye Politidirektor i København er blevet udvalgt til at være den nye Politidirektor i København.

Frits Clausen paagrebet af Frihedsraadet

Talrige Arrestationer ovenat i Provinsen af danske Nazister, Stikkere m. fl.

FRIHEDSRADET har taget paa danske Nazister, Stikkere og andre Besættelsesmagter i den Alene paa og i København. Der er alene i København 260 Ansødere, der skal stilles for Retten. Der er alene i København 260 Ansødere, der skal stilles for Retten.

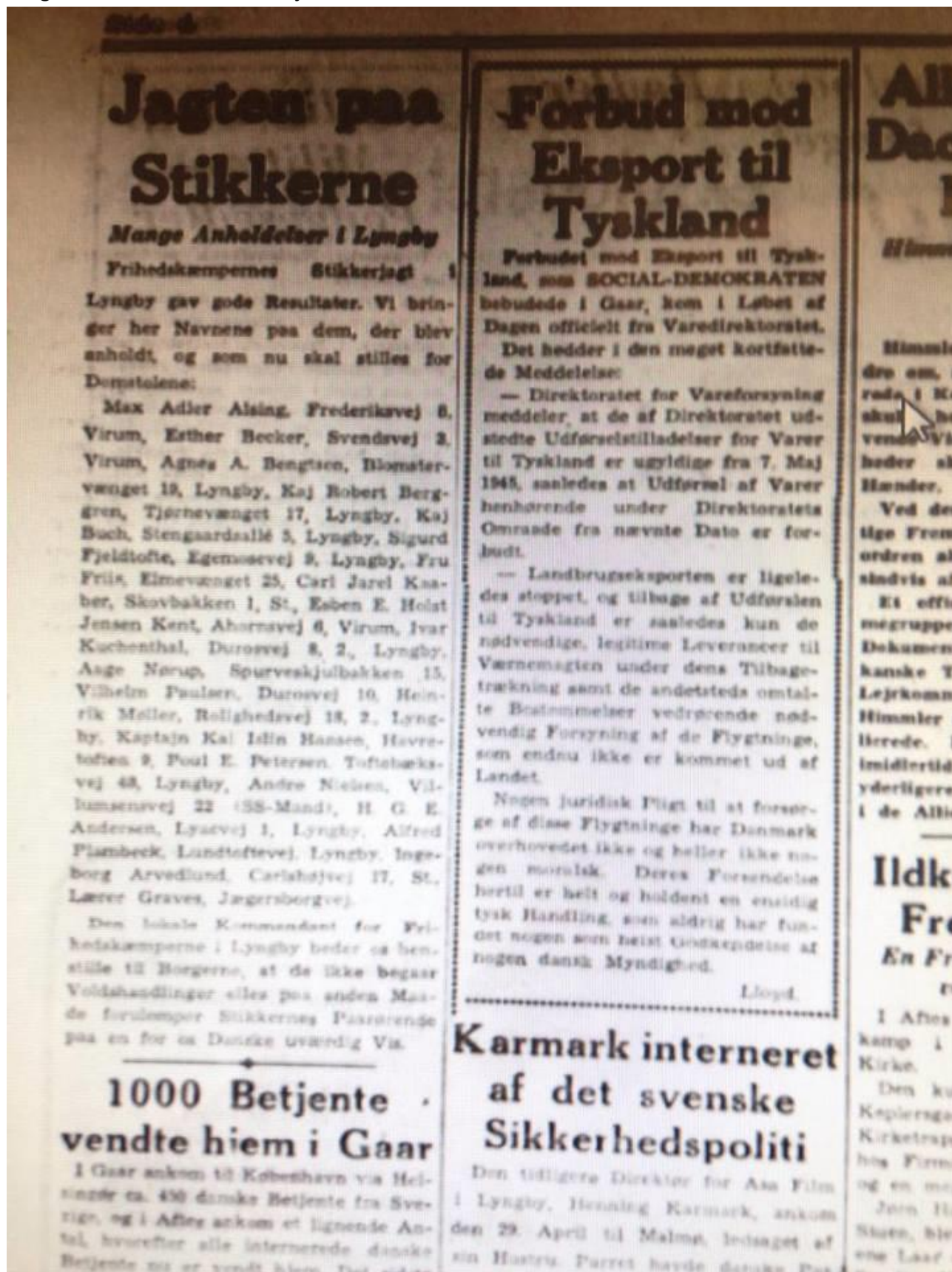
Gasbillig Mad

Der er alene i København 260 Ansødere, der skal stilles for Retten. Der er alene i København 260 Ansødere, der skal stilles for Retten. Der er alene i København 260 Ansødere, der skal stilles for Retten.

HOUJBERGS HUSMODER HJÆLP

Ring til

Bilag 5: Socialdemokraten 6. maj 1945

Bilag 6: Information 6. maj 1945

Information

Søndag den 6. Maj 1945

Anholdelser

Der er foreløbig sket gennemsnitligt 200 Anholdelser af Nazister i hvert eneste københavnsk Politidistrikt. En Række kendte Landsforrædere er mellem de anholdte Stikkere og Psykopater. Saaledes er Krenchel taget. Formanden for det tyske Naziparti i København blev fanget sammen med seks Soldater, som skulde beskytte ham. En dansk Officer har til Politiet afleveret en Schalburgmand, den 40-aarige Vilhelm Jungberg, som i sin Tid har voldtaget Officerens Søster. En Række Hipofolk er mellem Fangerne. Ca. 15 pCt. af de anholdte er Kvinder. I et Hus ved Husum har 10 Frihedskæmpere med Haandgranater nedkæmpet Modstand fra tre Hipofolk. Ragnhild Hveggers Broder Pouj er taget. En Hipogruppeleder har givet Oplysninger, der har ført til Beslaglæggelse af Vaabenlager hos en Schalburgmand. En Række danske Nazister, mod hvem ingen Sigtelse er rejst, har meldt sig frivilligt for at faa deres Sag undersøgt og for at opnaa Politiets Beskyttelse.

Hipofolk har søgt Beskyttelse hos tysk Vagt paa Materialintendanturen ved Beauvais Fabriker. Det er flere Gange kommet til Ildkamp ogsaa med Tyskerne.

Bilag 7: Ekstra Bladet 5. maj 1945

Denmark til Konferensen i San Francisco?
Udtalelse af Kongerussisk Telegrambureau Korrespondent

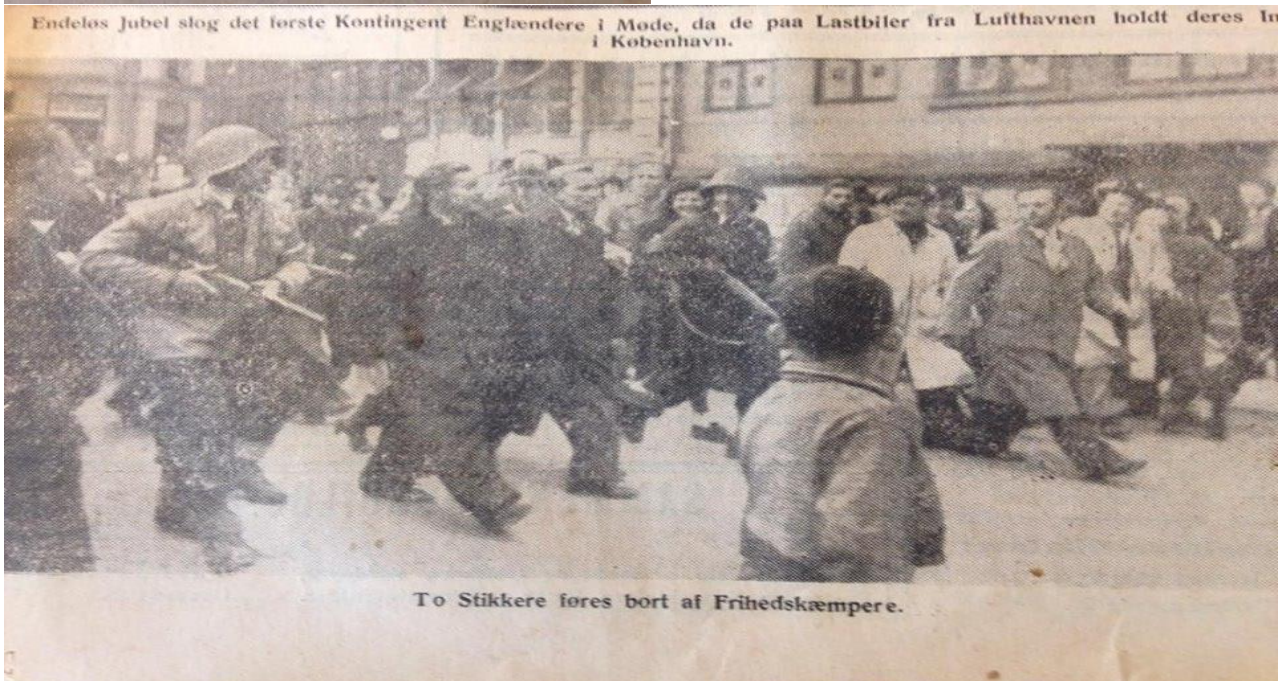
LØN SOM FORSKYLDT TIL HIPOMÆND OG STIKKERE
Dødsstraf til Forræderne

NE Nu da Danmark atter er frit kan det straks fastslås, at en af de første Ting den danske Rigsdag vil tage sig af er Vedtagelsen af et Tillæg til den danske Straffelov, hvorefter der indføres Dødsstraf for Landsforrædere, hvilket vil sige Død over Hipofollene, Død over Stikkerne, Dødsstraf for Clearingmord.

EN TYSK VILLA SPRÆNGT
København, 4. Maj.
DEN store Villa Strandvejen 23, som i KILDEBØGEN har været bopæl for den tyske Forvalter af den tyske Besættelsesmagts Krigsbyrå, blev i Aften ved Middagstid sprængt i Luften og ødelagt ved en voldsom Brand.

Westerbys Repertoire
140⁰⁰
WESTERBY
VESTERBORGVEJ 12-14

Bilag 8: Viborg Stifts Folkeblad 8. maj 1945

Bilag 9: Viborg Amts Social Demokrat 12. maj 1945

Bilag 10: Berlingske Tidende 11. maj 1945

Alvorlig og hurtig Udrensning er en bydende Nødvendighed

Frihedsraadets Arrestationsudvalg udsendte i Gaar en Redegørelse for den sidste Uges mange Anholdelser

En Beskyttelsesforanstaltning, ikke en Straffeaktion

FRIHEDSRAADETS Arrestations-Udvalg har i Gaar udsendt følgende Redegørelse for den Internering, som har fundet Sted i Løbet af den sidste Uge, af Krigstidens Forbrydere og mistænkte Personer:

Besættelsestidens onde Kaar og navnlig de sidste to Aars fuldstændige Lovløshed har bragt saa meget ondt og bittert frem i vort Land og Folk, at en alvorlig og hurtig Udrensning er en bydende Nødvendighed. Ikke mindst Erfaringerne fra andre befriede Lande har vist, at Svaghed og Sendrægtighed kan faa edelgørende Virkninger. Dette har man længe været klar over indenfor Modstandsbevægelsen. Og Frihedsraadet har derfor truffet Foranstaltninger til Gennemførelsen af en Interneringsaktion og af en Lovgivning rettet mod Krigstidens Forbrydere.

Interneringen blev, som bekendt, sat i Gang Natten mellem forrige Fredag og Lørdag, men da var man af politimæssige Grunde nødt til kun at give faa Oplysninger. Nu er Øjeblikket inde for en fyldigere Redegørelse, og vi er ogsaa kommet saa vidt, at man kan danne sig et Skøn om, hvorvidt Hensigten er naaet.

Og det skal da siges straks — og siges med Stolthed — at saavel Modstandsgrupperne som Befolkningen som Helhed har bestaaet denne Prøve med Disciplin og Værdighed. Der er ikke berettet om et eneste Tilfælde af Selv-

lægt. Og Modstandsgrupperne har udført Aktionen med Mod og Dygtighed uden alvorlige Mitgreb. En Række af Krigstidens værste Forbrydere sidder allerede bag Laas og Slaa, og det vil ikke vare længe, inden man har faaet interneret Størstedelen af alle de Per-

soner, med hvem der kan rettes alvorlige Klager eller velbegrundet Mistanke for Forseelser begaaet mod det danske Samfund i Ly af Nazismen og dens tyske Beskyttere.

Man har fra Begyndelsen været klar over, at Aktionen maatte omfatte saavel de Personer, der kunde ventes at ville deltage i aaben eller hemmelig Kamp mod det danske Demokrati, som mod de Mænd og Kvinder, hvis Optræden under Besættelsen har været saa forargelig, at deres frie Færd mellem os i Befrielsens Stund vilde friste til Selvtægt. Man har derfor fra Frihedsraadets Side fastsat Rammerne paa følgende Forsættelse Side 2, Spalte 1.

Quisling blev ikke befriet

Nazisterne drevet paa Flugt

Fra vor udsendte Medarbejder OSLO, TORS DAG AFTEN.

Frontkæmpernes Forsøg paa at befri Quisling Natten til Torsdag blev forhindret af Hjemmefrontens Styrker, der drev Nazisterne paa Flugt.

Hjemmefrontens Ledelse har forbudt enhver Omtale af Aktionen.

BONDE HENRIKSEN.
Eftertryk ikke tilladt.

13,000 norsk Krigspoliti er gaaet over Grænsen

Folke Bernadotte svensk Æresdoktor

STOCKHOLM, TORS DAG. RB. Det medicinske Fakultet ved Uppsala Universitet har besluttet at kære Grov Folke Bernadotte til medicinsk Æresdoktor den 31. Maj paa Grund af hans store Fortjenester i Humanitetens Tjeneste.

Jonas Lies dramatiske Kamp for Livet 8 Kilometer fra Oslo

Terboven og Politigeneralen Redicss sprænger sig selv i Luften paa Skaugum

Fra vor udsendte Medarbejder Einar Blæk

Bilag 11: 5 Aar

● Mange af de Anholdte bliver transporteret bort paa aabne Lastbiler hilst af Folks kraftige Tilraab. I enkelte Tilfælde, hvor de bliver ført bort til Fods, maa Frihedskæmperne værne de Anholdte mod den ophidsede Mængde, der ellers vil slaa og trampe dem ihjel. Det er ikke mindst Kvinderne blandt Publikum, der viser, at det Regnskab, der er at gøre op med Landsforræderne, er ud over alt, hvad vi her i Landet hidtil har kendt af Maadehold og Maalestok for Menneskeværd.

(416)

Bilag 12: Ekstra Bladet 22. maj 1945

Den Kæmpe Musik
Ekstra Bladet
 KØBENHAVN
 NORD - KYLLITETER og BETALINGS-
 BETINGELSER VIL FØLGE DEN
 ALMANAKKENS PRISER I PARAL, LIGNING, HUSLAN, BØDE, BØDE, FØDE, FØDE, BØDELLAN, AEROP, BILG, ØKODERAN
 VINHUSLAF TET 76 - CENTRAL

Folkeafstemning om Dødsstraffen

Politikerne ønsker ikke at tage Ansvaret
En Mulighed for at de Dødsdømte sendes til Grønland for der at afvente deres Skæbne

HELE Befolkningen venter med Utaalmodighed paa at erfare, hvad den nye Straffelov indeholder, men den lader stadig vente paa sig.
 Det maa sig, at det til Mogens kan foretage et foreløbigt forslag til loven, der i Løbet af Dagen vil blive forelagt paa de politiske Partiers Partikongresser i den indledende Døstid. Efter det maa man gaa ud fra at blive Lovforslaget først kan forelægges paa Rigsdagen den næste Dag, og saa vil vi erfare, vil Lovforslaget blive godkendt, som Lovforslaget det i Rigsdagen. Men paa Trods.

Folkeafstemning om Dødsstraf

Man kan, efter hvad vi erfarer, gaa ud fra, at Forslaget om Genindførelse af Dødsstraf skal til en Folkeafstemning, og denne skal finde Sted før eller eventuelt samtidig med det kommende Valg.

De Dødsdømte til Grønland

Men de Dødsdømte, der i den følgende Tid kan ventes afsat i stort Tal til Grønland, vil ikke blive ekskoveret med det samme. Man vil vente med Henrettelserne, til Folkeafstemningen er overstaaet, og man har læst et klart Billede af Folkets Stemning overfor Genindførelsen af Dødsstraf. I øvrigt skal Dødsstraffen, hvis Folket ønsker den, ekskoveres ved Skydning, saaledes som **ERSTRABLADET** allerede har behødet det.

NORGES KIRKE

HITLER VAR SPLITTERGAL

Hans Læge fortæller

Dødsstraf og Retsprincip

Sekretærens Foremand HRS Steglich-Petersen vil ikke protestere mod Dødsstraf

AFSPÆNDING OM TRIEST

Med de tyske Tropper udsat

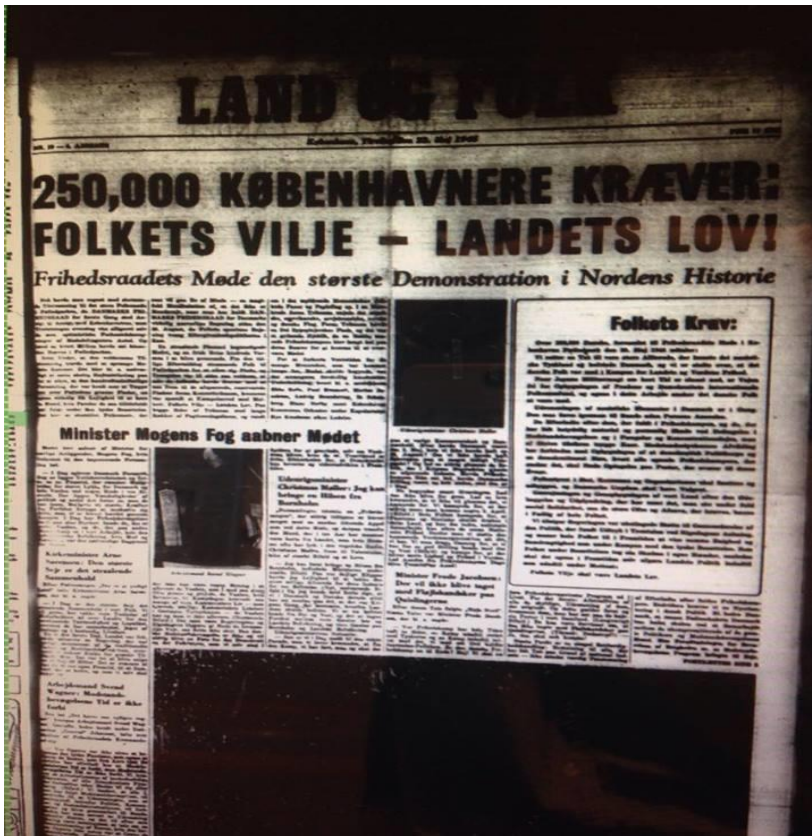
For Billedet er et Billede af Tropper paa de tyske Soldater, der er taget af de tyske Tropper i K. A. F. 1945.

R.A.F. ved den franske Skoles Ruin
Formiddagens gribende Højtidelighe

Flyvernes Ankomst til Skolen

SAMLET HJEMRE FRA BORNHOLM AF KØBENHAVN

Bilag 13: Land og Folk 22. maj 1945

**250,000 KØBENHAVNERE KRÆVER:
FOLKETS VILJE - LANDETS LOV!**
Frihedsrådets Møde den største Demonstration i Nordens Historie

Folkets Krav:
Den 22de Maj 1945 kræver 250.000 Københavneres Møde i den store Sal i Tivoli, som blev afholdt, at den danske Regering og Folket skal genoptage den danske Grundlov af 1849 og den danske Regering skal genoptage den danske Grundlov af 1849 og den danske Regering skal genoptage den danske Grundlov af 1849...

Minister Mogens Fog åbner Mødet
Minister Mogens Fog har åbnet mødet i den store Sal i Tivoli. Han har talte om den danske Grundlov af 1849 og den danske Regering skal genoptage den danske Grundlov af 1849...

Folkets Vilje skal være Landets Lov.

af Efterladte efter faldne Frihedskæmpere. Endvidere kræver vi en Nyorientering i dansk Politik. Et bedre Danmark, et rensat Fællesskabs Danmark kan bedst skabes ved et Samarbejde mellem de ukompromitterede af de gamle Politikere og Modstandsbevægelsen...

Bilag 14: Socialdemokraten 25. maj 1945

Social-Demokraten

FRIHED LIGHED BRODERKÆR

No. 143 København, Lørdag den 25. Maj 1945 74. Årg.

Dødsstraf eller Fængsel til Forræderne

Den nye Straffelov fremsat. — Den kender kun to Straffeformer: Dødsstraf eller Fængsel i mindst 4 Aar

Alle Forbrydere, der har begaaet deres Misgerninger i Ly af Tyskerne, kan dømmes efter denne Lov

Udstødt af Hær og Flaade

Byrådsmand vedtog i Gæst en Lov om Udstødelse af Hær og Flaade — I Aften udstødtes Løjtnant Sven Knud, der havde været med i den tyske 25. Stormdivision, og Major Erik Rasmussen, der havde været med i den tyske 1. Luftdivision, fra den danske Hær og Flaade.

35 Mord og Mordforsøg

Umensket Brandstiftelse 5 nye Nord

Krigsministeriet vil købe Nyboder Skole til Generalstabens

En Tanke, der har vakt rodsomt Røre i Fæmiljekredse og ventet afvist af Kommunen

Sømandenes Forhold

Disseforbud med tre M. i Dag

Somvendenes Forhold

Disseforbud med tre M. i Dag

Somvendenes Forhold

Disseforbud med tre M. i Dag

Trekantet Varehandel mellem U.S.A., Danmark og England

Mulighed for en trekantet Clearing, hvor Amerika betaler for vor Eksport til England

Tilbud om amerikansk Million-Kredit

MENS vor Import og Eksportmuligheder længe har været begrænset, kan det have en ganske særlig Interesse at konstatere en Udvalstelse af Clearing-agenter, som kan bringe Danmark over en række Valutavanskeligheder.

Forhåbentlig vil det være muligt at opnå en sådan Clearing-agent, som vil kunne betale for vor Eksport til England og betale for vor Import fra England.

Forhåbentlig vil det være muligt at opnå en sådan Clearing-agent, som vil kunne betale for vor Eksport til England og betale for vor Import fra England.

Justitsministeren foretog den 25. Maj 1945

Spærring af Bankkonti

Forskydninger om, at Regjeringen vil spærre alle bankkonti af tyske og tyske Trupperne.

Skolevæsenet afviser Tanken

Skolevæsenet afviser Tanken om at købe Nyboder Skole til Generalstabens.

Fotograf af Lene og Aina, 25. Maj 1945.

Dansk-russisk Samarbejde i venskabelig Aand paa Bornholm

Men Øen skal have hurtig Hjælp for at bøde paa Skaderne ved Bombardementer

Indtryk fra en Rejse Øen rundt

AF FLEMMING MADSEN

Bilag 15: Viborg Amts Social Demokrat 26. maj 1945

Viborg Amts Social-Demokrat

Lørdag den 26. Maj

Frihed - Lighed - Broderskab

1945. - Nr. 118.

Lovforslaget om Dødsstraf fremsat i Gaar.

Den nye Straffelov motiveres med den dybe Harme mod dem, som under den tyske Besættelse faldt deres Bånd og Folk i Ryggen.

Men det understreges, at Lovgivningsmagten i et demokratisk Samfund skal fastslaa, hvilke Handlinger, der er strafbare.

Foruden Dødsstraf kan idømmes Fængsel varierende fra fire Aar til Livsvarighed.

København (Privat).
Det endelig vedtagne Straffelovs Lovforslag om Dødsstraf fremsat i Gaar i Folketinget. Lovforslaget om Dødsstraf er fremsat i Folketinget den 24. Marts 1945. Lovforslaget om Dødsstraf er fremsat i Folketinget den 24. Marts 1945. Lovforslaget om Dødsstraf er fremsat i Folketinget den 24. Marts 1945.

De ved Lovgivningsmagten fremsatte Lovforslag om Dødsstraf er fremsat i Folketinget den 24. Marts 1945. Lovforslaget om Dødsstraf er fremsat i Folketinget den 24. Marts 1945. Lovforslaget om Dødsstraf er fremsat i Folketinget den 24. Marts 1945.

Nazisten vilde løbe sig fri for 8. Mill. Kr.!

Den 24. Marts 1945.
Den tyske Nazist leder Adolf Hitler har søgt at løbe sig fri for 8.000 millioner Kr. for sine handlinger under den tyske Besættelse.

Træder General Franco tilbage?

Det franske nationale, raadgivende Forsamlings Udenrigskomité ønsker fælles allieret Skridt mod den spanske Diktator.

Rædserne i de tyske Koncentrationslejre vises paa Film.

Tyskerne skal erindres om Gestapos Forbrydelser.

Udlandet

• * I GLIMT

OSLO. I Gaar Foreningerne i Oslo har holdt deres Generalforsamling. De har vedtaget en Resolution om den tyske Besættelse.

ATHEN. Den græske Regering har vedtaget en Resolution om den tyske Besættelse.

STOCKHOLM. Den svenske Regering har vedtaget en Resolution om den tyske Besættelse.

SAN FRANCISCO. Foreningen i San Francisco har vedtaget en Resolution om den tyske Besættelse.

PARIS. Den franske Regering har vedtaget en Resolution om den tyske Besættelse.

BRUXELLES. Den belgiske Regering har vedtaget en Resolution om den tyske Besættelse.

LONDON. Den britiske Regering har vedtaget en Resolution om den tyske Besættelse.

WASHINGTON. Den amerikanske Regering har vedtaget en Resolution om den tyske Besættelse.

MOSCOW. Den sovjetiske Regering har vedtaget en Resolution om den tyske Besættelse.

BERLIN. Den tyske Regering har vedtaget en Resolution om den tyske Besættelse.

Tokio atter angrebet af 500 Superfæstninger.

Angrebet varede 1 Time, og der nedkastedes 4000 Tons Bomber.

Washington, 26. Marts.
500 Superfæstninger angreb i Gaar atter Tokio, og over 4000 Tons Bomber blev nedkastet over Marneki, Furetsukawa, og andre områder i Tokyo.

Angrebet varede ca. 1 Time. Det var rettet mod alle de flyve- og sømilitære installationer i Tokyo.

Japans Luftværter med allierede Skibe.

Bibliotekaren, der krævede skærpet Pressezensur, i Forhør.

Kan ikke forstaa, hvordan hans Produkt var lavet i Gestapos Hovedkvarter.

Aarhus, 26. Marts.
Bibliotekareren i Aarhus, der krævede skærpet Pressezensur, er i Forhør. Han kan ikke forstaa, hvordan hans Produkt var lavet i Gestapos Hovedkvarter.

Den tyske Regering har vedtaget en Resolution om den tyske Besættelse.

Den tyske Regering har vedtaget en Resolution om den tyske Besættelse.

Den tyske Regering har vedtaget en Resolution om den tyske Besættelse.

Den tyske Regering har vedtaget en Resolution om den tyske Besættelse.

Lovens Indhold.

Handlingen i Tiden fra 5. April 1945 til Efteraaret 1946.

Mord og Selvmord.

En Kærlighedshistorie fra det Græske.

Den første mine. Den blev fundet i den tyske Bucht af den tyske U-Boat. Den blev fundet i den tyske Bucht af den tyske U-Boat.

Holland staar overfor Annektion af 10,000 Kv.-Mil tysk Omraade.

Den territoriale Kompensation skal give Plads for 1 1/2 Million Mennesker.

London, 26. Marts.
Holland staar overfor Annektion af 10,000 Kv.-Mil tysk Omraade. Den territoriale Kompensation skal give Plads for 1 1/2 Million Mennesker.

Den territoriale Kompensation skal give Plads for 1 1/2 Million Mennesker.

Semændenes og Sofyrbødernes Krav om 8 Timers Arbejdsdag.

Forhandlingerne i Gaar i Arbejdsgiverforeningen midlertidigt afsluttet.

København, 26. Marts.
Semændenes og Sofyrbødernes Krav om 8 Timers Arbejdsdag. Forhandlingerne i Gaar i Arbejdsgiverforeningen midlertidigt afsluttet.

30 Enmandstorpædoer fundet i Gaard ved Sæby.

Tyskernes hemmelige Vaaben som næppe har naaet at være i Brug for Krigens sluttede.

Sæby, 26. Marts.
30 Enmandstorpædoer fundet i Gaard ved Sæby. Tyskernes hemmelige Vaaben som næppe har naaet at være i Brug for Krigens sluttede.

Bilag 16: Ekstra Bladet 25. maj 1945

Loven, hvorefter Førrædere kan dømmes til Døden

Den nye Straffelov forelagt i Folketinget i Eftermiddag

JUSTITSMINISTER Beach-Jensen fremsatte i Dag i Folketinget sit længe ventede Straffelovsforslag. Forslaget Titled er: "Forslag til Lov om Tillæg til borgeftig Straffelov angaaende Førræderi og anden landkadelig Virksomhed".

I de følgende Bemærkninger begrænses Førræderi med, at den tidligere Lovgivning lægges fra sig tilsvarende som Følge af de særlige Forhold under Besættelsen. Der er opstillet et Særligt Straffelov, hvad Lovgiverne har, og hvad Folkets almindelige Retfølelse kræver, og man må se på, om man vil følge den særlige Retfølelse eller den særlige Lovgivning.

Den almindelige Retsbevidsthed skal følges

Justitsminister Beach-Jensen, der i Dag foretog sit forslag til Straffelov i Folketinget.

Efter Justitsministeriets Mening kan der ikke være Tvivl om, at man kan give den almindelige Retsbevidsthed Fortrængt, og at Principet om, at særlige Straffelove ikke må have tilbagevirkende Kraft, her forsviges.

Det har dog sigt, at de særlige Straffelove som Lovgiverne har, som har været efter den tidligere Lovgivning, og det er derfor, at man kan give den almindelige Retsbevidsthed Fortrængt, og at Principet om, at særlige Straffelove ikke må have tilbagevirkende Kraft, her forsviges.

Den nye Straffelov, som er forelagt i Folketinget, er den tidligere Lovgivning, og det er derfor, at man kan give den almindelige Retsbevidsthed Fortrængt, og at Principet om, at særlige Straffelove ikke må have tilbagevirkende Kraft, her forsviges.

Formuekonfiskation og Tab af „almen Tillid“

Formuekonfiskation og Tab af „almen Tillid“ er to af de mest alvorlige Straffelovsforslag, som er forelagt i Folketinget. De er opstillet som Følge af de særlige Forhold under Besættelsen, og man må se på, om man vil følge den særlige Retfølelse eller den særlige Lovgivning.

Jack Dempsey paa Okinawa

Jack Dempsey er den eneste amerikanske Kampvæbner, der har været i Japan. Han er nu i Okinawa, og han har været i Japan i mange måneder. Han er nu i Okinawa, og han har været i Japan i mange måneder.

STORE SKADER I TOKIO

TOKIO 24. Maj. (Dagbladet) - Det er blevet offentliggjort, at de amerikanske Bombefly har kastet omkring 1000 tons Brandbomber på Tokyo i Går, J.R.

STATSRAAD

Konrad har i Forsamlingen valgt K. Nielsen i Christian VIII's Palæ som Statsminister.

VÆBNING I STEDET FOR FRIMEDSKÆMPERNE PAA BORNHOLM

Den tidligere Lovgivning, som er forelagt i Folketinget, er den tidligere Lovgivning, og det er derfor, at man kan give den almindelige Retsbevidsthed Fortrængt, og at Principet om, at særlige Straffelove ikke må have tilbagevirkende Kraft, her forsviges.

TILSTAET MORDET PAA RED. CARL HENRIK CLEMMENSEN

Flemming Helweg-Larsen Forklaring i Dommerretten Bortførelsen — og Mordet paa Lundtoftevej

Den tidligere Lovgivning, som er forelagt i Folketinget, er den tidligere Lovgivning, og det er derfor, at man kan give den almindelige Retsbevidsthed Fortrængt, og at Principet om, at særlige Straffelove ikke må have tilbagevirkende Kraft, her forsviges.

BRØNDUM HAR I DAG TILSTAET FEM NYE MORD

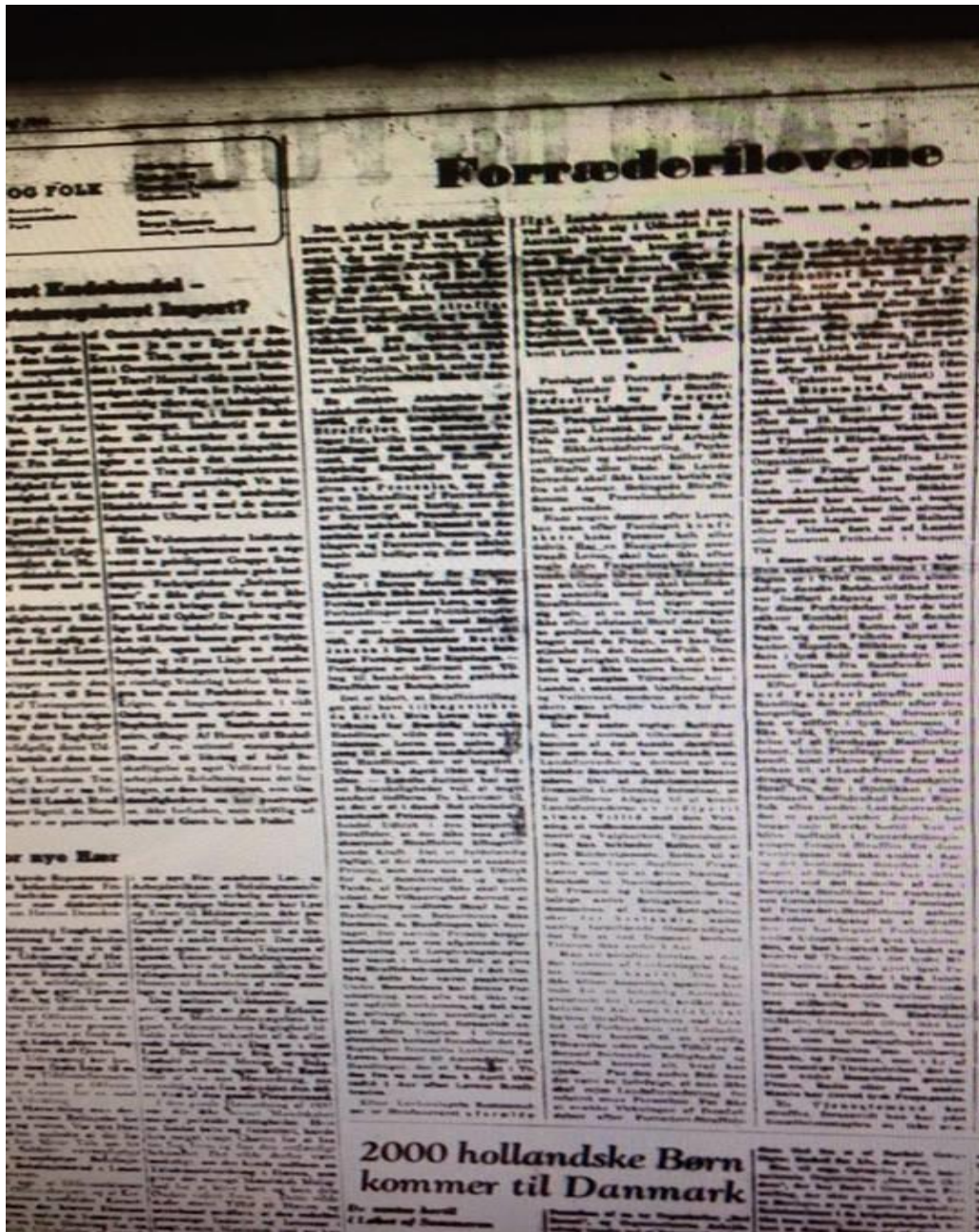
Brøndum har i Dag tilstaaet fem nye mord. Det er opstillet som Følge af de særlige Forhold under Besættelsen, og man må se på, om man vil følge den særlige Retfølelse eller den særlige Lovgivning.

Fire Danskere maatte lade Livet for en Tysker. Han og hans Bando har ialt ca. 100 Mord paa Samvittigheds

Fire danskere maatte lade livet for en tysker. Han og hans bando har ialt ca. 100 mord paa samvittigheds. Det er opstillet som Følge af de særlige Forhold under Besættelsen, og man må se på, om man vil følge den særlige Retfølelse eller den særlige Lovgivning.

Den tidligere Lovgivning, som er forelagt i Folketinget, er den tidligere Lovgivning, og det er derfor, at man kan give den almindelige Retsbevidsthed Fortrængt, og at Principet om, at særlige Straffelove ikke må have tilbagevirkende Kraft, her forsviges.

Bilag 17: Land og Folk 26. maj 1945

Bilag 20: Information 15. juni 1945

Bilag 20: Berlingske Tidende 25. maj 1945

I Dag kommer Forslaget om Dødsstraf

Længere Debat ved 1. Behandling i Morgen og Søndagsarbejde til Folketingsudvalget

Folketinget fremsatte Justitsminister Busch-Jensen i Dag Forslagene om Tillæg til Borgerlig Straffelov angaaende Forræderi og anden landsskadelig Virksomhed og om Tillæg til Lov om Rettens Pleje vedrørende Behandling af de Sager, der rejses i Henhold til Straffelovstillæget.

Behandlingen af disse Forslag vil i nogle Dage samle hele Offentlighedens Opmærksomhed. Det tør ventes, at Justitsministeren ved Forelæggelsen udførligt gør Rede for Forslagenes Bestemmelser og Motiver, og naar Forslagene derefter i Morgen kommer til 1. Behandling i Tinget, maa man gaa ud fra, at Partiernes Ordførere lige saa udførligt vil motivere Partiernes Standpunkter.

Der er ikke den fjerneste Tvivl om, at Forslagene vil gaa igennem, saaledes at Dødsstraffen og de andre strenge Straffe træder i Kraft overfor de meget grove Forbrydelser, som det her drejer sig om.

Men det kan ventes, at visse Enkeltheder vil blive gjort til Genstand for Kritik og Ønsker om Ændringer og Tydeliggørelser vist ikke mindst i Retsplejeloven. Der vil ved Debattens Afslutning

Værnemager-Sag

Fortsat fra Forsiden.

der har læst særlig Bemærkning af Rigsadvokaten til at tage sig af denne Sag, og som nu er rykket ind paa Politigården for at bistaa Kisepeolitikken med Opklaringen. Hansens har været fremstillet i et lukket Dommerkammer, med, hvor han blev fængslet for 4 Uger. Samtidig har han selv billigt, at Gaarden i Ullerød blev beslaglagt.

Betalte kun 20—30 Kr. Kvartalet i Skat

Hansen har flere Gange henledt Opmærksomheden paa sin Person, og Politiet har gerne villet have Forbindelse med ham, men dette er blevet forhindret af de tyske Myndigheder. Nu, da disse Forhindringer ikke eksisterer mere, vil Sagen blive rullet op. Hansen har, saa vidt man i Øjeblikket véd, under hele Besøttelsen handlet med Tyskerne, og paa et vist Tidspunkt overtog han Opsynet med Kantinerne, en Stilling, som han efter Politiets Opfattelse har misbrugt til storstilet Ovrerørelse af de gældende Krisebestemmelser, dels ved at sælge Varer til Tyskerne uden Tilladelse, dels ved ogsaa paa andre Maader at udnytte Situationen.

Selv siger han, at han har tjent 200.000 Kr. paa Virksomheden, men Politiet mener, at Beløbet er mange Gange større, og at det vil løbe op i Millioner. Dette forhindrer dog ikke, at man ved Ransagningen har fundet en Skattebillet, som viser, at Hansen betalte 20—30 Kr. pr. Kvartal i Skat!

Paa Gaarden i Ullerød, som er meget komfortabelt indrettet, modtog han ofte Besøg af højstaaende tyske Officerer, og Beboerne fortæller, at der da blev placeret stærkt bevæbnede Vagtposter udenfor. For nogle Maanedes siden — en Dag, Vagten ikke var udstationeret — indfandt sig 3 maskinpistolbevæbnede Mænd, som forlangte 50.000 Kr. Da han ingen Penge havde, gik de med et Gulvtæppe til 11.000 Kr. og en Temaskine til 6000 Kr.

Hvor er Pengene?

Husfeldt og Frisch ankommet til U.S.A.

NEW YORK, TORS DAG.

Professor Erik Husfeldt fra Københavns Universitet og Lederen af det danske Socialdemokratis Rigsdagsgruppe, Dr. Hartvig Frisch, ankom i Dag hertil med Flyvemaskine fra Foynes i Irland.

De udtalte, at de skulde repræsentere Danmark, hvis der kom Indbydelse til San Francisco-Konferencen. De skulde dog først til Washington for at møde Minister Henrik Kauffmann, som skal ledsage dem til San Francisco.

Associated Press.

Italiensk Tortur-Specialist fanget

ROM, TORS DAG.

En af Lederne for det hemmelige, fascistiske Parti, Peter Koch, der hører til de større Krigsforbrydere, er blevet arresteret i Florens.

Han er nu overført til Regina Coeli-Fængslet i Rom for at afvente Rettergangen for Højesteret i nær Fremtid. Koch anklages for at have været ansvarlig bl. a. for Tortur af Patriotler i et „Torturkammer“ paa Via Tasso i Rom.

Associated Press.

Dag, og alt, hvad han har tjent, er brugt, men heller ikke her tror man ham. Formodningen gaaer ud paa, at han har stukket store Pengebeløb til Side.

Clement.

Modbydelig Nazi-Type anholdt

Wilhelmstrasses Talsmand, Paul Schmidt

Fra vor udsendte Medarbejder FLENSBORG, TORS DAG AFTEN

ind i Fuschl, er slaaet af den vildt overdrevne Luksum, som stadig

Brøndum-Banden

Fortsat fra Forsiden.

Mordet paa Trælashandler Niels Hein i Odense den 20. Maj og en Mand paa Østerbrogade den 20. Oktober. Sidst nævntes Identitet er endnu ikke helt fastslaaet; efter Brøndums Mening skulde det dreje sig om en Pallitholmst, men det er i hvert Fald ikke rigtig.

Videre tilstod Brøndum, at han i November paa Hjørnet af Vestergade og Lars Bjørnstræde sammen med en Kammerat havde skudt to unge Mænd, cand. pharm. Damgaard og Assistent Stig Jensen. Det var et Clearing-Mord, fordi en tysk Soldat var blevet skudt paa Gaden. Brøndum havde faaet Ordre til, at der skulde skydes to unge Mennesker, og at han selv maatte vælge Ofrene ud. Derefter havde han og Kammeraten observeret, hvem der kom ud fra Restaurant „Heidelberg“, som var kendt for Samlingsstedet for illegale Personer, og her havde man saa faaet Øje paa Damgaard og Jensen, som man ikke kendte. Men dem skulde det alligevel være, og saa fulgte de efter listede op paa Siden af dem og trykkede en Revolver i Nakken paa dem.

Foruden Brøndum har man kun 3 af Bandens Medlemmer, men det er muligt, at de øvrige er døde. Flere er likvideret af Modstandsbevægelsen, medens andre er sendt til Fronten.

Tunnel fra Ar

Fortsat fra Forsiden.

For Næsen af Tyskerne

En fuldstændig tilfredsstillende Løsning af den ogsaa i teknisk Henseende vanskelige Opgravn var da opnaaet, og det store Arbejde var gennemført, naar kan uden Overdrivelse siges lige for Næsen af Tyskerne, som jo havde bestaaet sig selv Frederiksgade, og som, bortset fra en forbigaaende Mistanke om, at der indenfor Slotiets Mure var givet Plads for illegalt Arbejde, intet andet om, hvad der foresaek.

I Gaar fortalte Murermester Gulløv, hvordan det blev gjort.

— Det var, sagde Murermester Gulløv, en stor Glæde for mig, da Kaptajn Troels Branner henvendte sig til mig og viste mig den store Tullid at lade mine Folk udføre Arbejdet. Vi tog straks fat. Et udsøgt Mandskab, for en meget stor Del bestaaende af gamle Gardiere blandt mine egne Folk foruden min Formand, Niels Jensen, der er gammel Sergent i Artilleriet gik i Gang i Ridehusets Gulv gravede vi en Skakt paa tyve Kvadrater i aeka Motors Dybde og stogte straks paa den Vanskelighed, at man kom ned i gammel Havbund, hvor Vandet strømmede ind lige saa hurtigt, som der gravedes. Der maatte saa nedrammes en Spunsvæg, og Vandet maatte pumpes ud. Jeg har siden regnet ud, at vi har udpumpet omtrent lige saa meget Vand, som der er i Pebliossøen.

Da Skakten var færdig forsynedes dens Sider med Stigejern i begge Sider, saaledes at det var forholdsvis let at komme ned til det Sted, hvorfra Videreforingen af Tunnelen skulde ske.

Hva Højgaard & Schultz havde vi faaet støbt 23 store Rør af Jernbeton, og med Bistand af Ingenier Winkel, som mødte med et Kompressor-anlæg, pressedes Rørene itæmmen Jorden, medens den frigjorte Jord derefter bragtes ud p. Trillebør. Det var Rør paa 1,75 Meter, Længde og 1 Meter 45 i Højden, og det var lidt af en teknisk Præstation at faa trykket disse Rør gennem Jorden. Vi brugte hertil et Kompressor-anlæg paa 350 Hestkrafts Tryk.

Det var den eneste

Bilag 21: Information 8. oktober 1946

Frilandsbevægelsen og Folket

Ved det Nationalmøde i Folket... (text continues)

Lrs. Hjerminde's Redegørelse holder ikke Stik

Scenelectric har fem angikne Agenturer
Et Aik Brevpapir som Hjerminde ikke vil kendes ved

SCENELECTRIC LTD.
COSSOR OSCILLOGRAPH

Scenelectric har fem angikne Agenturer... (text continues)

Czecoslovakiet har snart smidt 2 Mill. Tyskere paa Porten

Czecoslovakiets vigtigste Nationalitets-Problem løst efter Udrenningen

PRAG, Tirsdag. Czecoslovakiet venter at være fuldstændig fri for Tyskere den 1. November. Med alle Sædeltatplassen til den Tid er der kun 2 millioner tyskere tilbage i landet.

Den tyske Bevægelse har dog allerede den allerede kendte... (text continues)

Indtil Udgangen af August er 548.000 Tyskere blevet overført til den amerikanske Zone i Bøhmen og 187.000 til den russiske. Ved Udgangen af Oktober anslås det at omkring 2 millioner tyskere vil være blevet udvist.

For et Næste i Bøhmen har Premierministeren erklæret, at 200.000 tyske Specialarbejdere indtil videre vil få Opholdstilladelse, selv om de kun er 2 millioner.

Information til Sydslesvig
Fru i Dag kommer... (text continues)

Eksekveret Dødsdom

Frants Erik Tøft

Frants Erik Tøft... (text continues)

Gustav Möller efter Per Albin?

Sagen menes at være afgjort

ATENS, Tirsdag. Det kan nu anses for sikkert, at Gustav Möller bliver Per Albin... (text continues)

Proteststrejke i Athen

Freds konference udfordrende Svar

ATHEN, Tirsdag. 200.000 mennesker i Athen... (text continues)

Kontorchef Worsaae fra Udenrigsministeriet for Tjenestemandretten

Medlem af Nazipartiet indtil 1942 og deltaget i Mindeappellen til Forum

Kontorchef i Udenrigsministeriet Carl Gustav Worsaae... (text continues)

Flyver styrtet ned, 20 omkommet

RAF-Maskine forulykket i det fjerne Østen

Bilag 22: Flemming Helweg-Larsen føres igennem Korsørs gader

Bilag 23: Berlingske Tidende 11. september 1945

Flemming Helweg-Larsen blev idømt Døds-Straf

Han afsteg i Rotten uforbeholden Tilståelse om Mordet på Redaktør Carl Henrik Clemmensen, som angav sig skyldig i Landoffenseren

Dramatisk Møde mellem den Drabte Navn og Morderen

DONNER Thiø Jensen med dommand afsteg i Gaar i Nordre Skifte til Dødsdom over den 34-årige tidligere SS-Gadde Ewald Flemming Helweg-Larsen, der her tilfældet af vare medskyldig i Mordet paa den københavnske Journalist, Redaktør Carl Henrik Clemmensen, som i Dagens efter den 26. August 1942 blev afstødt i sit Hjem af trykbalende Personer og senere tragisk fundet skudt paa Landoffenseren i Lyngby. Det er den tredje Dødsdom, som efter Rettsloven er afstødt i Danmark.

Dramatisk Møde i Retssalen

Rettsloven blev afstødt, og den 26. August 1942 blev afstødt i sit Hjem af trykbalende Personer og senere tragisk fundet skudt paa Landoffenseren i Lyngby. Det er den tredje Dødsdom, som efter Rettsloven er afstødt i Danmark.

Staal-Pengekabe

NORDISK STAAL

Den sidste repræres!

Det er Lystid igen

FRITZ CARSTENS

Dronning Laker HUMMER

Cotton Coat

Albin Bergström

Meddelelse!

D. B. Fischermann

Malier

Rob. Henriksen

NATURFOLK

ANN KRESTENSERS TANDTEKNIK

INGA BROWALLIUS

ENGANG SKAL DET LYSNE

Den sidste repræres!

Den sidste repræres!

Den sidste repræres!

Den sidste repræres!

Den sidste repræres!

Den sidste repræres!

Bilag 24: Socialdemokraten, Land og Folk og Viborg Stiftstidende 11. september 1945

Socialdemokraten
Dagbladet for den danske Arbejdsbevægelse
Dagbladet for den danske Arbejdsbevægelse
Dagbladet for den danske Arbejdsbevægelse

Quisling dømt til Døden
Dømmen var enstemmig
Domstolens dom var enstemmig, at det tog hoved 3 Timer at læse det op

Tredobling af Løn
Løn i 1945 er blevet tredoblet i forhold til løn i 1940. Dette skyldes bl.a. den store lønforhøjelse i 1945 og den store lønforhøjelse i 1946.

3. Dødsdom efter Befrielsen blev afsagt i Gaar
Lynfog fra 12. Oktober
Quisling vil blive henrettet ved Skyldning

Tre Skoler fri 2000 Tyskere i Frimurerlogen
Indsamlingen af Skolepengene

Sidste Sporvogn Klokken 23,30 fra 12. Oktober
Tilværelsen med Livetiden af

De irske flyvne Fagforeninger
Møder i Dublin

Intet afgjort om Tobakken
Fagforeningerne har ikke opnået noget resultat i deres forhandlinger med de tyske myndigheder om en forbud mod tobak.

Vil de Gaulle være Leder af Vesteuropas forenede Stater
De Gaulle har tilbudt at blive leder af de forenede stater i Vesteuropa.

Morderen Helweg Larsen kræves dømt til Døden
Larsen er blevet dømt til døden for mordet på Quisling.

Landforhøjning valtet over på
Trods Industris store Forsøg
Fortsættelse af Arbejdernes

30 pct. Lønforhøjning i USA
Lønforhøjningen i USA er på 30 pct.

De irske flyvne Fagforeninger
Møder i Dublin

Intet afgjort om Tobakken
Fagforeningerne har ikke opnået noget resultat i deres forhandlinger med de tyske myndigheder om en forbud mod tobak.

Vil de Gaulle være Leder af Vesteuropas forenede Stater
De Gaulle har tilbudt at blive leder af de forenede stater i Vesteuropa.

Morderen Helweg Larsen kræves dømt til Døden
Larsen er blevet dømt til døden for mordet på Quisling.

Viborg Stiftstidende
Dagbladet for den danske Arbejdsbevægelse
Dagbladet for den danske Arbejdsbevægelse
Dagbladet for den danske Arbejdsbevægelse

3. Værnemaarlov drøftes i Regeringen i Dag.
Tilbagekastningen af den 3. Værnemaarlov er blevet drøftet i Regeringen i dag.

Flomfog Helweg Larsen dømt til Døden.
Larsen er blevet dømt til døden for mordet på Quisling.

Den nye Hjemmeskyldforordning.
Den nye Hjemmeskyldforordning er blevet offentliggjort.

Halvdelen af Kerosin fra trer Kongens Udbrud.
Halvdelen af Kerosin fra trer Kongens Udbrud er blevet offentliggjort.

Handelsaftaler i betydeligt Omfang færdig om et Par Maaned.
Handelsaftaler i betydeligt Omfang færdig om et Par Maaned.

Stalingrad genopbygges.
Stalingrad genopbygges.

Ophæves.
Ophæves.

De hjemkaldes.
De hjemkaldes.

De Brødre drabi af Haandgranat.
De Brødre drabi af Haandgranat.

Coner Larsen Formid
Coner Larsen Formid

Bilag 25: Land og Folk 5. januar 1946

LAND OG FOLK

Folkets Tidning - Lovens Tidning

København, Lørdag den 5. Januar 1946

Pris 16 Øre

Arbejdet standset i Kødbyen i Morges

Torvedirektorets manglende Forhandlingsvilje standser Hovedstadens Forsyning med Kød og Fisk

Et Forsøg fra Torvedirektorets Side paa at spare et Bælt paa et helt Hundrede Kroner om Ugen i Læs fraværelse i Morges og Standning af Arbejdet i Kødbyens store Hænder og Kødby, og de fra Direktorets Side ikke blev gjort noget Forsøg paa omgærdede af den økonomiske standset, har Arbejdet i Kødbyen i Dag praktisk helt været standset, hvilket selvfølgelig har kostet meget af markedet i Slagterforretningerne, hvor Hundrede og Hundrede paa Lørdagstid.

Skal være, menet om det er Arbejdet

Arbejdet i Kødbyen er standset i Morges og i Dag. Det skyldes manglende Forhandlingsvilje fra Torvedirektorets Side. Det er et stort Skuffelse for Hovedstadens Forsyning med Kød og Fisk. Det er et stort Skuffelse for Hovedstadens Forsyning med Kød og Fisk. Det er et stort Skuffelse for Hovedstadens Forsyning med Kød og Fisk.

Black Attack

Black Attack er et stort Skuffelse for Hovedstadens Forsyning med Kød og Fisk. Det er et stort Skuffelse for Hovedstadens Forsyning med Kød og Fisk. Det er et stort Skuffelse for Hovedstadens Forsyning med Kød og Fisk.

Arbejdernes blev paa deres Part

Arbejdernes blev paa deres Part. Det er et stort Skuffelse for Hovedstadens Forsyning med Kød og Fisk. Det er et stort Skuffelse for Hovedstadens Forsyning med Kød og Fisk.

Knud Helweg-Larsen henrettet

Knud Helweg-Larsen henrettet. Det er et stort Skuffelse for Hovedstadens Forsyning med Kød og Fisk. Det er et stort Skuffelse for Hovedstadens Forsyning med Kød og Fisk.

Arbejdernes blev paa deres Part

Arbejdernes blev paa deres Part. Det er et stort Skuffelse for Hovedstadens Forsyning med Kød og Fisk. Det er et stort Skuffelse for Hovedstadens Forsyning med Kød og Fisk.

Black Attack

Black Attack er et stort Skuffelse for Hovedstadens Forsyning med Kød og Fisk. Det er et stort Skuffelse for Hovedstadens Forsyning med Kød og Fisk.

Arbejdernes blev paa deres Part

Arbejdernes blev paa deres Part. Det er et stort Skuffelse for Hovedstadens Forsyning med Kød og Fisk. Det er et stort Skuffelse for Hovedstadens Forsyning med Kød og Fisk.

Knud Helweg-Larsen henrettet

Knud Helweg-Larsen henrettet. Det er et stort Skuffelse for Hovedstadens Forsyning med Kød og Fisk. Det er et stort Skuffelse for Hovedstadens Forsyning med Kød og Fisk.

Billedet blev taget af Arbejdernes Tidendes fotograf.

Tyskerne trykkede falske engelske Pengesedler for fire Millarder Kroner

De fleste penge er under kontrol, men der er stadig store mængder i Omløb

LONDON (Dag. Fra vor Korrespondent). Det synes at være en stor mængde falske engelske pengesedler, som tyskerne har trykket for fire milliarder kroner. De fleste penge er under kontrol, men der er stadig store mængder i omløb. Det er et stort Skuffelse for Hovedstadens Forsyning med Kød og Fisk.

Modetandsbevægelsens Gæld til England er betalt

LONDON (Dag. Fra vor Korrespondent). Det britiske Modetandsbevægelses Gæld til England er betalt. Det er et stort Skuffelse for Hovedstadens Forsyning med Kød og Fisk.

Jugoslavien vil protestere mod Horthy's Løstidelse

BUDAPEST (Dag. Fra H. fra Havn). Det synes at være en stor mængde falske engelske pengesedler, som tyskerne har trykket for fire milliarder kroner. Det er et stort Skuffelse for Hovedstadens Forsyning med Kød og Fisk.

Over 3000 hollandske Marinesoldater til Batavia

LONDON (Dag. Fra vor Korrespondent). Over 3000 hollandske Marinesoldater er sendt til Batavia. Det er et stort Skuffelse for Hovedstadens Forsyning med Kød og Fisk.

Jurister og Menigmand afviser Kravet om at Frikorps Danmark-Folk fritages for at blive straffet

En Række Udtaalelse i Anledning af de 101 Juristers Henvendelse til Regering og Rigsdag

4 Jurister, Professorerne Povl Andersen og Erik Lindgreen, henvendte sig til Regering og Rigsdag. De afviser kravet om at Frikorps Danmark-Folk fritages for at blive straffet. Det er et stort Skuffelse for Hovedstadens Forsyning med Kød og Fisk.

En flyvende Karriere

En flyvende Karriere. Det er et stort Skuffelse for Hovedstadens Forsyning med Kød og Fisk.

Hvad Menigmand mener

Hvad Menigmand mener. Det er et stort Skuffelse for Hovedstadens Forsyning med Kød og Fisk.

Billedet blev taget af Arbejdernes Tidendes fotograf.

Bilag 26: Berlingske Tidende og Socialdemokraten 5. juli 1945

Berlingske Tidende
Første Døds-Dom afsagt i Byretten i Gaar
Journalistev Torben William Wulff dømt til „Straf paa Livet“ for at have angivet sin Kammerat, som blev myrdet.
R. R. R. stander nu baget af Haandværk
Vi genoptager nu Arbejdet, udtaler Tillidsmændene
Regeringens Sv Arbejdernes s Demonstration
Kong Gustaf paa Besøg i København
25,000 Mennesker til den 25. Rebildfest
Modet i Berlin

Social-Demokraten
Demonstrationen i Gaar
20-30,000 Arbejdere i hovedstaden deltog i Arbejds- og Socialistiske Højskole-Kommunistiske Taler, hylset med af Forsamlingen
Arbejdet bliver genoptaget i Dag
Hedtoft-Hansens Svar
25,000 Mennesker til den 25. Rebildfest
Første Dødsdom
Stikkeren Torben Wulff blev dømt til Døden
Førløber for Værnemagertøven
Donnens appelleres antagelig til Landsretten
Modet i Berlin

Viborg Stiftstidende
Nr. 152. Torsdag den 5. Juli 1945. 173. Aarg.
Den første Dødsdom
Norge
Bil beskudt af Frihedskæmpere - en Dame dræbt
Valgi England i Dag
Den 25. Rebildfest
Rigsdagens Moder

Bilag 27: Information 22. januar 1948

En Gæst fra Sovjet

DAMASKUS af en Tjekoslovakisk gæst fra Sovjetland. Den 18. januar 1948, skrev Sovjetland om den sovjetiske gæst fra Sovjetland, som var kommet til Danmark for at besøge den danske regering og den danske befolkning. Gæsten var en af de mange, som kommer til Danmark for at besøge den danske regering og den danske befolkning.

SØVTE Skibet blev det nye og moderne Skibet. Skibet blev bygget af den danske Skibsbyggeri og det blev bygget af den danske Skibsbyggeri. Skibet blev bygget af den danske Skibsbyggeri og det blev bygget af den danske Skibsbyggeri.

DET vil i fremtiden bli' Guld alvener af de mange søvante Lande. Landet blev det nye Land og det blev det nye Land. Landet blev det nye Land og det blev det nye Land.

London for mere Jern

Perhandlingssituationen på det jernmarked i London. Det blev det nye jernmarked i London og det blev det nye jernmarked i London.

DET er en uoverskuelig og alvorlig Situation, der er opstået i Danmark. Det er en uoverskuelig og alvorlig Situation, der er opstået i Danmark.

DANMARK og de 12 andre Marshall-Lande skal selv betale 40 pct. af USA-Hjælpen. Nyt amerikansk Forslag, der vil koste os 65 Millioner Dollars.

54 Procent for Fred i Jernet

Stillet i større Udstrækning end tidligere. Det blev det nye jernmarked i London og det blev det nye jernmarked i London.

DET er en uoverskuelig og alvorlig Situation, der er opstået i Danmark. Det er en uoverskuelig og alvorlig Situation, der er opstået i Danmark.

DANMARK og de 12 andre Marshall-Lande skal selv betale 40 pct. af USA-Hjælpen. Nyt amerikansk Forslag, der vil koste os 65 Millioner Dollars.

Det endelige Stemmestål

DET er en uoverskuelig og alvorlig Situation, der er opstået i Danmark. Det er en uoverskuelig og alvorlig Situation, der er opstået i Danmark.

DANMARK og de 12 andre Marshall-Lande skal selv betale 40 pct. af USA-Hjælpen. Nyt amerikansk Forslag, der vil koste os 65 Millioner Dollars.

DANMARK og de 12 andre Marshall-Lande skal selv betale 40 pct. af USA-Hjælpen. Nyt amerikansk Forslag, der vil koste os 65 Millioner Dollars.

Toldunion- Ekspert i København

Kun 116 Betjente om Natten paa Københavns Gader
Politiet kan ikke magte Politifjenden efter Afskedigelsen af Reservebetjentene

Indskrænkning taales ikke

Kun 116 Betjente om Natten paa Københavns Gader

Arboe-Rasmussens ene Morder blev benaadet
Den anden henrettet i Nat

Frisch akcepterer Mægling-Aktion

Laval udgiver Forsvarsskrift

Frisch akcepterer Mægling-Aktion

Gandhi: — Vær naadige mod Attentatmanden

Bilag 28: Berlingske Tidende den 4. maj 1948, 16. marts 1949, 18. oktober 1949 og Information 17. oktober 1947

Ib Birkedal-Hansen simulerer Hukommelsestab

Sagen mod den sidste store Terror-Gruppe begynde i Gaar og vil være til ende paa Sommeren

Den sidste i Rækken af Besættelsestidens Terrorbender rodede Ib Birkedal-Hansen og hans Folk i Gaar et fjerdedes Sog til Domforhandling i Byretten hos Dommer Karen Johnson med Dommerne Sørensen og Hofmødt 219 Forhold, vil blive meget langvarig, og der er foreløbig beregnet tre ugentlige Retsmøder indtil Midten af Juli.

Det er Ib Birkedal-Hansen, der skal bringes til Dom i Sagen, Af disse kommer de 4 Mand til Dødsstraf, nemlig Ib Birkedal-Hansen, den tidligere Hans Frøde Hansen, den tidligere Tage Kristian Jensen, den tidligere Erik Rasmussen, den tidligere John Kjelstrup, den tidligere Hans Henrik Jensen, den tidligere Hans Frøde Hansen, den tidligere Tage Kristian Jensen, den tidligere Erik Rasmussen, den tidligere John Kjelstrup, den tidligere Hans Henrik Jensen.

Den tidligere Ib Birkedal-Hansen, den tidligere Hans Frøde Hansen, den tidligere Tage Kristian Jensen, den tidligere Erik Rasmussen, den tidligere John Kjelstrup, den tidligere Hans Henrik Jensen.

Den tidligere Ib Birkedal-Hansen, den tidligere Hans Frøde Hansen, den tidligere Tage Kristian Jensen, den tidligere Erik Rasmussen, den tidligere John Kjelstrup, den tidligere Hans Henrik Jensen.

Den tidligere Ib Birkedal-Hansen, den tidligere Hans Frøde Hansen, den tidligere Tage Kristian Jensen, den tidligere Erik Rasmussen, den tidligere John Kjelstrup, den tidligere Hans Henrik Jensen.

er med 50 Mill. ftig Brand i Nat

Udrykning til Nørre Hospital

København Plejehjem, der i Tilsynet til Nørre og 1 Rysgede, opstod ved Ilden en Brand, som med betydelig kraftigere end antaget.

Den opstod i Bygnings overbygning. Nogle Patienter havde taget med sig tøj i Rygtaget og heraf kom ilden. Tilfældet kom Lægen der nu er skulpteret foretager fra et Konventionen af Forsvarsloven, Landmilitærskolen, Hænderbroskø og Vokoleret i Hvervetag.

Den tidligere Ib Birkedal-Hansen, den tidligere Hans Frøde Hansen, den tidligere Tage Kristian Jensen, den tidligere Erik Rasmussen, den tidligere John Kjelstrup, den tidligere Hans Henrik Jensen.

Ib Birkedal Hansen i Spændetrøje som sindssyg

Det er nu tiltrulst, hvorvidt han kan henrettes

Fra vor Korrespondent.

ODESE, TIRSDAG AFTEN

Som bekendt begynde Ib Birkedal Hansen, straks efter at han den 8 April 1947 blev fanget i Tyskland og ført til Danmark, at simulere sindssyg. I Retsmødene ved Underretten gennemførte han konsekvent denne Rolle, men senere maatte han erkende at have simuleret. Nu har Lægerne midlertid erklæret, at Ib Birkedal Hansen virkelig er blevet sindssyg og ved Landrettens Møde i Odense i Dag, hvor der indledes en omfattende Vidneførelse i Birkedal Hansen Sagen, oplyste hans Forsvarer, Landretssagfører Viggo Olsen, København, at den berøgede Skorførbyrder i de sidste tre-fire Maanedes har ligget i Spændetrøje i Sikkerhedsfælde. Det er nu et Spørgsmål, om Birkedal Hansen nogen Sinds vil kunne henrettes, i sit Fald skal han først behandles for sin Sindssygdom, og i sin Fald vil det muligvis blive nødvendigt til sin Tid at genoplage den omfattende Sag.

Han anførte der, at han ved Datters Ejendomsbureau havde hende og sin Svigerson at arbejde sammen med 1000 Kr. samt betale Renten af sin Søn, som Studielån, Landskabsarbejdet, Begrundelsen var dog ikke erklærende sig om de Indtægter fra den tidligere Erik Rasmussen, den tidligere John Kjelstrup, den tidligere Hans Henrik Jensen.

København optag Laan paa 45 Mill

Offentlig Tegning i Morgen og de følgende Heerlige til Kurs 99 1/2 - Effektivitet 2,45 pct.

København Magistrat vedtog i Gaar et optage et Laan paa 45 Mill. Kr. i et efterfølgende ekstraordinært Møde af Børgerrepræsentationens (17. Marts) denne Beslutning.

Tilføjet som Laanet der nu er skulpteret foretager fra et Konventionen af Forsvarsloven, Landmilitærskolen, Hænderbroskø og Vokoleret i Hvervetag.

Ib Birkedal Hansen simulerer sindssyg

Omsider for Landsretten med Krav om Dødsstraf

Dødsstraf-Sagen mod Ib Birkedal Hansen blev i sin Tid udskilt, da Landsretten behandlede Sagen mod den Terrorgruppe, han ledede. Aarsagen hertil var, at Birkedal Hansen opførte sig, som var han sindssyg, men Retslægeraadet har nu erklæret, at han simulerer, og Sagen vil herefter komme til Behandling den 8. December.

Beslutningen blev taget i Gaar i et Retsmøde i Landsrettens 10. Afdeling, hvor Anklagemyndigheden fremlagde en Erklæring fra Retslægeraadet, som udtaler, at Birkedal Hansen befinder sig i en hysterisk simulerende Tilstand med overvejende simulerende Elementer. Han ma antages med Forbehold at kunne følge Retsforhandlinger, men vil meget muligt og Grund af sine Tilbøiligheder hindre en normal Førelse af disse.

Sagen vil formentlig komme til at drøbes sig over 3 Retsmøder.

Direktøren og Doktoren og handleren Da Skatteyder maatte Slægtning fore

Her er 'Slate Nytt' 3000 Afgørelser, som lange Tegnelse med

Han anførte der, at han ved Datters Ejendomsbureau havde hende og sin Svigerson at arbejde sammen med 1000 Kr. samt betale Renten af sin Søn, som Studielån, Landskabsarbejdet, Begrundelsen var dog ikke erklærende sig om de Indtægter fra den tidligere Erik Rasmussen, den tidligere John Kjelstrup, den tidligere Hans Henrik Jensen.

Ib Birkedal Hansen simulerer sindssyg

Omsider for Landsretten med Krav om Dødsstraf

Dødsstraf-Sagen mod Ib Birkedal Hansen blev i sin Tid udskilt, da Landsretten behandlede Sagen mod den Terrorgruppe, han ledede. Aarsagen hertil var, at Birkedal Hansen opførte sig, som var han sindssyg, men Retslægeraadet har nu erklæret, at han simulerer, og Sagen vil herefter komme til Behandling den 8. December.

Beslutningen blev taget i Gaar i et Retsmøde i Landsrettens 10. Afdeling, hvor Anklagemyndigheden fremlagde en Erklæring fra Retslægeraadet, som udtaler, at Birkedal Hansen befinder sig i en hysterisk simulerende Tilstand med overvejende simulerende Elementer. Han ma antages med Forbehold at kunne følge Retsforhandlinger, men vil meget muligt og Grund af sine Tilbøiligheder hindre en normal Førelse af disse.

Sagen vil formentlig komme til at drøbes sig over 3 Retsmøder.

Information

Den fejthorte sandhed

Sagen mod Birkedal Hansen gennemføres

USA-senatorer studerer dansk boligbyggeri

Mindre toldbeskyttelse for tekstil-industrien

Politiets uro om Aktuelt kvater

Krise i Amerika til december, hvis ikke staaletreiken afblæses

Venstrefolk søm vil gæspetille

Hvem Dansk Smiting vil optille

Professor Albert Olsen dod

Dansk genandtro skyder sig i Mexico City

Miljøens overføres idag til hospital

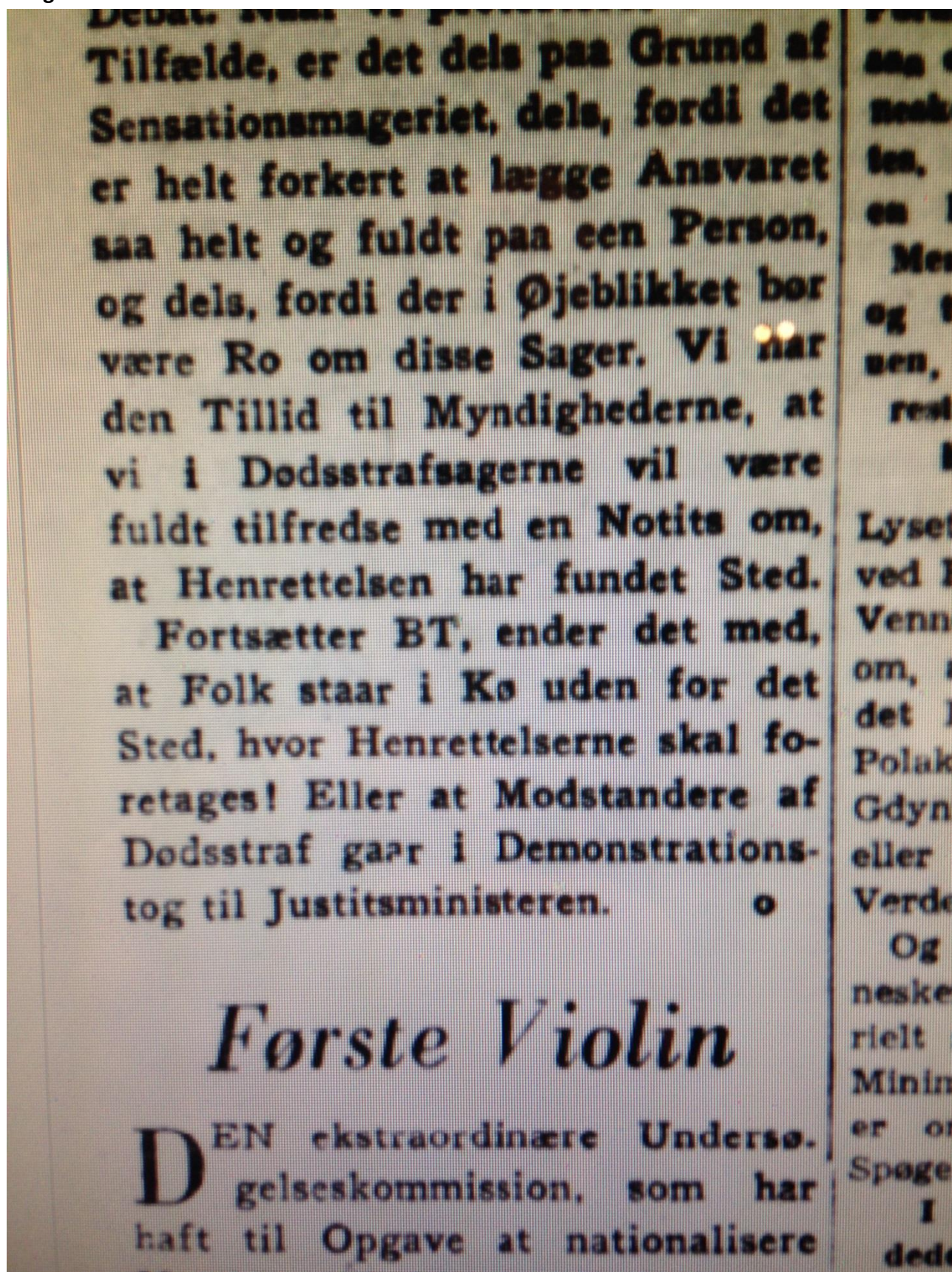
KOMPENSATIONENS

Guver

GEORG HENRIK

Information 17. oktober 1947

Bilag 29: Information 29. december 1945

Bilag 30: Berlingske Tidende 30. januar 1950

e øn- er det r i en har oprø- egne ingen lsstil- yderi- n Ka- lbage. fælde et, og dning Tilfæl- de Ti- kom- grund. 1945 t Fol- af for e For- eller derne. ingen.	netop for de groveste Tilfældes Vedkommende fraveg den Linie, som hidtil har været fulgt. Det er ikke Hævnfølelse eller Mindelser fra ældre Tiders mindre humanistiske Tankegang, der bestemmer Befolkningens Opfattelse af, at den engang valgte Linie i Retsopgøret skal føres til Ende. Det er først og fremmest en Følelse af, at Retfærdigheden kun sker Fyldest, naar Straffen er ligelig for alle Skyldige. Men dernæst er det ogsaa Hensynet til Fremtiden. Skulde en Situation som den, Landet stod i under Besættelsen, atter indtræde, vil det Retsopgør, der nu finder Sted, sikkert vise sine forebyggende Virkninger. Det er ogsaa Grunden til, at Folketingsudvalget ønsker tilvejebragt saadanne Straffebestemmelser, at det paa Forhaand er klart for enhver, hvad der paa disse Omraader er Lov og Ret.	ligstue af have len Ko Eksp rerne, ne var salen de med som Sik jeg ans og uom ge for, rater og de opst holdsvis Det er Rygter sagt om bryde S indbefat faa beki de fun skjult i I alle ikke at paa vor skete tit lede og striktion uigengiv Værter i hed vild
--	---	--

Bilag 33: Politiken 6. januar 1954

I Huset var Jensen. Jensen, medlemmer High Jensen, som kom i vognen, de var borte og et øjeblik efter var der et i klubbegridet. Vognen var totalt væk, for bemandningen havde stukket. Den blev 22:30 og var gammel.

rikt en redaktion, hvor det som (delvis) hed at han var en spjældt drang havde grævet lig fører, som efter statskommissionens drøftelse fortjente højde ikke mere smalle belagte under debat. med.

grænse af viden om i løbet af den 200 års dag stieret og skærsigt til stiering af forsiknings- og ytringsfriheden. Denne kampagne blev påbegyndt i 1950, med den nuværende præsident Eisenhower var universitetets rektor, og den skal være meget

løjte.

Dewey

Staten New Yorks guvernør Thomas Dewey, nuværende demokratiske i senatet udenrigsministeriet med. In der forbindelse er det i forbindelse af »McCarthy« — Vi ser os selv i de skaber kampen med tre skaber for friheden, sagde i den forbindelse er den kære alle demokratisk stemmer, og den er den eneste og i den forbindelse, der har påtaget sig for at lindre frygt for at se friheden mistet, og den tredje fase er fra den side, som har de grupper. Der er stadig store ligheder for at bevare hendes færdigheder. Det skal være i gennemført.

HVAD DE SIGER OG SKRIVER

Stop benaadningerne!

Jeg finder, at man allerede er gået for vidt med disse benaadninger, og at Justitsministeren nu bør sætte sig ind i de yderligere benaadninger, som han får. Justitsministeren Elmqvist til »Berlingske Tidende« idag. Elmqvist siger videre:

— Hvad de disse benaadninger angår, finder jeg, at det er vigtigt at huske på, at det er meget vanskeligt at sætte dem efter dem, og at man ikke bør gøre det. Man bør gøre det med en vis forsigtighed og ikke gøre det for hurtigt. Man bør gøre det med en vis forsigtighed og ikke gøre det for hurtigt. Man bør gøre det med en vis forsigtighed og ikke gøre det for hurtigt.

Elmqvist

den almindelige vande retssikkerhed for befolkningen. De forklarer, der har et tale som har været de forklarer af alle beklagelser. De har nok et tidspunkt, da landet var meget af fremmede indvandrere, håndværk og handel som det gjorde deres beklagelser, angik det er drømt dem med helt blod uden sandsynlighed og uden betingelser. Nogle af dem er drømt dem med helt blod uden sandsynlighed og uden betingelser. Nogle af dem er drømt dem med helt blod uden sandsynlighed og uden betingelser.

Man finder, at disse benaadninger ikke længere har nogen mening, og at man derfor bør sætte sig ind i de yderligere benaadninger, som han får. Man bør gøre det med en vis forsigtighed og ikke gøre det for hurtigt.

Man finder, at disse benaadninger ikke længere har nogen mening, og at man derfor bør sætte sig ind i de yderligere benaadninger, som han får. Man bør gøre det med en vis forsigtighed og ikke gøre det for hurtigt.

Man finder, at disse benaadninger ikke længere har nogen mening, og at man derfor bør sætte sig ind i de yderligere benaadninger, som han får. Man bør gøre det med en vis forsigtighed og ikke gøre det for hurtigt.

Man finder, at disse benaadninger ikke længere har nogen mening, og at man derfor bør sætte sig ind i de yderligere benaadninger, som han får. Man bør gøre det med en vis forsigtighed og ikke gøre det for hurtigt.

Man finder, at disse benaadninger ikke længere har nogen mening, og at man derfor bør sætte sig ind i de yderligere benaadninger, som han får. Man bør gøre det med en vis forsigtighed og ikke gøre det for hurtigt.

Man finder, at disse benaadninger ikke længere har nogen mening, og at man derfor bør sætte sig ind i de yderligere benaadninger, som han får. Man bør gøre det med en vis forsigtighed og ikke gøre det for hurtigt.

Man finder, at disse benaadninger ikke længere har nogen mening, og at man derfor bør sætte sig ind i de yderligere benaadninger, som han får. Man bør gøre det med en vis forsigtighed og ikke gøre det for hurtigt.

Man finder, at disse benaadninger ikke længere har nogen mening, og at man derfor bør sætte sig ind i de yderligere benaadninger, som han får. Man bør gøre det med en vis forsigtighed og ikke gøre det for hurtigt.

Man finder, at disse benaadninger ikke længere har nogen mening, og at man derfor bør sætte sig ind i de yderligere benaadninger, som han får. Man bør gøre det med en vis forsigtighed og ikke gøre det for hurtigt.

Man finder, at disse benaadninger ikke længere har nogen mening, og at man derfor bør sætte sig ind i de yderligere benaadninger, som han får. Man bør gøre det med en vis forsigtighed og ikke gøre det for hurtigt.

Man finder, at disse benaadninger ikke længere har nogen mening, og at man derfor bør sætte sig ind i de yderligere benaadninger, som han får. Man bør gøre det med en vis forsigtighed og ikke gøre det for hurtigt.

Man finder, at disse benaadninger ikke længere har nogen mening, og at man derfor bør sætte sig ind i de yderligere benaadninger, som han får. Man bør gøre det med en vis forsigtighed og ikke gøre det for hurtigt.

Man finder, at disse benaadninger ikke længere har nogen mening, og at man derfor bør sætte sig ind i de yderligere benaadninger, som han får. Man bør gøre det med en vis forsigtighed og ikke gøre det for hurtigt.

Man finder, at disse benaadninger ikke længere har nogen mening, og at man derfor bør sætte sig ind i de yderligere benaadninger, som han får. Man bør gøre det med en vis forsigtighed og ikke gøre det for hurtigt.

Natten mellem 9

tages den nye ful

Centralnavnet KAS erstattes af cifre

Eksempel:
Telefonnummer for modtageren K
Telefonnummer efter ændringen
Nummeret indføres som for Centralnavnet KAS.
Eksempelnummer, som er optaget i forbindelse med nye skema og det nye

KJØBENHAVNS TE

Bilag 33: Politiken 16. januar 1954

Bilag 34: Berlingske Tidende 15. januar 1954

Krav om ændret Benaadningspraksis

Det har aldrig været Meninges med Afsættet af et eller andet navn.

Det er den sidste af en række artikler, som i disse dage offentliggøres i Berlingske Tidende om den benaadningspraksis, som har været gældende i Danmark siden 1814.

Bridg-Verdensmesterskabet: Amerikanerne vandt en klar Sejr i Monte Carlo: 349-300

En stor triumf for amerikanerne i Monte Carlo. De vandt verdensmesterskabet i bridge med et klart forspring over de europæiske hold.

Den amerikanske holdleder, den berømte bridge-spiller, fortæller om den glade og triumferende sejr.

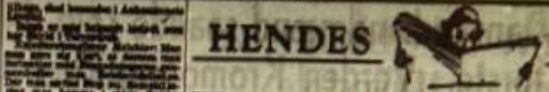
Den amerikanske holdleder, den berømte bridge-spiller, fortæller om den glade og triumferende sejr.

Den amerikanske holdleder, den berømte bridge-spiller, fortæller om den glade og triumferende sejr.

Den amerikanske holdleder, den berømte bridge-spiller, fortæller om den glade og triumferende sejr.

Den amerikanske holdleder, den berømte bridge-spiller, fortæller om den glade og triumferende sejr.

HENDES VERDEN

Høje og lave - tykke og tynde

Køber du nyt tøj? Så skal du være opmærksom på, at det skal passe dig både i højde og i tykkelse.

De fleste kvinder har svært ved at finde tøj, der passer perfekt til deres kropstyp.

Frysning af Hyben

Hyben kan gemmes i lang tid ved at fryse dem. Således kan du nyde dem om vinteren.

Problem under Løsning

En række problemer er under løsningsproces i den offentlige sektor.

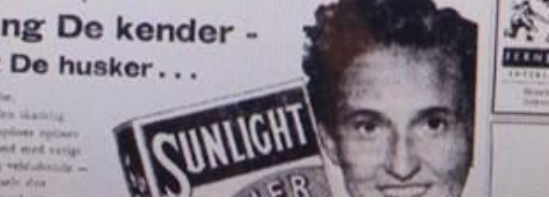
De offentlige myndigheder arbejder på at løse disse problemer hurtigst muligt.

Der er håb om, at disse problemer vil blive løst inden længe.

UDSALG i Dag Fredag Kl. 9

Se vore Vinduer
1000 STK. SOMMERKJOLER 1985
500 STK. SOMMERKJOLER 48.00
52.00

Aldrig før Sommerkjoler saa billigt
DAMEFRAKKER 78.00
Rørkeor BERNAD MAGASIN

En pakning De kender - en kvalitet De husker...
Sunlight spises er en særlig, som i bemaadningen og den glade og triumferende sejr.

Naar Børn

Det er vigtigt at tage hensyn til børns behov og ønsker.

Den nye vinterjakke er både stilfuld og praktisk.

118.-
Den nye vinterjakke er både stilfuld og praktisk.

DAMBOVORTEN - S. SAL
Magasin

BERNER OBERLAND
14.000
Fra December til Februar
Sport - Rekreation - Internationalt Skidcenter

Adelboden 1400 m - for voksne
Arr. af Vintercenter
Vintersport-bladet

BERNEBILDERNE I JUNGFEAU DISTRICT
LITOGRAFIER
BERNEBILDERNE
Schweizerische Eidgenossenschaft
Kanton Bern
Bernstrasse 10
3005 Bern
Telefon 031 27 11 11

Det er vigtigt at tage hensyn til børns behov og ønsker.

Bilag 35: Viborg Stiftstidende 8. december 1955

Viborg Stiftstidende

Den Viborgske Aabnede og Udg. Forlaget 1970

Torsdag den 8. December 1955

F.N. aabner Døren for 18 nye Medlemslande

Med overvældende Flertal har den politiske Komité godkendt Optagelsen. Den eneste Modstand er en Færøese-Delegation

NYT TILBUD: Den berømte F.N.-Medlemmer og Optagelse af 18 nye Medlemslande er blevet besluttet af den politiske Komité med et stort flertal. Det er dog stadig ubestemt, om det kan optages. Det er dog sandsynligt, at Færøerne, der har et stort antal af medlemmer, vil blive optaget. Det kan se ud til, at de vil blive optaget.

NYT TILBUD: Den berømte F.N.-Medlemmer og Optagelse af 18 nye Medlemslande er blevet besluttet af den politiske Komité med et stort flertal. Det er dog stadig ubestemt, om det kan optages. Det er dog sandsynligt, at Færøerne, der har et stort antal af medlemmer, vil blive optaget. Det kan se ud til, at de vil blive optaget.

Dristige Drømme

NYT TILBUD: Den berømte F.N.-Medlemmer og Optagelse af 18 nye Medlemslande er blevet besluttet af den politiske Komité med et stort flertal. Det er dog stadig ubestemt, om det kan optages. Det er dog sandsynligt, at Færøerne, der har et stort antal af medlemmer, vil blive optaget. Det kan se ud til, at de vil blive optaget.

Koen tog Bad i Fjorden

NYT TILBUD: Den berømte F.N.-Medlemmer og Optagelse af 18 nye Medlemslande er blevet besluttet af den politiske Komité med et stort flertal. Det er dog stadig ubestemt, om det kan optages. Det er dog sandsynligt, at Færøerne, der har et stort antal af medlemmer, vil blive optaget. Det kan se ud til, at de vil blive optaget.

Keramik Oprustning

NYT TILBUD: Den berømte F.N.-Medlemmer og Optagelse af 18 nye Medlemslande er blevet besluttet af den politiske Komité med et stort flertal. Det er dog stadig ubestemt, om det kan optages. Det er dog sandsynligt, at Færøerne, der har et stort antal af medlemmer, vil blive optaget. Det kan se ud til, at de vil blive optaget.

Landsforræderi er billigt i Danmark

De fire store Partier godkender Læstetise af Stikkene over en fem-årig Periode

NYT TILBUD: Den berømte F.N.-Medlemmer og Optagelse af 18 nye Medlemslande er blevet besluttet af den politiske Komité med et stort flertal. Det er dog stadig ubestemt, om det kan optages. Det er dog sandsynligt, at Færøerne, der har et stort antal af medlemmer, vil blive optaget. Det kan se ud til, at de vil blive optaget.

Nyt Røveri

NYT TILBUD: Den berømte F.N.-Medlemmer og Optagelse af 18 nye Medlemslande er blevet besluttet af den politiske Komité med et stort flertal. Det er dog stadig ubestemt, om det kan optages. Det er dog sandsynligt, at Færøerne, der har et stort antal af medlemmer, vil blive optaget. Det kan se ud til, at de vil blive optaget.

Det er galt med Smørrets Kvalitet

Jylland Rigger dog forholdsvis godt

NYT TILBUD: Den berømte F.N.-Medlemmer og Optagelse af 18 nye Medlemslande er blevet besluttet af den politiske Komité med et stort flertal. Det er dog stadig ubestemt, om det kan optages. Det er dog sandsynligt, at Færøerne, der har et stort antal af medlemmer, vil blive optaget. Det kan se ud til, at de vil blive optaget.

Townsend trøster sig

NYT TILBUD: Den berømte F.N.-Medlemmer og Optagelse af 18 nye Medlemslande er blevet besluttet af den politiske Komité med et stort flertal. Det er dog stadig ubestemt, om det kan optages. Det er dog sandsynligt, at Færøerne, der har et stort antal af medlemmer, vil blive optaget. Det kan se ud til, at de vil blive optaget.

Hele Verden spiller Sibelius i Dag

Den store gamle Mester medtager kun een Gratulant i de 90 Aarsdagen

NYT TILBUD: Den berømte F.N.-Medlemmer og Optagelse af 18 nye Medlemslande er blevet besluttet af den politiske Komité med et stort flertal. Det er dog stadig ubestemt, om det kan optages. Det er dog sandsynligt, at Færøerne, der har et stort antal af medlemmer, vil blive optaget. Det kan se ud til, at de vil blive optaget.

Neder fra Christiansberg

Fiskeriet fik ingen Kredittforening

Føketingsudvalg ønsker Forhandling med Prof. Niels Bohr

NYT TILBUD: Den berømte F.N.-Medlemmer og Optagelse af 18 nye Medlemslande er blevet besluttet af den politiske Komité med et stort flertal. Det er dog stadig ubestemt, om det kan optages. Det er dog sandsynligt, at Færøerne, der har et stort antal af medlemmer, vil blive optaget. Det kan se ud til, at de vil blive optaget.

Flere Værker?

NYT TILBUD: Den berømte F.N.-Medlemmer og Optagelse af 18 nye Medlemslande er blevet besluttet af den politiske Komité med et stort flertal. Det er dog stadig ubestemt, om det kan optages. Det er dog sandsynligt, at Færøerne, der har et stort antal af medlemmer, vil blive optaget. Det kan se ud til, at de vil blive optaget.

Messager af Cigarer

NYT TILBUD: Den berømte F.N.-Medlemmer og Optagelse af 18 nye Medlemslande er blevet besluttet af den politiske Komité med et stort flertal. Det er dog stadig ubestemt, om det kan optages. Det er dog sandsynligt, at Færøerne, der har et stort antal af medlemmer, vil blive optaget. Det kan se ud til, at de vil blive optaget.

Tyveriet af de 42.000 Kr. stadig uopklaret

Den knæbrækkende Røver er endnu på fri Fod

NYT TILBUD: Den berømte F.N.-Medlemmer og Optagelse af 18 nye Medlemslande er blevet besluttet af den politiske Komité med et stort flertal. Det er dog stadig ubestemt, om det kan optages. Det er dog sandsynligt, at Færøerne, der har et stort antal af medlemmer, vil blive optaget. Det kan se ud til, at de vil blive optaget.

Sibelius-Toner fra hele Kloden

NYT TILBUD: Den berømte F.N.-Medlemmer og Optagelse af 18 nye Medlemslande er blevet besluttet af den politiske Komité med et stort flertal. Det er dog stadig ubestemt, om det kan optages. Det er dog sandsynligt, at Færøerne, der har et stort antal af medlemmer, vil blive optaget. Det kan se ud til, at de vil blive optaget.

Undervisningsforslag/Formidlingssituation

Undervisningen i 2. verdenskrig hører sig til i både folkeskolen og i gymnasiet, hvorfor det er naturligt for underviseren også at tage fat på, hvordan både Danmark, men også resten af verden, kom videre. De beslutninger der blev truffet på baggrund af verdenskrigen er stadig synlige i vores dagligdag og den Kolde Krig som konsekvens heraf, er et tema for sig. Som underviser i de ældre klasser i folkeskolen eller som underviser på eksempelvis et gymnasium, vil det være naturligt at benytte specialets omdrejningspunkt, medierne, som en øvelse i kildekritik. Aviserne har hver især en politisk baggrund, der gør, at de er interessante for analyse og diskussion, men også den samlede mængde nyheder fra aviserne kan drages ind i en undervisning om, hvordan man kan forstå og benytte sig af samtidige kilder. Hvem skrev hvad, hvorfor og på hvilken tid? Didaktisk kan det gøres på mange forskellige måder, men vigtigt konstant at motivere sine elever og gøre emnerne nærværende for dem. Hvis man formår at binde historieundervisningen sammen med elevernes livsverden, kommer det til at fremstå som mere end blot et skolefag og deres historiebevidsthed vil blive stimuleret og udviklet.

Overordnet set vil undervisningen om retsopgøret ligge som en del af et større og længerevarende forløb om Danmark under besættelsen. En metode, hvorpå retsopgøret og dødsstraffen kan blive belyst, kunne foregå ved eksklusioner ud af huset, og en tur til Christiania, hvor man stadig kan finde spor af henrettelsesstedet. Her kan eleverne selv se og føle det sted hvor historien fandt sted. At opleve historien på den måde, kan medvirke til elevernes forståelse af, at historien faktisk har været levet tid, der havde konsekvenser for hvordan deres liv ser ud i dag.

Generelt er der mange muligheder for forskellige undervisningsforløb i emnet. Det kan gøres tværfagligt med f.eks. samfundsfag, hvor man kan diskutere etik, moral og dødsstraffens funktion og berettigelse, ligesom det kan gøres i et større tema om besættelsens helte og skurke, hvor man kan kombinere det med en tur til Ryvangen og danne en kontrast mellem henrettelsesstederne og den måde, man markerer de to forskellige sider af besættelsen. Film som *Hvidstengruppen* og *Med ret til at dræbe* er også relevante i et forløb om Danmark under besættelsen, der desuden bør indeholder diskussion om samarbejdspolitikken, stikkerlikvideringer osv., alt sammen for at forstå den tid, der gav behovet for overhovedet at have hurtigt og strengt retsopgør. Generelt fungerer film, billeder mv. som en god måde at gøre historien mere levende, og den kan ofte ved med til at give eleverne et billede af noget, der ellers i skolernes gamle historiebøger, kan virke fjernt. Ved at skabe en debat om samarbejdspolitikken og de fordele og ulemper, den bragte med sig i Danmarks situation under 2. verdenskrig, kan den være med til at belyse det skel, der kom med den 29. august

1943 og senere retsopgørets hårde linje, kombineret med den retorik pressen benyttede sig af fra den 5. maj 1945 og frem. Eleverne skal forstå at der er en sammenhæng og at historien er levende. Forstår de det, vil det give helt nye muligheder for senere historieundervisning og vi vil kunne diskutere Anders Fogh Rasmussen historiebrug, da han kritiserede samarbejdspolitikken i forbindelse med Danmarks deltagelse i Irakkrigen.

Studieforløbsbeskrivelse

Jeg er uddannet folkeskolelærer med en professionsbachelor fra Zahle Seminarium i 2013 med linjefag i dansk, kristendomskundskab og historie, samt uddannet med fokus på udskolingselever.

Efter endt uddannelse arbejdede jeg et år på et vikariat som blandt andet klasselærer i en 8. klasse på Glostrup Skole. Da året var omme og vikariatet ophørte, besluttede jeg mig for at læse videre og tage en kandidat på RUC i dansk og historie, da jeg ønskede at udvikle mig yderligere fagligt og fordi jeg ikke følte, jeg var færdig med at tilegne mig den viden, man får via sin uddannelse, ligesom jeg gerne vil give mig selv muligheden for senere at kunne undervise i flere forskellige institutioner end kun nødvendigvis folkeskolen.

Jeg begyndte på RUC i 2014 og startede med et semester på Historie, hvor fokus var på international historie før år 1750, hvilket endte ud i et projekt om sagn og kildeforfalskning i Glastonbury klosteret i den tidlige middelalder.

Efter mit 1. kandidat semester havde jeg i foråret 2015 både kursus i Svensk samt Dansk med fokus på sproget, særligt grammatik og pragmatik. Her skrev jeg et projekt om den postkoloniale pragmatik i Danmark med henblik på vores italesættelse af de tidligere kolonier, Jomfruøerne. I forrige semester fulgte jeg kurserne Norsk, Mediegenrer samt Litteraturhistorie. Særligt sidstnævnte har været meget inspirerende og lærerigt og jeg skrev her projektet ”*Bjerget og Borgerkrigen*”, der var en komparativ analyse mellem forfatter Kasper Colling Niensens to romaner.

Netop nu er jeg ved at lægge sidst hånd på mit speciale ”*I sejrens stund*”, der har været meget lærerigt og inspirerende at arbejde med. Jeg valgte fra start at jeg ønskede at udfordre mig selv og skrive specialet på egen hånd, noget jeg ikke har fortrudt. Mange timer er gået på Lokalhistorisk Arkiv i Viborg samt på det Kongelige Bibliotek i København og den historiske forskning har blot givet mig mere blod på tanden i forhold til at forske i historien.